

Bar Faraghavıram Otivizir Bizibar Eghaghanim O Jenesis Akar faragha zuim

Akınafarir kam bar faraghavıram otivizir bizibar mıngaribagh eghari. An overiam ko nguazimın mıngarim geghara, egha uaghan gumazamizibar mıngarim geghara, egha arazir kuraba ko osımtıziba ko mızazir nguazir kamın itibagh eghari. A God uabi nguazir kamın gumazamiziba ko ingarasa tuavim amısevegha a geghari.

E akınafarir kam tuiragha an akuar pumuning gami.

1. Sapta 1--11. Akınafarir akuar kam, God overiam ko nguazimın ingari, egha a uaghan bar faraghavıram otivizir bizibagh eghari, dughiar gumazamiziba otivizim. Adam ko Iv, ko Kein ko Abelın eghaghanim uaghan iti. Egha akınafarir akuar kam uaghan Noa ko aperiar nguazir kamın otozim ko Babelın taua geghari.

2. Sapta 12--50. Akınafarir akuar kam, a Israelian ovavibagh eghari.

Faragha itir ovavim, Abraham. Abraham bar Godın ifongiamın apengan iti, egha a gumazamizir nıghnızir gavgavim Godın itibar nedazimın ababanım gami. Akınafarir akuar kam uaghan Aisak ko an borım Jekop, ko an 12plan otaribagh

eghari. Ezi gumazir kam Jekop, an ziar mam Israel, egha an 12plan otarir kaba me Israelin 12plan anababagh amizi da otifi. Ezi akinafarir akuar kamın saptan avırıba, da Josep geghari, a Jekopin otarir mam. Bizir otivizir kaba Israelia gamizi, me ghua Isipin kantrin iti. Akinafarir kam deravıra dar gun miği.

Ezi gumazamizibar eghaghanir avırım akinafarir kamın aven iti. Ezi bizir ekiar bar faragha itim, akinafarir kam a miği, kar God uabi amizir biziba. God uabi faragha biziba bar dar ingari, egha gın gumazamiziba arazir kurabagh amima God fofozim me ganıga bar me gasıghasıki. Egha Noan adarazi ataghizi me iti. Egha ua gın, God Abraham amısevegħa, Abraham ko an ovavir borıba deragh me damuasa akar dikirizim gami.

Akinafarir kam a God gegharavıra iti. A gumazamizibar afeziamra, a men arazıba tuisıgha, gumazamizir arazir kurabagh amıbagħ asıghasısi. Egha a deraghavıra gumazamizir bar an apengan itıba, me gativagħa men gari. Akinafarir kam a gumazamizir fomıra itibar niğnizir gavgavim geghari, egħti gın izi darası, me uaghan an osizirıbar ponıva niğnizir gavgavim ikiam.

God bizıbagħ amizi da bar otifi

(Sapta 1--2)

God bizıbagħ amizi da bar otivizir eghaghanim

¹ Bar faraghavira God overiam ko nguazimın ingarigha aningın itir biziba bar dagh amizıma, da otifi.

² Faragha zuir dughiar kam, nguazim e datirighın iti moghın garir pu. Puvati. A bar pura ikia egha an ganganim ighara. Mitater dafam ongarir ekiaba avarazıma, Godın Duam pura dipam gisin arui.

³ Ezi God kamaghın migei, “Angazangarim otogh.” Ezi angazangarim oto.

⁴ Ezi God angazangarımın gari, a derazıma, a bar akonge. Egha mitatem ko angazangarim tura.

⁵ Egha angazangarim ziar kam, “Aruem,” a gati. Egha mitatem ziar kam, “Dimagarim,” a gati. Ezi aminim pirigha ua tirazıma, kar dughiar bar faraghavira zuim.

⁶⁻⁷ Egha gın God kamaghın migei, “Avavetam otogh dipam avınighti, dipam akuar pumuningın iki.” Ezi avaver kam oto. God avaver kam gamizıma, a dipar pın itim ko apengan itim abiki.

⁸ Egha God avaver kamın ziam, “Overiam,” a gati. Ezi aminim pirigha ua tirazıma, kar dughiar namba 2.

⁹ Egha gın God kamaghın migei, “Dipar overiamın apengan itim sıvagh mangı danganir vamıran uabi akuvaghti, nguazir misingizim otogh.” Ezi nguazir misingizim oto.

¹⁰ Ezi God nguazir misingizir kam ziam, “Nguazim,” a gati. Egha dipar danganir igharazımın uari akuvaziba, a ziam, “Ongariba,”

dagh ati. Egha God bizir kabar gari da bar derazıma, a bar akonge.

¹¹ Egha gın God kamaghın mıgei, “Nguazim, temer guar avırıba ko nguazımın aver benıba ko dagheba a gısın aghung.” Ezi bizir kaba otifi.

¹² Ezi temer ber guar avırıba ko benir nguazımın aveba ko dagher apıba bar nguazımın vaghvagha aghui moghın aghua, egha da be moghın be. Ezi God bizir kabar garıma da derazıma, a bar akonge.

¹³ Ezi amınım pırıgha ua tirazıma, kar dughiar namba 3.

¹⁴ Egha gın God kamaghın mıgei, “Angazangarıba overıamın otıfıgh, aruem ko dımagarım abıkıgh. Eghtı dughiaba ko azenıba ikıtı, me angazangarır kabar ganıva dughiabagh fogham.

¹⁵ Eghtı angazangarır kaba otıvıgh angazangarım nguazım danıngam.” Ezi angazangarıba otifi.

¹⁶ Egha God angazangarır ekıar pumuning gamızıma aning oto. Angazangarır ekıam, an aruem, egha ısıragha gara aruemın angazangarım anıdı. Ezi dozım, a iakınım, a ısıragha dımagarımın angazangarım anıdı. Egha God mıkovemizıbagh amızı da otifi.

¹⁷ Egha God nguazım angazangarım a danıngasa, angazangarır kaba overıamın da arıki.

¹⁸ Egha aruem ısıragha ganamın dughıam atıgha, uaghan dımagarım otıvamın dughıam atı, eghtı aruem ko dımagarım deravıra uaning abıgham. Ezi God bizir kabar gari da derazıma, a bar akonge.

19 Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 4.

20 Egha gin God kamaghin migei, “Ongarimin aven, bizir angamira itir aviriba an ikiva a gizivagham. Eghti kuaraziba otivigh overiamin pin tintinibar mighi.”

21 Ezi God ongarimin osirir dafaba ko kuruzir dafabar ingarizi da otifi, ongarimin itir bizir guar aviriba, ko kuarazir guar aviriba uaghan, vaghvagha gari moghira gari. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge.

22 Egha bizir kaba deraghasa, God migirigiar aghuir kam dagh ami, “Ia ongarimin itir bizir guar aviriba, ia avirasemegh, ongarim bar a gizifagh. Eghti ia kuaraziba, ia nguazimin bar avirasemegh.”

23 Ezi aminim pirigha ua tirazima kar dughiar namba 5.

24 Egha gin God kamaghin migei, “Nguazim bizir angamira itir guar aviribar amuti da vaghvagha gari moghiram an otiv. Egh nguibamin itir asiziba ko, ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba sara damuti da otiv.” Ezi asiziba otifi.

25 God nguibamin asizir guar aviriba ko ruarimin asizir ekiaba ko dozibar ingarizi, da vaghvagha gari moghira otifi. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge.

26 Egha God kamaghin migia ghaze, “Datirighin e gumaziba ko amizibar ingarighti me en mirara ganam. Egh e me atighti, me en min iki, ongarimin itir osiriba ko, overiamin itir kuaraziba ko, asizir

guar aviriba ko nguazimin itir biziba bar, me dar gan dagh ativagham.”

²⁷ Egha God gumazamizibar ingarizi, me Godin mirara gari. God me gamizima, me an nedazimin min oto. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi.

²⁸ Ezi God me deraghasa, migirigiar aghuim me gamua kamaghin migei, “Ia avirasemegh mangi nguazir oteviba bar dar apiagh egh bizir nguazimin itiba bar dar gan. Ki osiriba ko, kuaraziba ko, nguazimin itir asizir guar aviriba ian darim darigham.”

²⁹ Egha God migia ghaze, “Ki nguazir kamın itir dagheba batamin temeaba, ko nguazimin aven otivir dagher aviriba, ki bar da ia ganidi. Eghti ia bizir kabar dagheba iniam.

³⁰ Egha ter afarir gariba ki daghebar min, da isa angamira itir asiziba bar, dagh anidi, eghti da dar amam. Kar, nguibamin itir asiziba ko ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba ko, overiamin itir kuaraziba bar.” Ezi bizir kaba God mikemezi moghirama otifi.

³¹ Ezi God bizir kaba bar dar gari da bar derazima, a bar akonge. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 6.

2

¹ Ezi arazir kamra, God overiam ko nguazim ko aningın itir bizir aviribar ingari.

² Ezi aruer namba 7in, God garima an ingan-gariba bar givazi, a dughiar kamın avughse.

³ Ezi God dughiar namba 7 ginighnigha deragh a damuasa ghaze, kar an dughiamra. Egha akar gavgavim arigha dughiar namba 7in anogorogha ghaze, a biziba bar dar ingari, egha dughiar kamın avughse, ezi kamaghın wighın vamıran vagh-vagha dar namba 7in dughiaba, kar an dughiar ekiaba.

⁴ Ezi arazir God overiam ko nguazim ko biziba bar dagh amizi da otivizir eghaghanir kam, a kamaghıra ghu.

*Ikiavıra Itir God
Idenın Azenimın ingari*

Dughiar kam, Ikiavıra Itir Godın Gavgavim overiam ko nguazim gamizıma aning otozıma,

⁵ an amozim amadazıma a izir puvati. Ezi nguazimın azenimın ingaramın gumazamiziba puvati. Kamaghın, grazıba ko temeaba tıghar nguazimın otivam.

⁶ Ezi guizbangıra amozim izir puvatizi, dipam nguazimın averiamın ikiava otiva iza nguazim bar a gizifa.

⁷ Egha gin Ikiavıra Itir Godın Gavgavim nguazim inigha gumazir mamın ingari. Egha uan ikirimirir angamıra itim anıdir amınim isa, gumazimın atinimın a giverezıma, an an aven ghu, ezi gumazim angamıra iti.

⁸ Egha Ikiavıra Itir Godın Gavgavim azenir mam aruem anadi naghın an ingarizi a Idenın nguazimın iti. Egha azenir kamın gumazir kam atizıma, a iti.

2:7: Jenesis 3:19; Jop 33:4; Onger Akaba 103:14; Fofozir Gumazim 12:7; Aisaia 64:8; 1 Korin 15:45

⁹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim temer guar aviribagha amizi da nguazimin otivigha, dar oviziba daghemin bar dera. Temer kabar gananim bar moghira dera. Azenir kamın torimra temer mam iti, a ikirimirir zurara itim anidir temem. Ezi temer igharazir mam uaghan iti, kar temer nighnizir aghuim anıngti gumazamiziba arazir aghuim ko arazir kuram gifoghamim.

¹⁰ Ezi faner mam dipam Idenin Azenim daningasava oto. Dipar kam 4plan aguabar biaghire.

¹¹⁻¹² Ezi faner faragha zuimin ziam Pison, a kantri Havilan aven dipiragharui. Kantri Havila golin bar aghuim iti. Egha temer borer mughuriar aghuim zuir mam iti. Egha a dagiar aghuir mam itima, an izezim bar pin iti. Me kamagh a dibori, kanilian.

¹³ Ezi faner namba 2in ziam Gihon, a kantri Kusin ghua an aven dipiragharui.

¹⁴ Ezi namba 3in fanemin ziam Taigris, an aruem anadi naghin kantri Asirian aven iti. Ezi namba 4in fanemin ziam a Yufretis.

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin ifonge, gumazir a ingarizir kam Idenin Azenimin iki an ingar an ganam. Kamaghin, ana isa azenir kamın aneti.

¹⁶ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin gumazim migia ghaze, "Ni azenir kamın itir temeba bar dar ovizibar ami.

¹⁷ Egh ni, temer fofozir arazir aghuim ko arazir kuram anidim, an ovizim aman bar marki. Ni anemegh, zuamiram ovegham."

18 Egha Ikiavıra Itir Godın Gavgavim miğia ghaze, “Gumazir kam uabıra iti, kamaghın derazir puvati. Ki a bagh roroatamın ingarighti an an mın iki an akurvaghām.”

19-20 Egha Ikiavıra Itir Godın Gavgavim nguazim inigha, ruarimın itir asıziba ko overiamın itir kuaraziba bar dar ingari. Egha kamaghın foghasa, gumazir kam ziar manaba asıziba ko kuaraziba vaghvagh dar arıghām. Kamaghın, an asıziba ko kuaraziba gumazim bagha da inigha zui. Ezi gumazim ziaba isa asıziba ko kuaraziba vaghvagha me garıghizi, dar ziaba kamaghıra iti. Gumazim asızir nguıbamın itiba ko, ruarimın itiba ko, kuarazir overiamın itiba, ziaba vaghvagha dagh arisi. Ezi guizbangıra asızir kabar tongın, tam Adamın akuraghāmın roroatam bar itir puvati.*

21 Kamaghın Ikiavıra Itir Godın Gavgavim gumazim gamizi, an akuava onğani. Egha gumazim akuavıra itima, a gumazimın ivir agharir mam inigha an danganimın uam an inim a dukua.

22 Egha Ikiavıra Itir Godın Gavgavim agharir a gumazimın inıziimın amizir mamın ingari, egha gın amizim inigha gumazim bagha zui.

23 Ezi gumazim amizimın ganıgha miğia ghaze:

“Ame! Datırıghın, kar guizbangıra nan roroam.
 An agharim, kar nan agharim,
 ezi an tuzim, kar nan tuzim.
 Ikiavıra Itir Godın Gavgavim nan agharimın an ingarizi,

* **2:19-20:** Hibrun akamın, ziar kam “Adam,” an mınğarımra kara, “Gumazim.”

ki datirighin kamagh a diponam,
‘Amizim.’”†

²⁴ Kamaghin, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, uan amuim ko aning uaningin porogham. Egh aning inivafizir vamiram otogham.

²⁵ Ezi gumazim uan amuim ko, aning bibiamra ikia, egha aghumsizir puvati.

Adam ko Iv ko aningin adarazir eghaghanim

3

(Sapta 3--5)

Gumazim ko amizim Godin akam batoke

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgavim asiziba bar adar ingari, ezi kuruzimra, an akar asuiba ko akar ifavaribagh amuava, arazir kamın asizir igharaziba bar dagh afira. Egha kuruzim kamaghin amizimin azara, “God ti azenir kamın itir iter oviziba bar dar aman guan anogoroke?”

² Ezi amizim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ga azenir kamın itir ter ovizibar amam.

³ Ezi iter bar vamıran azenimin torimin tughav itimra, Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an ovizitam aman bar gan anogoroke. A kamaghin ga migia ghaze, ‘Gua bar iter kamın ovizitam aman marki, egh uaghan an suighan marki. Gua kamagh damigh ovegham.’”

† **2:23:** Adam garima, Iv an mirara gari, ezi a ziam, “amizim,” a gati. Hibrun akam akar kam, “amizim,” “gumazim,” ko aning magh ghu. **2:24:** Matyu 19:5; Mak 10:7-8; 1 Korin 6:16; Efesus 5:31

3:1: Akar Mogomem 12:9; 20:2

⁴ Ezi kuruzim kamaghin amizim migei, "Puvati. Gua oveghan kogham.

⁵ Gua iter kamın ovizim amegh, guan damaz-iba kuighirightıma gua arazir aghuiba ko arazir kurabagh foghfogh, egh Godın miraram otogham. God bizir kam gifogha iter kamın ovizim aman guan anogoroke."

⁶ Ezi amizim iter kamın ovizimın gari, an gan-ganim bar deragha damamin dagher aghuiba an iti. Ezi amizim kamaghin nighnisi, "Kamaghin deragham, ki iter kamın ovizim amegh egh fo-fozir aghuir kaba iniam." Kamaghin, amizim iter kamın ovizir mam inigha aneme. Dughiar kam an pam a ko iti, ezi amizim temer ovizir maba isa uan pam ganıngizi, an pam uaghan da ame.

⁷ Ezi aningın damazimning kuaghirezima aning uaningın gari, aning bibiamra iti. Kamaghin an-ıng fıghın iter afariba isa inibar mın da isamigha, uan mikarzimning avara.

⁸ Ezi guaratizir orangtizimın, aning orazima Ikiavira Itir Godın Gavgavim, an azenir kamın arua izi, ezi aning temebar tongın modo.

⁹ Ezi Ikiavira Itir Godın Gavgavim gumazimın dia ghaze, "Ni managh iti?"

¹⁰ Ezi gumazim an akam ikaragha kamaghin migei, "Ki bibiamra iti. Ki ni barazi, ni azenir kamın arua izi, kamaghin ki atiatigha modo."

¹¹ Ezi God an azara, "Ni manmaghira fo, ni bibiamra iti? Tina ni mikeme? Ni, iter ovizir ki gua daman anogoroghezir kam, ni ti an ovizitam anemeghama?"

¹² Ezi gumazim a ikaragha kamaghin migei, "Amizir nan roroamın mın ikiamın ni na

ganingizim, anarira iter kamın ovızir mam na ganingizi, ki aneme.”

¹³ Ezi İkiavıra Itir Godın Gavgavim kamagh amizimın azara, “Ni manmaghsuavıra bizir kam gami?”

Ezi amizim an akam ikaragha ghaze, “Kuruzim na gifarazi, ki iter kamın ovızir kam ame.”

God akar gavgavim gumazim ko amizim ko kuruzim ganıngi

¹⁴ Ezi İkiavıra Itir Godın Gavgavim kamaghın kuruzim miğei, “Ni arazir kurar kam a gamizi, ki datırighın ni abınamin akar gavgavim iti. Ni osımtızir bar ekiam ikiam. Osımtızir ni ini-amim, an osımtızir asızir ıgharaziba iniamim gafiragham. Egh ni zurara uan navimın nguazimın davarva, nguazimın minezibar ami ikiam.

¹⁵ Egh ki ni damighti ni amizimın apanimın ikiti, amizim ni apanimın ikiam. Eghti ki nın ovavir boribar amighti, me amizimın ovavir boribar apanimın ikiam. Egh an ovavir borir mam nın dapanim dikaragham, eghti ni an dagarir ginkevım giviam.”*

¹⁶ Ezi God kamaghın amizim miğei, “Ni navim asangamin dughiamın, ki osımtızim ni danıngam. Egh ni borim batamin dughiam, ni mızazir dafamra iniam. Egh ni uan pam gifueghivıra ikiti, a ni gativagh nın ganvıra ikiam.”

3:13: 2 Korin 11:3; 1 Timoti 2:14 * **3:15:** Fofozir gumazir maba ghaze, Kraıs a Satanın gavgavim abınam, eghti Satan an adarazi ko apanim damuam. Kar an akar ısın zuım. Ni Akar Mogomem 12:17in gan.

17 Egha God kamaghin Adam miġei, “Ni uan amuimin akam baregha, temer ovizir ni daman ki nin anogoroghezim ame. Kamaghin ni amizir arazir kam bangin, ki datirighin nguazim gasighasighti, dagheba deragh an otivan kogham. Egh ni zurara nguazir kamın ikiamin dughiamin, ni dagheba deragh otivsi, ingangarir dafabara nguazimin dar amuam.

18-19 Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba otiv, nin azenimin aghung anevaragham. Egh ni dagheba inisi, ingangarir ekiabar amuti, doriba nin agham. Egh ni zurara kamaghira puvira ingar mangi, ovegh uamategh nguazimin mangam. Guizbangira, ki nguazimin nin ingari, ezi ni uamategh nguazimin mangam.”

20 Ezi gumazim kamaghin nighnisi, an amuim, gumazamiziba bar men ovavir amizimin otogham. Kamaghin, a ziam, “Iv,” a gati.†

21 Ezi ġin Ikiavira Itir Godin Gavgavim asizimin inim inigha korotiamningin ingari, egha Adam uan amuim ko aning ganingizi, aning da aghui.

God Adam ko Iv Idenin Azenimin aning batoke

22 Egha ġin Ikiavira Itir Godin Gavgavim ghaze, “Gumazim arazir aghuim ko arazir kuramin fofozim ikia, en miraram oto. Egh e aneteghti a temer ikirimirir zurara itim anidim boroghin mangan kogham. E fo, a temer kamın ovizitam ramegh ikirimirir zurara itir kam ikiam.”

3:17: Hibrun 6:8 † **3:20:** Hibrun akamin ziar kam, “Iv,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Gumazamiziba ko bizir angamira itibar amebam.” **3:22:** Akar Mogomem 22:14

²³ Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazim Idenin Azenimin a batoke. Egha God nguazir an ingarizimra anemadazima, an azenimin ingarasa zui.

²⁴ Egha God gumazim ko amizim batuegha, enselin bar gavgaviba amisefe, eghti me Idenin Azenimin aruem anadi naghin tuivigh an ganam. Egha uaghan midorozir sabam ati. Sabar kam, angazangarim ikia avir mizariar gavgavimin min pamtem isia, danganibar bar uabi gighavkira gari. Dughiabar zurara enselin kaba ko midorozir sabar kam azenir kamın gara iti, eghti gumazitam temer ikirimirir angamira itim anidir kamın boroghin mangan kogham.

4

Kein ko Abel Ikiavira Itir God bagha ofa gami

¹ Ezi Adam uan amuim Iv ko akuizima, amizim navim asangi. Egha amizim otarir mam bategha ghaze, “Ikiavira Itir God nan akurazima, ki otarir kam ini.” Kamaghin an otarir kam ziam, “Kein,” a gati.*

² Egha gin a Keinın dozim Abel bate. Ezi aning ekevegha Abel sipsipbar garir gumazim, ezi Kein azenibar ingarir gumazim.

³ Egha gin Kein uan azenimin dagheba asigha, maba inigha Ikiavira Itir Godin ofa damuasa zui.

* **4:1:** Hibrun akamin ziar kam, “Kein,” an mingarim mong kamaghin ghu, “inigh.”

⁴ Ezi Abel sipsipin nguzir mikarzim sara itir aghuir mam ini. Sipsipin nguzir kam, kar amebam faraghavirama otezir sipsipin nguzim. Ezi Abel a misuegha Ikiavira Itir Godin ofa gami. Ezi Ikiavira Itir God Abel ko an ofa bagha bar ifonge,

⁵ egha Kein ko an ofa gifongezir puvati. Ezi Kein puv atarava an guam ikuvigha igharagha gari.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamagh Kein migei, “Ni tizim bagha atari? Egha manmaghsua ni puv atarava guam ikuvigha igharagha gari?”

⁷ Ni arazir aghuim damighti, ki nin ofa gifongeghti, ni bar akuegham. Egh ni arazir kuram damighti, arazir kuram ni gasighasighasa, ni mizuai. Egha arazir kuram ni abinasa bar ifonge. Kamaghira ni uaghan gavgavigh anebin.”

⁸ Egha gin Kein uan dozim Abel mikemezima, an a ko aning tuzim itir danganimin zui. Egha aning ghua tuzim itir danganimin ikiava, Kein uan dozim misoghezima, an areme.

⁹ Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Keinin azara, “Nin dozim Abel mana?”

Ezi Kein ghaze, “Ki fozir puvati. Ki uan dozim geghuva an garir gumazim puvati.”

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Kein migei, “Manmaghin amizi ni arazir kurar kam gami? Nin dozimin ghuzim nguazim giregha gifa, ezi ki ghuzir kamın ararem barazi, a uan osımtızim ikarvaghasava nan arai.

¹¹ Ezi ki datirighin ni abinamin akar gavgavir mam kamaghin nin iti. Ni uan dozim misoghezi, an areme. Ezi arazir kamın ni nguazim gamizima,

an an ghuzim ame. Kamaghin ki datirighin nguazim nin anogoroke eghti ni uam azenibar ingaran koghti, dagheba ni bagh an otivan kogham.

¹² Egh ni otuegh azenibar ingarvira ikiti, nguazim uan ovimin suiraghti nin dagheba deragh aghungan kogham. Egh ni uabi, nguibaba nin puvatightima, ni gumazir guraghav itimin min pura iturami nguazir kamın danganiba bar dar aruam.”

¹³ Ezi Kein migirigiar kam baregha kamagh Ikiavira Itir God migei, “Osımtızir ni na ganidir kam a bar ekefe, ki manmaghin aneteram?”

¹⁴ Ni na migia ghaze, ki bar azenitamın ingaran kogh, egh nin guamin bar saghon ikiam. Egh gumazir guraghav itimin min nguazir kamın danganiba bar dar aruam. Kamaghin ki atiati, tarazi ua na batogh na misueghti, ki aremegham.”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Kein migei, “Bizitam kamaghin otoghan kogham. Gumazitam ni misueghti na aremeghti, ki 7plan gumazibar nin ovevem ikaragham.” Egha Ikiavira Itir God ababanir mam Kein gati, eghti gumazitam a batogh ababanir kamın apigh, a misueghti an oveghan kogham.

¹⁶ Ezi Kein Ikiavira Itir God ategha, ghua nguazir otevir me kamagh diborim, “Aruavira Iti,” an an iti. Nguazir kam Idenin Azenimin aruem anadi naghin iti.

Keinin ovavir boribar ziaba

¹⁷ Ezi Kein uan amuim ko akuizi, amizim navim asegha borir mam bate, an ziam Enok. Egha gin Kein nguibar ekiar mamın ingarigha, uan borimin ziam Enok isa nguibar ekiar kam gati.

¹⁸ Egha gın Enok otarir mam iti, an ziam Irat. Ezi Irat otarir mam iti, an ziam Mehujael. Ezi Mehujael otarir mam iti, an ziam Metusael. Ezi Metusael otarir mam iti, an ziam Lamek.

¹⁹ Ezi Lamek amuir pumuningın iti. Mavın ziam Ada, ezi mavın ziam Sila.

²⁰ Ezi Ada Jabal bate, ezi Jabal a gumazir purirpenibar ikia bulmakaubar garir gumazibar ovavim.

²¹ Ezi Jabal dozir mam iti, an ziam Jubal. Jubal, a gitabav sogha marvibagh ivir gumazibar ovavim.

²² Ezi gın Sila Tubalkein bate. Ezi Tubalkein bras ko ainın bizir guar avıribar ingarir gumazim. Ezi Tubalkein buaramizir mam iti, an ziam Nama.

²³ Egha dughiar mam Lamek kamaghın uan amuimning miği:

“Ada ko Sila,
 gua nan akam baragh.
 Ki Lamek, gua nan amuimning,
 gua deravıra nan akam baragh.
 Gumazir mam na misozima,
 ki a misoghezima an areme.
 Ezi gumazir igiar mam na guam apezezi,
 ki a misoghezima an areme.

²⁴ Gumazitam Kein misueghti an aremegham,
 God 7plan gumaziba an ovevem ikarvagh me
 misueghti me arimighiregham.
 Eghti gumazitam na misueghti ki aremeghti,
 77plan gumaziba ovegh na ikaragham.”

Iv otarir igharazim bate

²⁵ Egha Adam uan amuim uam a koma akuizi, an otarim bate. Ezi amizim ghaze, “Kein Abel

misoghezi an areme. Kamaghin God Abelin danganim iniasa borir igharazim na ganingi.” Kamaghin a borir kam ziam, “Set,” a gati.†

²⁶ Ezi gin Set otarir mam ikia, ziam, “Enos,” a gati. Dughiar kamra gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam dibora, egha an ziam fa ghuavira iti.

5

*Adamın ovavir boribar ziaba,
kar men eghaghanim*

(1 Eghaghaniba 1:1-4)

¹⁻² Adamın eghaghanim kamaghira ghu.

God gumazamizibar ingarizima me an mirara gari. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi. A men ingarigha givagha, deravira me damuamin akar aghuim me ganingi. Egha ziam me gatigha ghaze, “Gumazamiziba.”

Ezi Adamın ovavir boribar ziaba kamaghin zui.

³ Adam 130plan azeniba iti, ezi an otarim otogha, bar uan afeziam mirara gari. Ezi a ziam, “Set,” a gati.

⁴ Set otogha givazima, Adam uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guvir igharaziba ini.

⁵ Ezi 930plan azeniba givazima, Adam areme.

⁶ Ezi Set 105plan azeniba itima, an otarim Enos oto.

⁷ Enos otogha givazima, Set uam 807plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guvir igharaziba ini.

⁸ Ezi 912plan azeniba givazima, Set areme.

† **4:25:** Hibrun akamin ziar kam, “Set,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Daning.” **5:1-2:** Jenesis 1:27-28; Matyu 19:4; Mak 10:6

⁹ Ezi Enos 90plan azeniba itima, an otarim Kenan oto.

¹⁰ Kenan otozima, Enos uam 815plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini.

¹¹ Ezi 905plan azeniba givazima, Enos areme.

¹² Egha Kenan azenir 70pla itima, an otarim Mahalalel oto.

¹³ Mahalalel otogha givazima, Kenan uam 840plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini.

¹⁴ Ezi 910plan azeniba givazima, Kenan areme.

¹⁵ Ezi Mahalalel 65plan azeniba itima, an otarim Jaret oto.

¹⁶ Jaret otozima, Mahalalel uam 830plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini.

¹⁷ Ezi 895plan azeniba givazima, Mahalalel areme.

¹⁸ Ezi Jaret 162plan azeniba itima, an otarim Enok oto.

¹⁹ Enok otozima, Jaret uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini.

²⁰ Ezi 962plan azeniba givazima, Jaret areme.

²¹ Ezi Enok 65plan azeniba itima, an otarim Metusela oto.

²² Metusela otogha givazima, Enok uam 300plan azenibar ikia, dar aven dughiaba bar Godin boroghira ikia a ko roroam gamigha, otariba ko guivir igharaziba ini.

²³ Enok 365plan azeniba bar adar ike.

²⁴ Enok Godin boroghin ikia, egha a ko roroam gami. Ezi God a inigha uan Nguibam ghuavan-abozi an aremezir puvati. Ezi gumazamiziba a buriava, an apizir puvati.

25 Ezi Metusela 187plan azeniba itima, an otarim Lamek oto.

26 Lamek otogha givazima, Metusela ua 782plan azenibar ikia, egha otariba ko guivir igharaziba ini.

27 Ezi 969plan azeniba givazima, Metusela areme.

28 Ezi Lamek 182plan azeniba itima, an otarim oto.

29 Ezi Lamek ghaze, “Fomira Ikiavira Itir God nguazir kam gasighasigha ghaze, dagheba deragh an otivan kogham. Eghti kamaghin e ingangarir dafabar amuti, dagheba deragh otivam. Eghti otarir kam nguazim damuti dagheba deragh otivti e tong avughsi, egh puvira ingaran kogham.” Kamaghin, Lamek ziam Noa, uan otarim gati.*

30 Noa otogha givazima, Lamek ua 595plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir maba ini.

31 Ezi 777plan azeniba givazima, Lamek areme.

32 Ezi Noa 500plan azeniba itima, an otarir 3pla oto, men ziaba, Siem, Ham, ko Jafet.

Noa ko an adarazir eghaghanim

6

(Sapta 6--11)

Gumazamizibar arazir kuraba

1 Ezi datirighin gumazamizir aviriba otiva nguazim gizivagha, guiviba bate.

* **5:29:** Hibrun akamin ziar kam, “Noa,” migirigiar kamın mın ghu, “avughsi.” Ni Jenesis 9:20in gan.

² Ezi Godin otariba* gari, gumazamizibar guivir igiaba, men mikarzipar ganganiba bar men dera. Ezi me uan ifongiamin gin ghua, me isa men iti.

³ Ezi God ghaze, “Gumazamiziba angamira iki-asa ki uan Duam me gati. Ezi men mikarzipa nguazir kamın biziba, kamaghın ki uan Duamın amamangatıghti, a me ko dughiar ruarimın ikian kogham.† Datirighın me 120plan azenibara ikegh egh ovengam.”

⁴ Ezi dughiar kamın ikegha gin zuir dughiamın, gumazir bar dafar maba nguazimın ike. Gumazir kaba, kar gumazamizibar guivir igiaba Godin otariba ko akuizi otivizir boriba. Me ingangarir igharagha garibar amuamin gavgavim ikia egha dughiar kamın ziar ekiaba iti.

⁵ Ezi Ikiavıra Itir God, nguazim bar an itir gumazamizibar gari, men arazir kuraba bar ikufi. Gumazamiziba dughiaba bar, uan navir averiamın aven arazir kuraba baghavıra nighnigha dagh ifongeghavıra iti.

⁶ Ezi Ikiavıra Itir God men arazir kurabagh nighnigha bar osemegha ikia navim bighiagherigha, ghaze, mehzika, ki ti nguazimın itir gumazamizibar ingarizir puvatizi deraghai.

⁷ Egha Ikiavıra Itir God ghaze, “Ki ingarizir bizir kaba bagha osemegha nan navim biki. Kamaghın, ki guizbangıra gumazamizir ki ingarizibagh asighasighti, men tav ua nguazimın ikian

* **6:2:** Marazi kamaghın mişei, mişirighar otevir kam “Godin otariba,” kar me enselvav gei. † **6:3:** Hibrun akam deragha mişirighar kamın mingarim abighizir puvati. **6:4:** Diboboniba 13:33 **6:5:** Jenesis 8:21; Aghuzir Akaba 6:18; Matyu 15:19 **6:5:** Matyu 24:37; Luk 17:26; 1 Pita 3:20

kogham. Eghti ki asizir nguibamin itiba ko ru-
arimin itiba, ko kuaraziba bar, ki uaghan dagh
asighasigham.”

⁸ Ezi Noa uabira, Ikiavira Itir Godin damazimin
deravirama oto, ezi a bar a gifonge.

⁹⁻¹⁰ Eghaghanir kam, a Noan eghaghanim. An
otarir 3pla iti, men ziabar kara: Siem, Ham ko
Jafet. Noa Godin damazimin bar gumazir aghuim,
egha gumazamizibar damazibar dera. Egha a
dughiaba bar Godin boroghin ikiava a ko roroam
gami.

¹¹ Ezi God gumazamizir igharazibar gari, men
araziba bar ikufi. Nguazir otevíba bar, midorozir
arazim ko orazir puvatizir arazim ghuavira iti.

¹² God garima arazir kuram bar nguazim avara.
Ezi a gari gumazamizir aghuaritam itir pu. Puvati.
Gumazamiziba bar arazir kurabaram amua iti.

God kurimin ingarasa Noa miği

¹³ Kamaghin, God kamaghin Noa miğia ghaze,
“Gumazamiziba bar uariv soghava orazir pu-
vatizir arazim gami, ezi nguazir kam arazir kuram
bar a gizifa. Kamaghin, ki nguazir kam sara,
me gasighasighasa. Ki gumazamiziba bar me
agivaghti, me ua ikian kogham.

¹⁴ Kamaghin, ni temer aghuiba abighiva ua bagh
kurir tamín ingarigh. Egh an averimin dangan-
itabar ingarighva koltan an averiam ko azenim
aghefegh.

¹⁵ Ni kurir kam kamaghin an ingar: An ruarim
130 mitan tughti, an baravim 22 mitan tugh, eghti
an siriam 13 mitan tugh.

16 Egh ni an siriāmın ingartı, an siriām bar izighiri an miriām avan marki. Ni kurir siriām ko miriāmın tongıra toritam ateghti, aruer angazan-garim kurimın aven mangi.‡ Egh ni ghuriar 3pla kurimın aven dar ingarigh, tam vazimın, tam arighara, egh tam pın. Egh tiar akam an miriāmın an ingarigh.

17 “Ni oragh! Ki aperiar ekiam damighti a nguazimın otogh, nguazimın itir bizir angamıra itiba bar dar amighti da bar moghırāma ovengam.

18 Eghti ki ni ko, uan Akar Dikirizir Gavgavim akirighti, ni deragh ikiam. Ni uan amuim ko, uan otariba ko men amuiba, ia kurir kamın aven mangi.

19 Egh ni asiziba vaghvagh pumuning pumuningin me ini, amebar mam ko apurir mam. Egh me ovengan koghsi da inigh kurimın aven mangi.

20 Ni kuarazir igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning, ko asizir muziariba ko ekiam igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning inigh. Egh da ovengan koghsi, ni da inigh kurimın aven mangi.

21 Egh ni uan amuiroghboriba ko asizibagh nighnigh, dagher guar aviriba bar da isi kurim darikigh.”

22 Ezi Noa God a mikemezi moghıra bizir kaba bar dagh ami.

7

Aperiar ekiam oto

‡ **6:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. **6:22:** Hibru 11:7

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Noa migei, “Ki nin gari, nırara nguazimin gumazamizibar tongin nan damazimin dera. Kamaghin, ni uan amuim ko, nin otariba uan amuiba ko, ia bar kurimin aven mangi.

² Egh ni asizir nan damazimin zuezir igharagha gariba vaghvagh, 7plan amebaba ko 7plan apuriba inigh. Egh asizir nan damazimin zuezir puvatizir igharagha gariba, ni vaghvagh amebam ko apurimra inigh, kurimin aven mangi.

³ Kamaghira ni kuarazir igharagha garibar 7plan amebaba ko apuriba ini. Ni kamaghin damighti da arimighireghan koghti, dar nguzibagin nguazimin otivigh bar avirasemegham.

⁴ Eghti dughiar 7pla gıvaghıti, ki amozim nguazimin anemadaghti, a 40plan arueba ko dimagaribar arigh mamaghira ikiam. Eghti bizir ki ingarizi angamira itiba, ki dagh asighasighti, da bar arimighiregham.”

⁵ Ezi Noa God a mikemezi moghira, biziba bar dagh ami.

⁶ Noa 600plan azeniba itima, aperiar kam oto.

⁷ Dughiar kam, Noa uan amuim ko, an otariba uan amuiba ko, aperiam otogh me gasighasighan koghasa, me kurimin aven ghue.

⁸⁻⁹ Ezi God Noa mikemezi moghira, asizir Godin damazimin zueziba ko, asizir mızırızıba ko, kuaraziba ko, asizir muziariba, asizir igharagha gariba bar, da vaghvagha apurir mam ko amebam mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, ghua kurimin ghuavanangi.

7:1: Jenesis 6:8; Esekiel 14:14; 2 Pita 2:5
Luk 17:27

7:7: Matyu 24:38-39;

¹⁰ Dughiar 7pla givazima, aperiar ekiam otogha nguazim gizefi.

¹¹ Dughiar kam Noa 600plan azeniba iti, ezi azenir kamın iakinir namba 2in, dughiar namba 17in, nguazim akam akarizima, dipar nguazimın averiamın itir ekiam akariagherigha zuamiram anabo. Ezi amozim izaghira mati me dipam fus-fusi.

¹² Ezi amozir ekiam 40plan arueba ko dimagaribar izaghira mamaghira iti.

¹³ Ezi Amozim arighizir dughiamra, Noa, uan amuim ko, an otarir 3pla, Siem, Ham, Jafet, uan amuiba ko, me kurimın aven ghue.

¹⁴ Ezi nguibamın asizir guar aviriba bar, ko ruarimın asizir ekiaba ko dozir guar aviriba, ko kuaraziba bar vaghvagha Noan adarazi ko kurimın aven ghue.

¹⁵⁻¹⁶ Ezi God mikemezi moghin, bizir angamira itiba, da vaghvagha apurir mam ko amebar mam, pumuning pumuningın Noa bagha iza, a ko kurimın aven zui. Noa aven ghugha givazima, Ikiavira Itir God tiam asara.

¹⁷ Ezi 40plan aruebar dipam izivavira ikia, kurim asirafa. Ezi kurim nguazim ategha pin iti.

¹⁸ Ezi dipam nguazim gisin sivaghsivagha ghua-vanadima kurim a gisin deravira iti.

¹⁹ Ezi nguazim gisin dipam sivaghsivagha ghua-vanagavira ikia mighsiar overiamın apengan itiba bar ada ave.

²⁰ Egha abuan dipam nguazim bar anevaragha, sivagha pin ghua overiamın apengan itir mighsiar ekiaba bar dagh afiragha 7 mitan tu.

²¹ Ezi nguazimın angamıra itir bizir kaba, kuaraziba ko, nguibamın asıziba, ruarimın asızir ekiaba ko doziba ko gumazamiziba, me bar ariaghire.

²² Ezi nguazimın itir bizir angamıra itiba bar ariaghire.

²³ Ezi nguazimın itir bizir kaba bar, gumazamiziba, nguibamın itir asıziba, ruarimın itir asıziba, ko kuaraziba, Ikiavıra Itir God bar me kuavareme. Ezi Noa ko bizir kurimın aven itiba merara angamıra iti.

²⁴ Ezi dipam bar ekevegha nguazim bar anevaragha ghua 150plan dughiabar ike.

8

Aperiam gıfa

¹ Ezi dughiar kamın God Noa ko asızir a ko kurimın itiba gın amadazir puvati, a me ginighnighavıra ikiava aminim amadazi a dipam gisın ivaima dipam sıvagha uaghiri.

² Ezi dipar nguazimın averiamın izim uam anadir puvati. Ezi overiamın amozim izir tuaviba pırizi, amozim ua izaghirir puvati.

³ Ezi dipam ghuaghira ghua, 150plan dughiaba gıvazıma dipam daka uaghiravıra iti.

⁴ Ezi iakinir namba 7ın dughiar namba 17ın kurim Araratın Miğhsiabar itir danganımın miğhsiar mamın apera.

⁵ Ezi dipam, daka uaghiravıra ikia ghua iakinir namba 10ın dughiar namba 1ın tuzı, dughiar kamra miğhsiabar ghuaba otifi.

6-7 Ezi 40plan dughiaba givazima, Noa kurimin windua kuigha, kuarazir ziam kotkot amadazima, a ghugha ua izezir puvati. A migha aruavira ikiav itima dipam dakezi nguazim misingi.

8 Ezi Noa foghasa, nguazim misingis, o puvati. Egha kamaghin, kuarazir ziam bunbam amadazima, a zui.

9 Ezi dipam nguazim avaragha ikiavira itima, kuarazir bunbam dapian danganibagh asa, kamakin dipam mong pin ikiavira iti. Ezi a uamategha kurimin ghuzi, Noa dafarim amadagha uam a inigha aven ghu.

10 Ezi 7plan dughiaba givazima, Noa ua kuarazir bunbam amada.

11 Ezi dughiar kamın bar guaratizimin kuarazir bunbam uamategha a bagha izi. Egha uan akamin olivin temer dafarir igiar mam iviragha izi. Ezi Noa kamaghin fo, dipam dakegha gifa.

12 Egha a 7plan dughiabar uam orarkegha kuarazir bunbam uam anemada. Ezi kuarazir bunbam ua izezir puvati.

13 Ezi Noa dughiar kamın 601plan azeniba iti, ezi iakinir namba 1, an dughiar namba 1 otozi dipam midii. Ezi a kurimin siriam mikinizir avavem asigha azenan danganiba bar deravira dar gari, nguazim misingi.

14 Egha ghua iakinir namba 2in, namba 27in dughiam otozi, nguazim bar misingi.

15 Ezi God Noa migia ghaze,

16 "Ni, uan amuim ko, nin otariba uan amuiba ko, ia kurim ategh magari.

17 Egh angamira itir asiziba bar, kuaraziba ko asizir ruarim ko nguibamin itiba, ni bar

moghira da inigh magiri. Eghti da bar otiv arogh avirasemeghiva nguazir kam bar an angı.”

18 Ezi Noa uan amuim ko an otariba, uan amuiba ko uaghiri.

19 Ezi kuaraziba ko asizir avirir guar magh gariba vaghvagha uari uari abigha uari akuva egha azenan izi.

Noa ofa isa Ikiavira Itir God ganıdi

20 Egha Noa Ikiavira Itir Godın ziam fasa ofa damuamin danganir mamın ingari. Egha Godın damazımın zuezir asizir guar aviriba, dar vamıra vamıra inigha, kuarazir Godın damazımın zueziba dar vamıra vamıra inigha dav suegha God bagha ofa gami. Egha da tuezı da bar isigha mighiri.

21 Ezi Ikiavira Itir God Noa amizir mughuriar aghuim zuir ofa bagha bar ifuegha ghaze, “Ki ua gumamazibar arazir kuraba bagh nguazim gasighasighan kogham. Guizbangıra, gumamazıba borıbar mın ikia ghua asangizir dughiamın, me bar arazir kuram damuamin nıghnızıba iti. Ezi bizir kam bagha, ki bizıba bar dagh asighasiki. Egh ki dughiar kamın amizir arazir kamın mırara, uamategh angamıra itir bizıba bar dagh asighasighan kogham.

22 Eghti nguazim ikivira ikiti dughiar kaba uaghan otivıra ikiam, dughiar dagheba opariba ko dagheba iniamba, dughiar orangtizıba ko fe-feba, dughiar amozıba izıba ko arueba garıba ko dimagarıba ko arueba. Dughiar kaba gıvaghan kogh mangı nguazim gıvamin dughiam otogham.”

9

*God Noa ko
Akar Dikirizir Gavgavim gami*

¹ Dughiar kamın, God arazir aghuim Noa uan otariba ko, me damuasa kamaghın me migia ghaze, “Ia borir avırıba batıti, ian adarazi nguazir kam bar a gizivaka.

² Eghti ruarımın itir asızir muziarıba ko eki-aba, ko kuarazıba, ko osırıba bar moghıra ian atıatıghti, ia me gativagh men ganam.

³ Ki faragha ia damasa zuravarıbara daghebar mın ia ganıngi. Egha datırıghın nguıbamın asızıba, ko ruarımın itir asızıba, ko zuravarıba sara bar da isa ia ganıngi eghti, ia bar dar amam.

⁴ Guızbangıra, ghuzim ivemara ikırımırır angamıra itim anıdi. Kamaghın, ia ghuzıba ikıavıra itir asızıtam aman markı. Ia asızım mısuęhti, an ghuzım faragh bar iregh gıvaghtıma, ia gın anemi.

⁵ Eghti tına gumazımın ghuzım damutı, a ireghti an aremegham, eghti ki gumazır kamın arazır kuram ikarvagham. Guızbangıra, asızıtam o gumazıtam gumazır mam mısuęhti an aremegham, ki uaghan osımtızır kuram a danıghtı an aremegham.

⁶ Ki God, ki uabı gumazımın ingarızıma a nan mırarara gari. Kamaghın gumazır manam ıgharazıtav mısoęhezi an areme, egh a uabı gumazıbar dafarıbar ovengam.”

9:1: Jenesis 1:28
Arazıba 12:15-23

9:4: Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godın
9:6: Jenesis 1:26; Ua Me Ini 20:13

⁷ Egha God ua kamaghin miġei, “Eghti iarara, ia borir aviriba batiti, ian boriba bar avirasemegh nguazimin otivarogham.”

⁸ Egha God Noa ko an otaribav gia ghaze,

⁹ “Ia oragh! Ki datirighin ia ko, ian borir ġin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami.

¹⁰ Egha uaghan bizir angamira ia ko kurimin ikezir kaba, kuaraziba, nguibamin asiziba ko, ru-arimin asizir ia ko itiba, da bar, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.

¹¹ Ki datirighin ia koma Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin miġia ghaze, Guizbangira, ki datirighin uam aperiar ekiatam damighti a izi bizir angamira itibagh asighasighan kogham. Eghti aperiar ekiatam nguazir kam ua bar gasighasighan kogham.”

¹² Egha God ghaze, “Ki arazir kam akaghti, ia ganigh fogh suam, ki Akar Dikirizir Gavgavim ia ko, bizir angamira ia ko itiba, ko ian ġin otivamin boriba, ki ia bagha bar a gamigha gifa.

¹³ Ezi arazir kam kamakin, ki ababanim ian akagha, overiamin pin ekianim ati. Kar nan ababanim, a ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir ki nguazimin itir biziba bagha amizim, a ikivira ikiam.

¹⁴ Eghti ki amozim amadaghti a izeghti an ġin ghuariar ekiaba ikivira ikiti, dughiar kam in ekianim overiamin otogham.

¹⁵ Eghti ki an ganigh uan Akar Dikirizir Gavgavir, bizir angamira itiba ko ia bagha amizim

a ginighnighvira ikiam. Eghti bizitam ua kamaghin otivan kogham, aperiatham uam nguazimin angamira itir bizibagh asighasighan kogham.

¹⁶ Egh ki pin ekianimin ganiva, nguazimin angamira itir biziba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnighvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.”

¹⁷ Egha God Noa migei, “Ekianir kam, kar nan ababanim, ki nguazimin angamira itir biziba bagha Akar Dikirizir Gavgavim gamigha aneka.”

Noa uan otarim Hamin atari

¹⁸ Kar Noan otarir 3plan a ko kurimin ikegha azenan izezibar ziaba: Siem, Ham ko, Jafet. Ezi Hamin otarimin ziam, Kenan.

¹⁹ Ezi Noan otarir 3plan kabanang, me datirighin nguazim gizivazir gumazamiziba bar men ovaviba.

²⁰ Ezi aperiar ekiamin gin Noa azenim oparir gumazimin min otogha faraghavira wainin azenir mam opari.

²¹ Egha dughiar mam in a wainin dipar onganir maba amegha ongani. Ezi an iniba paghirezima a bibiamra uan purirpenim girighav iti.

²² Ezi Kenanin afeziam Ham, ghua uan bibiamra itir afeziamin ganigha uam azenan ghua uan aveghbuamning mikeme.

²³ Ezi Siem ko Jafet inir mam inigha an onegha uan dipizimning gati. Egha aning purirpenim akirim ragha a gasaragha nimira itimra ghua uan afeziamin mikarzim avara. Aning uan guamning igharagha misuegha uan afeziamin mikarzim avara. Egha uan afeziamin mikarzir mogomemin ganizir puvati.

²⁴ Ezi Noan niġhnizim derazi a ua dikavigha an otarir abuananam Ham, an mikarzir mogomemın ganizir bizim baraki.

²⁵ Egha a ghaze, “Osımtızir ekiam Kenan ko ikiti, a uan aveghbuabar ingangarir gumazimın bar men apengan ikiam.”

²⁶ Egha Noa ua kamaghın miġei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Siemın God. Egha ki kamaghın Godin azai, Kenan pura Siemın ingangarir gumazimın ikiam.

²⁷ Eghti God Jafetin adarazir amighti me avırasemegh, Siemın adarazi ko deragh dapiam. Eghti Kenan pura Jafetin ingangarir gumazimın ikiam.”

²⁸ Aperiar ekiam ġivazima, Noa uam 350plan azenibar ike.

²⁹ Egha 950pla azeniba ikiava areme.

10

Kar Noan ovavir boribar ziabar eghaghanim

¹ Kar Noan otaribar eghaghanim. Men ziabar kara: Siem, Ham, ko Jafet. Ezi aperiar ekiamın ġin men ovavir borir avıribar otifi. Ezi Noan ovavir boribar ziaba kamaghın zui.

² Kar Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras.

³ Ezi Gomerın otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma.

⁴ Ezi Javanın otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprusın gumaziba, ko Dodania.

⁵ Ezi gumazir kaba, ġin ongarir miriam ko arighatizibagh apiazir darazir ovaviba. Kar Jafetin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar

vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari uan ikizibara akabav gei.

⁶ Ezi Hamin otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan.*

⁷ Ezi Kusin otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Saptá, Rama ko Saptéka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan.

⁸ Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamín bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim.

⁹ Ezi Ikiavira Itir God gavgavim isa Nimrot ganingizima an asiziba burir fofozir ekiam iti. Kamaghin gumazamiziba ziar ekiam munav daningasa, kamaghin migei, “Gumazir kam a Nimrotin miraram ami. Ikiavira Itir God gavgavim Nimrot ganingizima, ana asiziba buriamin fofozir ekiar aghuim iti.”

¹⁰ Ezi Nimrot nguibar ekiar 3plan gari, Babel, Erek, ko Akat. Nguibar ekiar 3plan kaba Babilonian nguazimin iti.†

¹¹ Egha Nimrot Babilon ategha Asirian amadaghan ghua nguibar ekiar kabar ingari, Ninive, Rehobotir, Kala,

¹² ko Resen. Resen, a Ninive ko Kalan nguibamningin tizimin iti. Ezi Kalan nguibam a nguibar bar ekiam.

¹³ Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu,

* **10:6:** Hibrun akam, ziar kam “Kus,” kar kantri Sudan, o kantri Itiopian ziam. † **10:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamín mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, nguibar ekiar igharazir mamín ziam iti, an ziam Kalne.

14 ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian ikizimın adarasi, me Kritın Arighatizimın itir darazir aven otifi.

15 Ezi Saidon a Kenanın otarir ivariam. Ezi igharaz darazi uaghan Kenanın ovavir boriba, ezi men adarazir kara: Hitia,

16 Jebusia, Amoria, Girgasia ko,

17 Hivia, Arkaia, Sinia,

18 Arvatia, Semaria ko Hamatia. Gin Kenanın adarazir danganiba bar a dar ghuava tintinibar apia.

19 Egha Kenania inigha apiazir nguazir kam Saidonın nguibamın ikegha ghua Gerarın nguibamın tu, kar Gasan nguibamın amadakan. Ezi men mitaghniam ghua aruem anadi naghın nguibar kabar tu, Sodom ko Gomora ko Atma ko Seboim, kar Lasan nguibamın amadakan.

20 Gumazamizir kaba bar, me Hamın ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari uan nguibabara ak-abav gei.

21 Ezi Siem a Jafetın avebam. Egha uaghan boriba iti, egha Siem a Eberın boribar ovavir afeziam.

22 Siemın otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lidia ko Aram.

23 Ezi Aramın otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mas.

24 Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi Sela, a Eberın afeziamın oto.

25 Ezi Eber an otarir pumuning iti. Mamın ziam Pelek. Pelek itir dughiamın nguazimın itir gumazamiziba tintinimın biaghire. Kamaghın me ziar kam, "Pelek," a gati. Ziar kamın mingarim

kamakın, “Bar biaghire.” Ezi Pelekın dozımın ziam Joktan.

²⁶ Ezi Joktanın otaribar ziabar kara: Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko,

²⁷ Hadoram, Usal, Dikla ko,

²⁸ Obal, Abimael, Seba ko,

²⁹ Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba bar, me Joktanın otariba.

³⁰ Ezi Joktanın boriba Mesan nguibamın ikegha ghua aruem anadi naghın Sefarın nguibar mighsiabar tu.

³¹ Kar Siemın ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagha uan nguazibarama api-
agha, uari uan ikizibar akabav gei.

³² Gumazir ziaba itir kaba, kar Noan otariba ko an otaribar otariba ko men ovavir boriba. Aperi-
ar ekiamın gın, gumazamizir kabar ikiziba nguazim gizivagha aneroke.

11

Ikiavira Itir God gumazamizibar akar me migeiba abiaghariki

¹ Fomira nguazımın gumazamiziba bar akar vamira ikia, egha migirigiar otevir vabaram ami.

² Egha me aruem anadi naghın ikegha, puram arua ghua iza Babilonın nguazir zarımın apia.

³ Egha me uarira uariv gei, “Aria, ia izi, e bar moghira nguazitaba inigh da tueghti da brighbar mın otivika.” Egha me dipenibar ingaramin brigh-
bagh ami. Egha me brighın kabagh amizi da uarir isavsuighamin koltaba uaghan iti.

⁴ Egha me ghaze, “E datirighin uari uari bagh nguibar ekiatamin ingaram, egh an aven tauan bar ruaritam asaraghti, an ruarim mangi overiamin suiragham. Egh kamagh, e uari abigh mangi tintinibar nguazimin nguibar igharazibar ikian kogham. E kamaghin damuti, gumazamiziba bar ziar bar ekiam e daningam.”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God, nguibar ekiam kam ko tauan gumazamiziba an aven ingarizimin ganasa izaghiri.

⁶ Egha uan Nguibamin ikia ghaze, “Gumazamizir kaba me akar vamiram migia egha uari inigha nighnizir vamira iti. Egha nguibar dafar kam in ingari. Me kamaghin uan nighnizimin gin mangi, bizir aviribar amuam.

⁷ Kamagh, e ua magari akar me migeim abighirarighiti, me uan akar mingaribagh foghan koghiva uariv kiman kogham.”

⁸ Egha Ikiavira Itir God me gamizi, me tintinibar nguaziba bar adar ghue. Egha nguibar ekiam kam uam a ingari puvati.

⁹ Dughiar kam, Ikiavira Itir God gumazamizir kabar akar me migeiba abiagharighizi, me tintinibar nguazimin danganiba bar adar ghue. Kamaghin me nguibar ekiam kam dibora ghaze, “Babel.”*

Siemin ovavir boribar ziaba

¹⁰ Kar Siemin ovavir boribar ziaba. Aperiar ekiam otozi azenir pumuningin gin, me Siemin

11:5: Jenesis 18:21 **11:8:** Luk 1:51 * **11:9:** Hibrun akamin ziar kam, “Babel,” a mong kamaghin ghu, “abiaghariki.”

azeniba medi da 100in oto. Ezi an Arpaksatin afeziamin oto.

¹¹ Egha gin Siem 500plan azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inigha areme.

¹² Ezi Arpaksat 35pla azeniba ikiava Selan afeziamin oto.

¹³ Egha gin Arpaksat 403plan azeniba ikia dar aven, otariba ko guivir igharaziba inigha areme.

¹⁴ Ezi Sela 30pla azeniba ikiava Eberin afeziamin oto.

¹⁵ Egha gin Sela 403pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

¹⁶ Ezi Eber 34pla azeniba ikiava Pelekın afeziamin oto.

¹⁷ Egha gin Eber 430pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

¹⁸ Ezi Pelek 30pla azeniba ikiava Reun afeziamin oto.

¹⁹ Egha gin Pelek 209pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²⁰ Ezi Reu 32pla azeniba ikiava Serukin afeziamin oto.

²¹ Egha gin Reu 207pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²² Ezi Seruk 30pla azeniba ikia Nahorın afeziamin oto.

²³ Egha gin Seruk 200pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²⁴ Ezi Nahor 29pla azeniba ikia Teran afeziamin oto.

²⁵ Egha gin Nahor 119pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

Teran ovavir boribar ziaba

²⁶ Ezi Tera 70pla azeniba ikiava Abram, Nahor ko Haranin afeziamin oto.

²⁷ Ezi kar Teran ovavir boribar ziaba. Tera a Abram, Nahor ko Haranin afeziam. Ezi Haran a Lotin afeziam.

²⁸ Ezi Haran uan nguibam Urin ikiava areme. Ur a Kaldiabar nguazir asizimin iti. Ezi dughiar kam, an afeziam Tera angamira ikiavira iti.

²⁹ Ezi Abram Sarain iti, ezi Nahor Haranin guivim Milkan iti. Egha uaghan Haran Iskan afeziam.

³⁰ Ezi Sarai boriba batir puvatigha, boritam itir puvati.

³¹ Ezi Tera uan adarazi inigha, Kaldiabar nguazimin itir nguibam Ur, an ategha Kenanin nguazimin zui. Teran gin zuir adarazir ziabar kara: an otarim Abram, ko an asamim Sarai, ko an igiam Lot, ezi Haran a Lotin afeziam. Me ghua Haranin nguibamin otivigha egha nguibar kam in apera.

³² Egha Tera 205pla azeniba ikiava nguibar kam in areme.

Abramin eghaghanim

12

(Sapta 12:1--25:18)

Ikiavira Itir God Abram in dia

¹ Dughiar mam, Ikiavira Itir God Abram migia ghaze, “Ni uan nguazim, ko uan adarasi, ko uan afeziamin ikizim ategh nguazir ki nin ak- aghamimin mangi.

2 “Eghti ki nin ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh,
 mangiva gin ikizir gavgavir mam otogham.
 Egh ki deravira ni damu ni damighti nin ziam bar ekevegham.
 Eghti ni bangin ki gumazamiziba deravira me damuamin tuavim ikiam.

3 Eghti gumazamizir deravira ni gamiba, ki deravira me damuam.
 Eghti ni gasighasizir gumazamiziba ki uabi me gasighasigham.

Ni bangin ki nguazir kamın itir ikiziba bar dar gumazamiziba bar deragh me damuam.”

4 Ezi Abram Haranın nguibam ategha Ikiavira Itir God a mikemezi moghin, a zui. Ezi Lot a ko uaghan zui. Dughiar kamın Abram 75plan azeniba iti.

5 Abram uan amuim Sarai, ko uan dozimin otarim Lot inigha, me uaghara zui. Abram faragha Haranın nguibamin ikia egha bizir aviriba ko ingangarir gumaziba ko amizir aviriba ini. Egha a Kenanın zuir dughiamın a bizir kaba bar da inigha zui. Egha me Kenanın otivigha givagha,

6 Abram uan adarazi ko nguazir kamın ghua Sekemın nguibamin oto. Nguibar kamın temer ekiar mam ikia Moren danganimın amadaghan iti. Ezi dughiar kamın Kenania Kenanın nguazimın ikiavira iti.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God Abram batogha a miġei, “Ki nguazir kam nin ovavir boribar aningam.” Kamaghin Abram Ikiavira Itir God a batozi naghira, an ziam fasa ofa gamir dakozimin ingari.

⁸ Egha ġin Abram dikavigha ghua, aruem anadi naghin itir miġhsiar Betelin boroghin itimin ghu. Miġhsiar kam Betelin nguibam ko Ain nguibamin tizimin iti. Ezi Betel an aruem uaghiri naghin itima, Ai an aruem anadi naghin iti. Ezi danganir kam Abram uan purirpenibar ingarigha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa, ofa gamir dakozimin ingarigha, an ziam dibora a fe.

⁹ Egha ġin Abram uan adarazi ko danganir kam ategha sautin amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Negevin danganimin oto, a gumazamiziba puvatizir danganim.

Abram ghua Isipin kantrin iti

¹⁰ Dughiar mam mitiriar ekiam otozi, danganir kam dagheba bar puvati. Kamaghin, Abram uan adarazi ko me ghua nguibar igharazibar gumazamizibar min pura ikia, kantri Isipin iti.

¹¹ Egha me kantri Isipin boroghira iza, Abram uan amuim Sarai miġia ghaze, “Ni orakigh. Ki fo, ni amizir dirir bar deragha ganganir aghuim gamim.

¹² Isipin gumaziba nin ganigh, ti ni gakuegham. Egh me kamaghin fogham, ni nan amuim, egh me na misueghti ki aremeghti, ni ikiam.

¹³ Ni kamaghin mikimti deragham, ni nan amizim. Egh ni kamaghin damighi, me arazir

aghuim̄in na damu, na misueghti k̄i aremeghan kogham.”

¹⁴ Ezi Abram kantri Isip̄in otozi, Isip̄in gumaziba a mikemezi moghira, an amuim̄in garima an gan-ganim bar dera.

¹⁵ Ezi atrivim̄in ingangarir gumaziba Sarain gari, a bar derazi, me ghua atrivim kamagh̄in a mīgei, “Amizir bar dirir mam izegha iti.” Egha me ghua Sarai inigha atrivim̄in dipenim̄in ize.

¹⁶ Ezi atrivim Sarain ganigha mīghigha a gakongegha, kamagh̄in bar deraviram Abram gami. Egha sipsipba, memeba, bulmakauba, donkin apuriba, donkin amebaba, kamelba, ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir bar aviriba, isa Abram gan̄ingi.

¹⁷ Egha atrivim Abram̄in amuim Sarai inigha ua bagha an amuim gami, kamagh̄in Ikiavira Itir God Isip̄in atrivim ko an dipenim̄in itir darazi bagha arimariar guar aviriba amangi.

¹⁸ Ezi atrivim Abram̄in diazima a izima a kamagh̄in a mīgia ghaze, “Ni manmaghsua arazir kam na gami? Egha kamagh̄in na mikemezi puvati, Sarai n̄in amuim.

¹⁹ Ni na mīgia ghaze n̄in amizim, ezi kamagh̄in k̄i uan amuim̄in m̄in a ini. Ni manmaghsuavira arazir kam gami? Kamagh̄in ni uan amuim inigh, gua mangi!”

²⁰ Ezi atrivim uan ingangarir gumazibav mikemezi, me Abram uan amuim ko, an biziba sara Isip̄in bar me batoke.

13

Lot Abram ataki

1-2 Dughiar kamın Abram bizir bar avırıba iti. A sipsipba, memeba, bulmakauba, gol ko silva bar aviraseme. Egha a kantri Isip ategha Negevın danganımın amadaghan zui. A uan amuim ko uan bizıba bar da inizi, Lot uaghan a ko zui.

3-4 Egha gın Abram uan adarazi ko Negev ategha Notın amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Betelin nguıbamın oto. Danganir kamra Abraham fomıram purirpenibar ingara ofa gamir dakozımın ingari. A Betel ko Ain nguıbamningın tızımın iti. A danganir kamın otogha Ikiavıra Itir Godın ziam dibora a fe.

5 Ezi Lot uaghan Abram koma arua, sipsipba, memeba, bulmakauba ikia, uaghan ingangarir gumazamizir avırıba a ko ikia purirpenibar iti.

6 Abram ko Lot uaghara bizir avırıba iti, ezi kamaghın nguazım aningın sufi. Ezi aning uaning ko ikiava avenge.

7 Ezi adarım Abram ko Lotın sipsipba ko memebar garir ingangarir gumazıbar tongın oto. Dughiar kam Kenanın adarazi ko Peresın adarazi danganir kamın iti.

8 Ezi Abram Lot mıgei, “Ga ikızir vamıra. Ga uaningın atari derazir puvati, ezi gan ingangarir gumazıba uaghan uarir atari derazir puvati.

9 Guızbangıra, nguazir ekiam rughara iti. Ga uaning abıgham. Egh nı uabı ua bagh danganıtam gınabagh, na ategh an angı. Nı agharir guvımın mangıti, ki kırıamın mangam. Maghsuegh nı agharir kırıamın mangıti, ki guvımın mangam.”

10 Ezi Lot tugha gari. Egha Jordanın Faner zarımın itir danganıba bar dar gara ghua Soarın

nguibamin tu. Nguazir otevir kam dipar aviriba ikia bar dera. Egha mati Ikiavira Itir Godin azenir bar aghuimin min garava, uaghan kantri Isipin min gari. Dughiar kam, Ikiavira Itir God tighar Sodom in nguibam ko Gomoran nguibam gasighasigham.

¹¹ Ezi Lot nguazir otevir Jordan in Faner zarimin itiba bar ada iniasa migei. Egha Abram ataghizima an aruem anadi naghin ghu. Egha aning uam uaning ko itir puvati.

¹² Egha Abram Kenan in nguazimin apera. Ezi Lot ghua nguibar ekia Jordan in Faner zarimin itibar tongin apera. Egha Sodom in nguibar ekiam borogh in purirpenibar ingari.

¹³ Ezi nguibar ekia kam Sodom, an gumamaziba, men araziba bar ikufi. Ezi me Ikiavira Itir God in damazimin arazir bar kurabagh ami.

Abram Hebron in nguibamin ghu

¹⁴ Ezi Lot ghuzima, Ikiavira Itir God Abram migia ghaze, "Ni kagh tugh egh danganir kaba bar dar gan. Ni aruem anadi naghin ganiva aruem uaghiri naghin ganiva, not ko saut viraram aning in gan.

¹⁵ Nguazir ni datirigh in garir kaba bar, ki da isi ni ko nin ovavir boribar aningam. Eghti nguazir kaba ia dar afeziaba ikegh mamaghira ikiam.

¹⁶ Eghti ki nin boribar amighti me nguazir minemniamin min bar avirasemegham. Eghti gumazitam nguazir minemniaba mengeghiva nin ovavir boriba mengam.

17 Ki nguazir kaba bar da isa ni ganidi. Kamaghin, ni datirighin dikavigh mangi nguazir kaba bar dar ganigh.”

18 Kamaghin, Abram danganir kam ategha ghua Hebronin nguibam boroghin oto. Egha a Mamren temer ekiabar boroghin, purirpenibar ingarigha, me kagh apia. Egha Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozim, danganir kamin an ingari.

14

Midorozir ekiam atrivibar tongin oto

1-9 Dughiar kamin, Kedorlaomer Elamin nguibamin atrivimin ikia egha uaghan nguibar kaba ko dar atrivibar gari. Bera a Sodom in nguibar ekiam in atrivimin iti, Birsa a Gomoran nguibar ekiam in atrivimin iti, Sinap an Atman nguibar ekiam in atrivimin iti, Semeber an Seboim in nguibar ekiam in atrivimin iti, ezi Belan nguibam uaghan an apengan iti. Ezi Belan ziar mam Soar.

A 12plan azenibar me gativagha men gari, ezi namba 13in azenimin me Kedorlaomerin akam batoke. Ezi namba 14in azenimin Kedorlaomer uan namakar 3plan dia: Amrafel a Babilonin kantrin atrivim, Ariok a Elasarin kantrin atrivim, Tidal a Goimin adarazir atrivim. Egha me 4plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko ghua Asterot Karnaimin nguibamin otogha, Refaimin adarazi ko uariv sogha me abira. Egha me Hamin nguibar ekiam in otogha Susia ko misogha me abira. Egha me Kiriataimin boroghin danganir zarimin otogha Emia ko misogha me abira. Egha me ghua Seirin Mighsiabar otogha, Horia ko

misogha men agintigha ghua El Paranin nguibar miriamin gumazamiziba puvatizir danganimin me ataki. Egha gin uamategha iza Kadesin nguibar ekiamin otifi. Kadesin ziar ghurim, En Mispat. Me Amalekian nguazim gisin me ko misogha me abini. Egha me Hasason Tamarin nguibar ekiamin otivigha Amoria, ko misogha me abini.

Egha me midorozir kam gamigha me abinigha givagha, Kedorlaomer uan namakar 3pla ko ghua 5plan nguibar kabar atriviba ko misosi, Sodom, Gomora, Atma, Seboim ko Bela. Ezi 5plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko me Sidimin danganir zarimin uari akuvagha iti. Egha me Kedorlaomer ko an namakar 3pla ko misoghasa uari akiri. Ezi 5plan atrivir kabanangin midorozir gumaziba 4plan atrivibar midorozir gumaziba ko uariv sosi.

¹⁰ Ezi Sidimin danganir zarim koltaba iniamin torir aviriba iti. Ezi Sodom in atrivim ko Gomoran atrivim midorozimin arasava amua puvati, aning koltan torimning giraghu. Ezi atrivir 3plan igharaziba ara ghua mighsiabar ghue.

¹¹ Ezi Kedorlaomer midorozim gamua me abira. Egha me Sodom ko Gomoran itir biziba bar ada inigha egha men dagheba sara inigha ghue.

¹² Ezi Lot, Abram in dozim in otarim, a Sodom in itima, me uaghan a inigha an biziba sara inigha ghue.

¹³ Ezi gumazir mam midorozimin ara ghua Hibrun gumazim Abram batogha midorozimin otivizir biziba bar a geghani. Dughiar kam, Abram Mamren temer ekiabar borogh in ikiavira

iti. Mamre, a Amorian adarazir gumazir mam, a dozir pumuning iti, Eskol ko Aner. Gumazir 3plan kaba, kar Abramın namakaba.

¹⁴ Ezi Abram orazi, apaniba an dozimın otarim Lot inigha ghu. Ezi kamaghın a ko iti darasi, a men midorozir gumazir bar gavgavibar dia, ezi men dibobonim 318ın tu. Ezi me 4plan atrivir kabar gın ghua Danın nguibar ekiamın tu.

¹⁵ Egha danganir kamın Abram uan midorozir gumaziba tuira. Egha 4plan atrivir kaba ko dimagarimın misogha me abını. Egha notın amadaghan Damaskusın nguibar ekiamın men agiragha ghua, Hoban nguibar ekiamın tu.

¹⁶ Egha atrivir kaba inigha ghuezir biziba ua bar ada ini. Egha Abram uan dozimın otarim Lot uam a inigha, bar an biziba ko amiziba ko gumazamizir igharaziba inigha uamategha ize.

Melkisedek deragha Abram gami

¹⁷ Ezi Abram, Kedorlaomer uan namakaba ko, me misogha me abını. Egha a uamategha izima, Sodomın atrivim ghua danganir zarir me kamagh diborim, “Save,” an a bato. Ezi an ziar mam kamakın: Atrivibar Danganir Zarimra.

¹⁸ Ezi Melkisedek, a Salemın nguibamın atrivim, a Godın Bar Pın Itimın Ofa Gamir Gumazim, a bret ko wain inigha Abram bagha izi.

¹⁹ Egha bizir bar aghuimın Abram gamua kamaghın miğia ghaze, “Godın Bar Pın Itim overiam ko nguazimın ingari, a bar deragh ni damu.

²⁰ Guizbangıra, ni apaniba ko uariv sozi, Godın Bar Pın Itim nın akurazi, ni me abını, kamaghın,

e an ziam fam.” Ezi bizir Abram iniziba bar, a 10plan akuabar da abigha 10in vamira isa Melkisedek ganingi.

²¹ Ezi gin Sodomın atrivim kamagh Abram miği, “Ni midorozimın inizir biziba ni bar adar suikigh. Egh nan gumamazibara ua me ateghti, me na bagh izi.”

²² Ezi Abram ghaze, “Ikiavira Itir God, Godın Bar Pın Itim, overiam ko nguazimın ingarizim, ki an ziamın pamten kamagh mikimasa,

²³ ki tong bar nın bizir muziaritam inighan kogham, iniba isair tretba o dagarir asuabar beniba. Eghti ni kamaghın mikiman kogham, ‘Ki uabi Abram gamizi a bizir bar avirim iti.’

²⁴ Ki uabi ki bizitam inian kogham. Bizir nan midorozir gumaziba ameziba ki darara iniam. Eghti nan namakar 3pla, Aner, Eskol ko Mamre, me uari bagh naba iniam.”

15

God Abram koma Akar Dikirizir Gavgavim gami

¹ Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God irebamın mın bizimın aven akam isa Abram ganiga egha ghaze:

“Abram ni atiatingan marki.

Ki nın oramın mın ikiam,

eghti ni nan apazangın deravira ikiam.

Eghti ki ni damighti

nın ziam bar pın ikiam.”

² Ezi Abram an akam ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki uabi boriba puvati, ni manmaghin na damighti ki ziar ekiam iniam? Ki oveghti nan biziba iniamin gumazim an ziam Elieser, a Damaskusian gumazim.

³ Ni boritam na ganingizir puvati, ezi nan dipenimin otozir ingangarir gumazir kam, a nan danganim inigh nan biziba iniam.”

⁴ Ezi Ikiavira Itir God Abram kamagh a migia ghaze, “Ingangarir gumazir kam nin biziba inian kogham. Nin borir nin otoghamira nin danganim inigh, egh nin biziba iniam.”

⁵ Egha Ikiavira Itir God Abram inigha azenan ghua a migia ghaze, “Ni kogh overiamin mikovezibar gan. Ni bar da mengam? Ti puvati. Guizbangira, nin ovavir boriba bar avirasemegh mikovezibar dibobonimin min mangam.”

⁶ Ezi Abram nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itima an a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

⁷ Egha ana migia ghaze, “Kirara ki Ikiavira Itir God. Ni Kaldian danganimin itir nguibam Urin itima, ki nin diagha ni inigha iza nguazir kam ni ganingi, eghti ni an afeziamin ikegham.”

⁸ Ezi Abram ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki manmagh fogh suam, ki nguazir kam guizbangira a iniam?”

⁹ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni bizir kaba inigh izi na daningigh: bulmakaun amebar azenir 3pla itim ko, memen amebar azenir 3pla itim ko, sip-sipin apurir vamiran azenir 3pla itim ko, kuarazir

muziarir me bunbam arizir pumuning, ni bar da inigh na bagh izi.”

¹⁰ Ezi Abram bizir kaba bar ada inigha Ikiavira Itir God bagha izi. Egha asizir kaba vaghvagha da abiagharigha akuar pumuningin dagh ami, egha dar akuabar bizir pumuningin dar bora da ariki. Egha kuarazimning rughirama aning ati.

¹¹ Ezi kuarazir isar maba izaghira asizir kabar amasava amima, Abram men agira.

¹² Ezi aruem bar uaghirima Abram bar akuava ongani. Egha garima mitater ekiam anevarazima a bar atiatingi.

¹³ Ezi Ikiavira Itir God kamagh Abram migia ghaze, “Ni bizir kam gifogh, nin ovavir boriba mangi kantrin igharazimin aven nguibar igharazimin gumazamizibar min ikiam. Egh pura men ingangarir gumazibar min ikiam. Eghti kantrin kamın gumazamiziba 400plan azenibar pazi me damuam.

¹⁴ Eghti ki osimtizir ekiam isi kamagh pazi me damuamin gumazibar aningam. Eghti nin ovavir boriba bizir bar avirim inigh egh kantrin kam ategh azenan izam.

¹⁵ Eghti ni uabi bar navir amirizimin iki mangi aseghiva aremegham, eghti me ni afagham.

¹⁶ Eghti nin ovavir boriba ua zuamira nguazir kamın izeghan kogham. Nin adarazi mangi namba 4in ovavir boriba otivigh egh uamategh nguazir kamın izam. Ezi Amorn iti darazi datirighin arazir kurar aviritabagh amir puvati. Me gin arazir kuratabar amuti, ki mizazim me

gasegh egh nguazir kamın me batuegham. Eghti nın ovavir boriba uamategh izam.”

¹⁷ Ezi aruem uaghirima mitatem otogha gıfa, ezi bizir pumuning oto: nguazir mıner avim isim ko adenir avim. Ezi avivgharim mıner kamın anagava otifi. Ezi bizir kamning, asızir Abram akuar pumuningın bıagharigha bizimın arıghızir kabar tongın zui.

¹⁸ Ezi dughiar kamra Ikiavıra Itir God Akar Dikırızir Gavgavim Abram koma a gamua ghaze, “Ki nguazir kaba isi nın ovavir boribar anıngam. Eghti men nguazımın mıtaghnıam Isipın kantrin dipar mıriamın ikegh mangı Yufretisın Faner ekıamın tugham.

¹⁹ Eghti me Kinian nguazım, Kenasian nguazım, Katmonian nguazım ko,

²⁰ Hitian nguazım, Peresian nguazım Refaimian nguazım ko,

²¹ Amorian nguazım, Kenanian nguazım, Girgasian nguazım ko, Jebusian nguazım, me bar men nguazir kaba inıam.”

16

Hagar Abramın amuımın mın oto

¹ Ezi dughiar kamın Abramın amuım Sarai, a boriba puvati. Ezi Isipın kantrin amızir mam a ko iti. A Sarain ingangarir amızim, an zıam Hagar.

² Ezi Sarai Abram mıgıa ghaze, “Nı orakıgh, Ikiavıra Itir God boritam batan nan anogoroke, ezi kı boritam batan kogham. Ezi kı nın azangsısı nı mangı nan ingangarir amızim ko dakuıghtı, a

ti na bagh boritam batam.” Ezi Abram Sarain nighnizim mirara ghu.

³ Ezi Sarai uan ingangarir amizim Hagar isa Abramın amuımın mın a ganıngi. Dughiar kamın Abram Kenanın nguazımın itima 10plan azeniba gıfa.

⁴ Ezi Abram Hagar koma akuizi, Hagar navim asangi. Dughiar kamın Hagar uabıra uabı gıfo a navim asangi, egha uabı pırafa Sarain akaba barazir puvati.

⁵ Ezi Sarai kamagh Abram mıgei, “Hagar nan akaba barazir puvati, kar nın osımtızimra. Guızbangıra kı uabı a isa nın amuımın mın nı ganıngi. Ezi datırıghın a uabı gıfo a navim asangi, egha uabı pırafa, egha nan akaba barazir puvati. Ezi İkiavıra İtir God uabı nı Abram, ko nan mıgırıgıaba tuisıghasa kı ifonge.”

⁶ Ezi Abram kamaghın Sarain akam ikaragha ghaze, “Nı oragh Hagar pura nın ingangarir amızir kınım. Nı a gativazı, a pura nın apengan iti. Nighnızir manam nı a damusi, puram a damu.” Ezi Sarai Hagarın apanımın ikia arazir kurabar a gamı, ezi Hagar arav ghu.

⁷ Egha a gumazamiziba puvatızir danganımın ghua, egha Surın nguıbamın zuir tuavımın itir dipar atuımın otogha avughsi, ezi İkiavıra İtir Godın enselin mam a bato.

⁸ Egha ensel kamaghın a mıgei, “Hagar, Sarain ingangarir amızim. Nı managh ikegha izi, egha managhıra zui?”

Ezi Hagar a ikaragha ghaze, “Kı Sarai ategha an ari.”

⁹ Ezi ensel a miġia ghaze, “Ni uamategh Sarai bagh mangi egh an akaba baragh.”

¹⁰ Egha ensel ua kamagh a miġia ghaze, “Ki nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham, eghti gumazitam men dibobonim mengiva avegham.”

¹¹ Egha Ikiavira Itir Godin ensel ua miġei:

“Ni orakigh. Ni borim batamin dughiam, a roghira izi.

Guizbangira, ni osimtizim iti, ezi Ikiavira Itir God nin osimtizim baraki.

Kamaghin, ni otarim bategh ziam Ismael a datigh.*

¹² Eghti nin otarim, donkin atiamin min ikiam.

A gumazamiziba bar, me ko misoghti me an apanim damuam.

Egh a uan adarazi ko deragh daperaghan kogham.”

¹³ Ezi gin Hagar kamaghin nighnisi, “Ame! Guizbangira, kar Ikiavira Itir God, a uan akam na ganingi. Ezi Godin nan garim, ki uabi an ganigha egha angamira ikiavira iti!” Kamaghin a ziar kam Ikiavira Itir God ganingi, “Biziba Bar Dar Garir God.”†

¹⁴ Ezi bizir kam bagha gumazamiziba mozir dipar kam dibora ghaze, “Godin Zurara Iki Nan Garim.” Mozir dipar kam Kadesin nguibam ko Beretin nguibamin tizimin ikiavira iti.

* **16:11:** Hibrun akamin ziar kam, “Ismael,” an mingarim mong kamaghin ghu, “God orasi.” † **16:13:** Hibrun akam deragha miġirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

¹⁵ Ezi Hagar Abramın otarım batezi, Abram ziam, “Ismael,” a gati.

¹⁶ Ezi Hagar Ismael batamin dughiam, Abram 86plan azeniba iti.

17

Abram ziar igiam ini

¹ Ezi Abram gın azenir 99pla anetuzıma, Ikiavıra Itir God a batogha a miğia ghaze, “Ki Gavgavıba Bar Itir God. Ni zurara nan akam baragh, nan apengan ikıva nan damazımın deragh arazir aghuıbar amu.

² Ki uan Akar Dikirizir Gavgavım ni koma a damu, egh ovavir borir bar avırım ni danıngam, eghti me bar avırasemegham.”

³ Ezi Abram ua tevimning apırigha guam nguazım girizi, God a miğia ghaze,

⁴ “Ni oragh. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gamigha kamaghın miğei. Ni kantrin bar avırımın gumazamizıbar ovavımın otogham.

⁵ Eghti nın ziam datırighın uam Abram puvatıgham. Guızbangıra, ki ni damıghti, ni kantrin avırıbar gumazamizıbar ovavımın otogham. Ezi kamaghın, datırighın nın ziam, Abraham.*

⁶ Eghti ki nın ovavir borıbar amıghti me bar avırasemegh mangi kantrin gavgavitabar otıvam. Egh men tarazi atrıvıbar otıvam.

⁷ Egh ki ni ko nın ovavir borir gın otıvamıba ko Akar Dikirizir Gavgavım akıram. Eghti Akar

16:15: Galesia 4:22 **17:5:** Rom 4:17 * **17:5:** Hibrun akamın ziar kam, “Abraham,” an mıngarım mong kamaghın ghu, “Kantrin avırıbar gumazamizıbar afeziam.” **17:7:** Luk 1:55

Dikirizir Gavgavir kam gavgavigh mamaghira ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamakin, ki nin God, egha nin ovavir boriba uaghan, ki men God.

⁸ Ezi Kenanin nguazir ni datirighin puram aperaghav itir kam, kar igharaz darazir nguazim. Eghti ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba, ki Kenanin nguaziba bar da isi, ia daningam. Eghti nguazir kam, a ian nguazimin iki mamaghira ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar Godin ikiam.”

God me migia ghaze, me gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghoregh

⁹ Ezi God Abraham migia ghaze, “Ni ko nin ovavir borir gin izamiba, ia bar nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi.

¹⁰ Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangisi arazir kam damu. Ia uan adarazir tongin uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar dar ghoregh.

¹¹⁻¹² Ian otarir iririviba 8plan dughiaba otoghti ia dughiar kamra me mikarzir mogomebar iniba aghoregh. Egh ia uan ingangarir gumazibar mikarzir mogomeba uaghan dar ghoregh, egh ian ingangarir amiziba otezir otariba, ko ia igharaz darazi da ivezezir ingarir gumaziba ia uaghan dar aghoregh. Ian gumaziba ko otariba bar kamaghin damuvira ikiam. Eghti arazir kam, a nan abanimin min ikiam, egh a ian akagh suam, ki ia ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.

¹³ Ia uan gumazibar mikarzir mogomeba bar dar ghoregh. Eghti dighorezir arazir kamın duar

kurim ian mikarzirbar ikiti, gumazamiziba bar fogh suam, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam a zurara ikivira ikiam.

¹⁴ Egh me tavin mikarzir mogomemin inim atughan koghti, gumazir kam ki ia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam abiki. Eghti me a batueghti, a uan adarazir aven ikian kogham.”

¹⁵ Egha God Abraham migia ghaze, “Datirighin ikegh mangi ni uam uan amuim ziam Sarai, a darighan marki. Datirikin, an ziam Sara.

¹⁶ Ki deragh Sara damuti, a ni bagh otarim batam. Ki Sara deragh a damuti, a kantrin aviribar gumazamizibar inaghamimin otivam, eghti men tarazi atrivibar ikiam.”

¹⁷ Ezi Abraham tevimning apirigha guam nguazim giri. Egha averara uan nighnizimin kamagh aka ghaze, “Gumazir azenir 100pla itim ti boritam afangam? Ezi Sara azenir 90pla iti, a ti boritam batam?”

¹⁸ Egha Abraham God migia ghaze, “Kamaghin deragham, ni Ismaelrama eghuva deragh an gan.”

¹⁹ Ezi God ghaze, “Ni mamagh mikiman marki. Nin amuim Sara navim asegh egh otaritam bateghti, ni ziam Aisak a datigh. Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavim a ko an ovavir borir gin otivamiba koma a damuam. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.

²⁰ Ezi ki Ismael deragh an ganasa ni nan azangsis. Ki deragh a damu, egh borir aviriba a daningam, egh an boribar amighti me bar avirasemegham. Egh a 12plan gumazir dapanir kabar afeziamin otogham. Eghti ki an adarazir amighti me ikizir gavgavimin otogham.

21 Eghti ki uan Akar Dikrizir Gavgavim Aisak ko a damuam, borir Sara dughiar kamran azenir munamin otamim.”

22 Egha God akar kam gamigha givagha Abraham ategha ghu.

23 Ezi dughiar kamra, Abraham Godin akamin gin ghua, uan adarazir gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar ada aghore. Egha uan otarim Ismaelin mikarzir mogomemin inim aghora, egha ingangarir gumazir kinir men amebaba Abrahamin dipenimin otezibar mikarzir mogomebar inibar aghora, egha ingangarir gumazir a igharaz darazi dam ivesezibar mikarzir mogomebar inibar aghore.

24-25 Dughiar kam Abraham uabi 99pla azeniba gifa, ezi an otarim Ismael 13pla azeniba itima, me aningin mikarzir mogomemning inimning atu.

26 Dughiar God akam Abraham ganingizimra, Abraham uan otarim Ismael ko, me aningin mikarzir mogomemningin inimning atu.

27 Egha uaghan Abrahamin dipenimin aven itir gumaziba bar, ingangarir gumaziba ko, gumazir me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba da ivezeziba sara, me bar men mikarzir mogomebar iniba aghore.

18

Ikiavira Itir God ghaze, Sara otaritam batam

¹ Egha gin Ikiavira Itir God Mamren nguibamin temer ekiabar apengan Abraham bato. Aruer mamn aruem bar puvira isima, Abraham uan purirpenimin tiar akamin aperaghav iti.

² Egha a kogha gumazir 3plan gari me tuiv-ighav iti. A men ganigha uan purirpenim ategha zuamira ivegha me bagha ghu. Egha tevimning apirigha aviragha guam nguazim giri.

³ Egha kamaghin migei, “O nan gumazir ekiam, ki ian ingangarir gumazim. Ia nan dipenimin izasa ki bar ifonge. Ia nan dipenim gitagh pura mangan marki.

⁴ Ki tav mikemeghti a dipatam inigh iziti, ia uan dagariba ruegham. Eghti ia temer ekiar kamın povimin avughsam.

⁵ Eghti ki dagheba ia danighti ia gavgavim uari danigh egh ua mangi. Kirara, ian ingangarir gumazim, ia nan dipenimin izezi, ki ian akurvaghasa.”

Ezi me kamaghin migei, “A dera, ni migei moghin damu.”

⁶ Ezi Abraham zuamira purirpenimin aven ghua kamagh Sara migei, “Ni plauan beghin ekiar aghuitam inigh egh zuamiram a giragh bretba tuegh.”

⁷ Egha Abraham uan bulmakauba bagha ivegha ghua mikarzim sara itir mam inigha ize. Egha a isa uan ingangarir gumazim ganingizi a zuamirama a misuegha aneghoregha a isami.

⁸ Ezi asizim isigha givazima, Abraham asizir kam ko, bulmakaun otereborim ko, bulmakaun otereborimin ingarizir sis sara inigha ghua gumazir 3plan kabar afa. A me ganingizi me da apima, a men boroghin tememin apengan tughav iti.

⁹ Egha me amegha givagha, Abrahamin azara, “Nin amuim Sara, a managh iti?”

Ezi Abraham ghaze, “A purirpenimin aven iti.”

¹⁰ Ezi men mav, a uabi Ikiavira Itir God, a kamaghin migei, “Azenir girakirangin itimin iakinir kamran ki uamategham, eghti nin amuim Sara otaritam ikiam.”

Ezi Sara purirpenimin tiar akamra ikia gumazir kamın akirangin, ikia akar kam baraki.

¹¹ Dughiar kam Abraham ko Sara virara ghurigha gifa. Ezi Saran dughiar a boritam batamim, a gifa.

¹² Egha a uabira uabin ingarava ati. Egha uabira uabi migia ghaze, “Ki ghurigha gifa, ezi nan mikarzim apunapuni. Ezi nan gumazir ekiam uaghan ghuri. Ki manmaghin boritam iniamin agoroger kam ikiam?”

¹³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Abrahamin azara, “Sara manmaghsua aka ghaze, ki ghurigha gifa, egh ua boritam batamin tuaviba puvati?”

¹⁴ Abraham, ni orakigh, Ikiavira Itir God bizitam damusi iburaghan kogham. Azenir munamin iakinir kamran, dughiar ki diborozimin ki uamategham. Eghti dughiar kamra Sara otarim ikiam.”

¹⁵ Ezi Sara atiatigha ifara ghaze, “Ki akezir puvati.”

Ezi a ghaze, “Ni guizbangiram ake.”

¹⁶ Ezi gumazir kaba dikavigha zui. Ezi Abraham dikavigha mangamin tuavimin men akaghasa. Egha me ghua danganir mamın tuivigha, gara uaghira Sodomın nguibamın gari.

17 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin nighnisi, “Bizir ki damuamin kam, ki Abrahamin ghuangsighan aghua.

18 Guizbangira, an ovavir boriba bar avirasemegh kantrin gavgavimin otogham. Eghti Abraham bangin ki nguazir kamın itir ikiziba bar dar gumazamiziba bar deragh me damuam.

19 Ki kamaghin ifonge, Abraham uan boriba ko uan ovavir boribar sure damighti me Ikiavira Itir Godin akamin gin mangam. Egh me arazir aghuiba ko arazir nan damazimin derazibara darara gin mangam. Kamaghin, ki ua bagha Abraham ginaba. Egh gin ki uan akar dikirizimin gin mangi, Abraham deraviram a damuam.”

20 Egha Ikiavira Itir God Abraham migia ghaze, “Arazir bar kurar Sodom ko Gomoran otivibar eghaghanir bar aviriba otifi.

21 Kamaghin ki magari gumazir arazir kabagh amibar ganigham. Egh ki fogham, eghaghanir ki oregha fogha givazir kaba, da ti guizbangira, o puvati.”

22 Egha gin gumazir pumuning dikavigha Sodomın ghu. Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko tughav iti.

23 Ezi Abraham sivagha an boroghin ghua an azara, “Ni ti gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham?”

24 Ti 50pla gumazir aghuiba nguibar kamın ikiti, ni igharaziba sara me gasighasigham? Ni ti 50plan gumazir aghuir kabagh nighnigh nguibar kam ateghti a ikiti, ni a gasighasighan kogham?

25 Ni gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham, kar arazir aghuim puvati. Ni

gumazir aghuiba ko kuraba, arazir vamiran me damuan marki. Ni nguaziba bar dar garir Jas, egh ni arazir aghuibara damuam.”

26 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki Sodom in nguibamin itir gumazir aghuir 50plan ganti me ikiti, ki gumazamiziba bar me ateghti me ikiam. Eghti gumazir aghuir kaba, me ovengan kogham.”

27 Ezi Abraham ua kamaghin migei, “Ekiam, ki bizir aviribav kimti, ni nan ataran marki. Ki pura gumazir kinim, egh bizitam mikiman kogham.

28 Eghti gumazir aghuir 50pla puvatighiti, 45plara ikiti, ni nguibam bar a gasighasigham, o puvatigham?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki 45plan gumazir aghuibar ganigh egh nguibam gasighasighan kogham.”

29 Ezi Abraham ua migei, “Eghti gumazir aghuir 40pla ikiti manmaghin damuam?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 40plan ganigh egh nguibam gasighasighan kogham, eghti gumazir aghuir kaba ovengan kogham.”

30 Ezi Abraham kamaghin migei, “Ekiam, ki ua bizitam mikimasa. Ni ataran marki. Eghti 30pla ikiti manmakin?”

Ezi Ekiam kamaghin migia ghaze, “Ki 30plan gumazir aghuibar ganigh egh nguibam gasighasighan kogham.”

31 Ezi Abraham ua ghaze, “Ekiam, ni nan migirigiar avirir kaba bagh nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 20pla ikiti manmakin?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 20plan ganigh, egh ki nguibam gasighasighan kogham.”

³² Ezi Abraham ua ghaze, “Ekiam, ki akatam ua ni mikimasa. Ni nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 10pla ikiti, manmakin?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 10plan ganigh egh nguibam gasighasighan kogham. Eghti gumazir aghuir kaba ovengan kogham.”

³³ Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko uaning mikemegha givagha ghu. Ezi Abraham uamategha uan dipenimin ghu.

19

Sodomia arazir kuram gami

¹ Ezi Lot guaratighin Sodom in nguibamin uari akuvir tiar akamin aperaghav iti. Ezi enselin Ikiavira Itir God ko ghua Abraham in ganizimning, datirighin iza Sodom in nguibam oto. Ezi Lot aning in garima aning izima a dikavigha aning bagha zui. Egha tevimning apirigha aviragha guam nguazim giri.

² Egha ghaze, “Gumazir Ekiamning, ki guan ingangarir gumazim, ezi gua nan dipenimin izi. Gua uan dagariba faragh da ruegh, egh dimangan nan dipenim daku. Egh aminim tiraghti gua dikavigh mangi.”

Ezi aning an akam ikaragha ghaze, “Puvati. Ga me uari akuvir danganir kam dakuam.”

³ Ezi Lot mighighavira aning migeima, aning gin a ko dipenimin ghu. Ezi Lot uan ingangarir gumazibav kemezima me Bretin yis puvatiziba tuegha aning bagha dagher aghuibagh ami. Ezi aning api.

⁴ Ezi aning tighar misiabar mangasava amima, Sodomın gumaziba iza dipenim avini. Nguibamın itir gumazir igiaba ko ghuriba bar moghira izi.

⁵ Egha me Lotın dia ghaze, “Gumazir iza nın dipenim gakuimning mana? Aning amadaghti aning azenan iziti, e poroghamiba uari ko akuava amir arazir kurabar aning damuasa.”

⁶ Ezi Lot azenan ghua tiam deragha anesara.

⁷ Egha me migia ghaze, “Nan aveghbuaba, ia oragh. Ia arazir kurar kam damuan marki!

⁸ Ki guivir pumuning iti, aning gumazitam koma akuizir puvati. Ki aning inigh egh ia bagh azenan izam, eghti ia uan ifongiam aningın anegifagh. Eghti gumazir nan dipenim gakuimning ki deragh aningın ganam. Kamaghın ia arazir kuratam bar aning damuan marki.”

⁹ Ezi Sodomia migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, a nguibar igharazimın gumazim, egha a en araziba tuisighasava ami. Ni e gitagh. Ni e gitaghan koghti, e arazir kurabar aning damuam. Egh e uaghan mızazitam ni gaseghti ni fogham, nın mızazim, aningın mızazim gafiragham.” Egha me ua Lotın suiragha a munasaragha egha tiam akarasa.

¹⁰ Ezi gumazir dipenimın aven itimning dafarim azenan anemadagha Lotın suiragha, uam a inigha aven izegha tiam asara.

¹¹ Egha aning azenan itir gumazibagh amizi, men damaziba pirizima, me ua dipenimın tiar akamın garir puvati.

Lot Sodom ataki

¹² Ezi gumazir kamning kamagh Lotin azara, “Nin tarazi uam nguibar kamın aven iti? Ni uan boriba ko uan amereba ko nin adarazi kagh iti, ni bar me inigh egh nguibar kam atakigh.

¹³ Ga nguibar kam gasighasigham. Nguibar kamın aven, bar eghaghanir bar kurar igharagha gariba otivizi, Ikiavira Itir God da baregha gifa. Kamaghın, a ga amadazıma ga nguibar kam gasighasighasa izi.”

¹⁴ Ezi Lot gumazir an guivimningın ikiasa me in-abazimning bagha ghu. Egha aning miğia ghaze, “Ikiavira Itir God nguibar kam kuvarımasa, kamaghın gua dikavigh nguibar kam bemiрам anetakigh.” Ezi aning ghaze, a ti pura ikarara miğei.

¹⁵ Ezi aminim tiragha gıvazi enselning Lotin avıgha ghaze, “Atamra. Ni uan amuim ko guivimning inigh, egh nguibar kam atakigh. Ni suigh-suigh gumazamizir kaba sara ovegham.”

¹⁶ Ezi Lot niğhnizir aviribagh ami. Ezi guizbangira, Ikiavira Itir God Lotin apangkufi. Kamaghın amizi, enselning a ko, an amuim ko guivimning dafaribar suigha egha nguibar kam ategha azenan ghu.

¹⁷ Egha aning me inigha azenan ghugha gıvagha, kamaghın me miğei, “Ia zuamıram arımangegh, puvatıghti ia uaghan ovegham. Ia uamategh ragh gın ganan marki. Egh ia danganir zarir munamın dapiagh avughsan marki. Ia ovengan aghuaghısi, egh arı miğhsıabar ghuavanang.”

18 Ezi Lot ghaze, “Ekiam, ki ni na miĝei moghin damuva avegham.

19 Ni na barakigh. Ni bar nan apangkuvigha ingangarir aghuim nan akurvaghasava a gami. Ezi miĝsiaba bar saghon mar iti, ezi ki zuamira da bagh mangiva avegham. Ki mangivira ikiti, nguibam ikuvighti ki uaghan mizazim inigh ovegham.

20 Ni nguibar muziarir munamin gari a munagh iti. A roghira iti, ezi ki zuamira an angigham. A nguibar dozim. Ni na ateghti ki nguibar kamın manigh egh osimtızir kam gitagham.”

21 Ezi ensel ghaze, “A dera. Ki nguibar ni mangasa miĝeir mam gasighasighan kogham.

22 Aria, ni atamra mangi. Ki bizitam damuan kogħ mangi, dugħiar ia mangi nguibar kamın otoghamim.” Ezi Lot ghaze, nguibar kam bar sufi, ezi me ĝin nguibar kam, Soar a ĝarisi.*

Ikiavira Itir God Sodom ko Gomora gasighasiki

23 Ezi aruem tiĝhar maghin anagavira itima, Lot Soarın nguibamin otogħa ĝifa.

24 Ezi bar zuamira Ikiavira Itir God dagiar isiba ko avim amadazi, da amozimın min overiamın ikia Sodom ko Gomora ĝiri.

25 Egha a nguibamning viraram aning gasighasigha danganir zarir aning itim sarama asighasiki. Egha gumazamizir nguibar kamningın itibagh asighasigha egha nguazir kamın itir aghuir biziba sara bar dagħ asighasiki.

* **19:22:** Hibrun akamin, ziar kam, “Soar,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Sufi.” **19:24:** Matyu 10:15; 11:23-24; Luk 10:12; 17:29; 2 Pita 2:6; Jut 1:7

²⁶ Ezi Lotin amuim an gin iza, egha ua ragha gin gara, egha maghira solin min otogha dipenir akinimin min asaraghav iti.

²⁷ Ezi amimzaraghan bar mizaraghara Abraham ghua danganir a faragha Ikiavira Itir God ko tughav ikia mikemezimin ghu.

²⁸ Egha a Sodom ko Gomora, ko danganir zarir aning itir kam bagha gari, egha gari avir ekiamin migharim nguazimin ikegha overiamin ghuavanadi.

²⁹ God nguibar nguazir zarir kamın itiba bar adagh asighasiki. Egha an Abraham ginighnigha, nguibar Lot itim gasighasigha, Lot gamizi an osimtızir kam gita.

Moapia ko Amonian adarasi

³⁰ Ezi Lot Soarin nguibamin ikian atiatigha uan guivimning inigha mighsiabar ghuavanabo. Egha me dagiar torir mamın aven iti.

³¹ Egha an guivir ekiam kamagh uan afumim migei, “Gan afeziam ghurigha gifa. Ezi nguazir kamın danganiba bar gumaziba puvatı. Ezi gumamaziziba faragha uarir iti moghin tina gan ikiam.

³² Aria, ga uan afeziam wain taba a danighti an onganighti, ga a ko dakuighti, a boriba ga daningam. Eghti gan afeziamın adarazi ikivira ikiam.”

³³ Egha dimangan aning wain isa uan afeziam ganingizi an ongani. Ezi guivir ekiam a koma akui. Aningin afeziam wain amegha bar onganigha fozir puvatizi guivim a koma akui.

³⁴ Egha amimzaraghan guivir ekiam uan afu-mim miġia ghaze, “Ki bogiran dimangan afeziam koma akuigha ġifa. Ga datirighin dimangan afeziam wainin taba uam a daningam. Eghti ni ki amizi moghin ni a ko daku, eghti a boritaba ga danighti gan afeziamin adarazi iki mangivira ikiam.”

³⁵ Egha dimagarir kamın aning uan afeziam wain a ganingizi a uam onгани, ezi guivir dozim a koma akui. Afeziam faragha wain amegha onganigha fozir puvatizi moghira guivir dozim a koma akui.

³⁶ Egha tuavir kamın Lotin guivimning afeziam dam boriba ini.

³⁷ Ezi guivir ekiam otarir mam bategha ziam, “Moap,” a gati, ezi ġin a Moapian ovavimın oto.†

³⁸ Ezi guivir dozim uaghan otarim bategha ziam, “Benami,” a gati, ezi ġin an Amonian ovavimın oto.‡

20

Abraham ko Abimelek

¹⁻² Dughiar kamın Abraham Mamren nguibam ategha ghua Negevin danganimın amadaghan, Kades ko Surin nguibar tizimningin apera. Egha ġin a uan amuim Sara ko ghua Gerarin nguibar ekiamın apera. Egha Gerarin gumazamizibav ġia ghaze, “Sara nan amizim.” Ezi Gerarin atrivim

† **19:37:** Hibrun akamın, ziar kam, “Moap,” a mong akar kam ko magh ghu, “A nan afeziam bagha ize.” ‡ **19:38:** Hibrun akamın, ziar kam, “Benami,” a mong akar kam ko magh ghu, “Nan anabamin borim.” **20:1-2:** Jenesis 12:13; 26:7

Abimelek, uan ingangarir gumaziba amangizi me ghua Sara inigha a bagha izi.

³ Ezi dimangan God Abimelek irebamın a miġia ghaze, “Ni tizim bagha pam itir amizim ini. Kamagh amizi ni ovengam.”

⁴ Dughiar kam Abimelek tiġhar maghin Sara ko dakuam, egha kamaghın miġia ghaze, “Ekiam, gumazitam osımtızitam damighan koghti, ni an ikizim ko me gasiġhasiġham?”

⁵ Abraham uabi na miġia ghaze, Sara nan amizim. Ezi Sara ghaze, Abraham nan tuebam. Ezi ki amizir kam inigha ghaze, ki arazir aghuımın a ini. Egha ki osımtıziba puvati.”

⁶ Ezi God irebamın a ikaragha ghaze, “Are, ki fo, ni niġhnızir aghuarim ikia kamagh ami. Ezi ki uabi nın amamangatızir puvatizi, ni a koma akuizir puvatigha nan damazımın arazir kuram gamizir puvati.

⁷ Gumazir kam, nan akam inigha izir gumazim, ezi ni datirighın amizim amadaghti, a ua uan pam bagh mangi. Eghti a ni bagh na ko mikimti, ni oveghan kogham. Egh ni amizim amadaghti a ua mangighan koghti, ni uan gumazamiziba ko bar arımıġhiregham.”

⁸ Ezi amımzaraghan Abimelek uan ingangaribar garir gumazibar diagha, bizir Ekiam a mikemeziba bar me mikeme. Ezi me bar atiatingi.

⁹ Ezi Abimelek Abrahamın diagha an azara, “Ni bar arazir manmaghiram amizımın e gami? Ki arazir kurar manamra ni gamizi, ni na ko ki ativagha garir darasi, e gamizi osımtızir arazir kam

e bato? Arazir ni e gamizir kam, a bar derazir puvati.”

¹⁰ Egha Abimelek ua kamaghin miġia ghaze, “Ni niġhnizir manamra ikia egha kamagh ami?”

¹¹ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan niġhnizimra kara, ki ghaze nguibar kamın gumaziba Godin atiatir puvati. Me ti nan amuim inisi na misueghti ki aremegham.

¹² Egha ki ghaze, guizbangira Sara nan amizim. Ga afeziar vamira ikia, egha amebamning ighara. Egha ġin a nan amuimın oto.

¹³ Ki uan afeziamın dipenimın ikiavira iti, God nguazir igharazibar mangasa nan deir dughiamın, ki Sara miġia ghaze, ‘Ni arazir aghuimın na damusi, egh ga danganir manabar mangi, ni gumazamiziba kamagh me mikim suam, Abraham nan tuebam.’”

¹⁴ Ezi Abimelek ua Sara isa Abraham ganingi. Egha puram sipsipba, bulmakauba, ingangarir gumaziba ko amiziba Abraham ganingi.

¹⁵ Egha Abraham miġia ghaze, “Ni gan, nguazir kabanang da bar nana. Ni tam dapisi ifuegh egh tam daperagh.”

¹⁶ Egha kamagh Sara miġei, “Ki 1,000 silvan dagiar kaba isa osımtizir ni batozim akırasa, nin tuebam ganıdi. Eghti ni ko iti darazi kamaghın fogh suam, ni osımtizitam gamizir puvati.”

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Abimelek Abrahamın amuim Sara gamizir arazir kam bangin, God an adarazir amizibar naviba apuizi, me boriba batir puvati. Ezi Abraham God ko miġeima, God Abimelek gamizi, a ua dera. Ezi Abimelekın amuim ko puram an ingangarir amiziba ua boriba bati.

21

Sara Aisak bate

¹ Ezi Ikiavira Itir God Sara mikemezi moghin deragha a gami.

² Ezi Abraham bar ghurizir dughiamin, Sara otarim bate. A God inabazir dughiamrama, otarim bate.

³ Ezi Abraham kamaghin uan otarim ziam, "Aisak," a gati.

⁴ Sara Aisak batezi, 8plan dughiam otozi, Abraham Godin migirigiamin gin ghua borimin mikarzir mogomemin inim atu.

⁵ Ezi Abraham 100plan azenibar otozima, Sara Aisak bate.

⁶ Egha Sara kamaghin migei, "God arazir aghuim na gamizi ki bar akuegha ati. Eghti gumazamiziba gin bizir kam baregh, na ko bar akuegh akam."

⁷ Ezi Sara ua ghaze, "Gumazitam ti faragha Abraham kamaghin a mikemeghai, 'Nin amuim Sara navim asegh boritam bategh, egh oteba a daningam?' Ezi a ghurigha givazi ki an otarim bate."

⁸ Ezi borim ekevegha givagha otem ataghizi dughiar kamın, Abraham maburan isam gami.

Abraham Hagar ko Ismael batoke

⁹ Hagar, Isipian amizim, a faragha Abrahamın ikia otarir mam bate. Ezi dughiar mamın Sarai otarir igharazir kamın gari, a Aisak ko ikararagha arui.

10 Ezi an Abraham miġia ghaze, “Ni ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh. Ingangarir amizim in borim nin bizitaba inian kogham. Bizir kaba da bar nan borim Aisakin biziba.”

11 Ezi Ismael uaghan Abraham in borim, ezi miġirigiar otevir kam Abraham gamizi a bar os-eme.

12 Ezi God Abraham miġia ghaze, “Ni ingangarir amizir Hagar uan borim ko aning bagh osiman marki. Ni Saran akam baragh, an ġin mangi. Aisakrama nin ovavir boriba otivam.

13 Eghti ingangarir amizim in borim, a uaghan nin borim. Kamagh in, ki uaghan an ovavir boribar amighti me avirasemegh kantrin gavvim in otogham.”

14 Ezi amimzaraghan bar mizaraghara, Abraham dagheba inigha egha memen inir me dipam tuasa isamizim ini. Egha an dipam tuigha, da isa Hagar in dipizim gati. Egha a borim isa a ganigha aning amadazi aning zui. Ezi Hagar Berseban nguibam in amadaghan gumazamiziba puvatizir danganim bar a garui.*

15 Ezi dipam ġivazima Hagar uan borim isa tev-sevim in apengan aneti.

16 Egha a borim in ganti an ovengan aghuagha ghua mong saghon aperaghav iti. Egha azia iti.

17 Ezi God borim in ararem baraki, ezi an en-sel God in nguibam in ikia Hagar in diagha a miġia ghaze, “Hagar, manmagh in ami? Ni atiatingan marki. God nin borim in ararem baregha ġifa.

21:10: Galesia 4:29-30 **21:12:** Rom 9:7; Hibru 11:18 * **21:14:** Hibrun akam deragha miġirigiar kam in mingarim abighizir puvati.

18 Ni dikavigh mangi borimin agharimin suiragh a fegh, egh a inigh. Ki an ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh ikizir gavgavimin otogham.”

19 Ezi God Hagarin damaziba kuizi, a mozir par mamın api. Ezi a ghua memen inimın dipam tui. Egha dipam isa borim ganingizi an anepi.

20 Ezi God borim ko itima an ekefe. A gumazamiziba puvatizir danganimın ikiava ekevegha, barir pimın asir fofozir bar ekiam iti.

21 Egha gin a Paranın gumazamiziba puvatizir danganimın itima, an amebam a bagha Isipian amizir mam ini.

Abraham Abimelek ko akam akiri

22 Dughiar kamın Abimelek ko an midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Fikol, Abraham bagha ghua Abimelek kamaghın a migei, “Ki gari, bizir ni amiba, God ni ko ikia deraghavira ni gami.

23 Egh ni Godin damazimin na ko akam akirigh, egh ni ifavarir arazim na ko, nan boriba, ko nan ovavir boribar amuan marki, ki arazir aghuimra ni gami. Kamaghira ni arazir aghuimin na damu egh kantrin ni datirighin itir kam saram uaghan a damu.”

24 Ezi Abraham ghaze, “Ki ni mikemezir moghin ki akam akiri.”

25 Ezi Abraham uan mozir dipar Abimelekin ingangarir gumaziba inizim bagha, Abimelek ko migirigiam iti.

26 Ezi Abimelek ghaze, “Ki mamaghın fozir puvati. Ni fomira na mikemezir puvati. Ki datirighira mamagh orasi.”

27 Ezi Abraham sipsipba, memeba, ko bulmakauba Abimelek ganigha aning akar dikirizir gavgavim gami.

28 Egha Abraham uan sipsipbar tongin sipsipin nguzir amebar igiar 7pla inigha munagh ada ariki.

29 Ezi Abimelek an azara, “Ni tizim bagha mamagh ami?”

30 Ezi Abraham ghaze, “Ni na dam, sipsipin nguzir amebar 7pla inigh. Egh arazir kamın kamagh akagham, kar ki uabi kuizir mozir pam.”

31 Egha aning danganir kamın akam akiri. Ezi danganir kam, me ziam, “Berseba,” a gati.†

32 Egha aning Berseban akar gavgavim akirigha gifvagha, Abimelek ko an midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Fikol uamategha Filistian danganimin ghu.

33 Ezi Abraham Berseban temer mam akara, egha Ikiavira Itir Godin ziam fe, a Godin zurazurara ikiavira itim.

34 Egha Abraham dughiar bar ruarimin, kantrin igharazimin gumazimin min Filistiabar nguazimin ike.

22

*God Abraham migia ghaze,
an Aisak isi an ofa damuam*

1 Egha gin dughiar mam God Abrahamin nighnizir gavgavim gifoghasa a guizbangira

† **21:31:** Hibrun akamin, ziar kam, “Berseba,” mong akar otevir kamın mirara ghu, “Akar dikirizir gavgavimin mozir pam.” **22:1:** Hibru 11:17-19

gavgaviz, ti puvati? Kamaghin an an dia ghaze, “Abraham!”

Ezi Abraham ghaze, “Ki kati.”

² Ezi God a migia ghaze, “Ni otarir vamira iti Aisak, ezi ni bar a gifonge. Ni borir kam inigh egh Morian nguazimin aningti ki mighsiatam nin akagham. Egh mighsiar kamın ni Aisak isi ofan bar isi mighiramimin min na daningigh.”

³ Egha bar mizaraghara Abraham donki inigha Aisak ko uan ingangarir gumazir pumuning ini. Egha ofan bar isia mighirizim damuasa dazibar kuegha danganir God a mikemezimin zui.

⁴ Egha namba 3in aruemin Abraham danganir kamın gari a saghon ikiavira iti.

⁵ Ezi a kamagh ingangarir gumazimning migei, “Gua donki ko kagh iki. Ki borim ko mangi ga munagh Godin ziam fam. Egh ga gin gua bagh uamategham.”

⁶ Egha Abraham dazir ofan bar isi mighiramim damuamiba Aisak ganingizi, ana dagh isaghpu. Ezi Abraham sabam ko avim suiragha, aning zui.

⁷ Aning tighar maghin ghua Aisak kamaghin an azara, “Afeziam.”

Ezi Abraham ghaze, “Nan borim, manmaghin ami?”

Ezi Aisak an azara, “Afeziam, ki gari daziba ko avir ofan bar isi mighiramim damuamim iti, ezi sipsipin ofa damuamim mana?”

⁸ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan borim, God uabi ofan bar isi mighiramim damuamin sipsipin nguzim, ga daningam.” Egha aning zui.

⁹ Egha aning danganir God mikemezimin

otogha givagha, Abraham ofa gamir dakozimın ingarigha daziba a gisin da ariki. Egha uan otarim Aisak benimın a ike. Egha a isa ofa gamir dakozimın dazibagh isin aneti.

¹⁰ Egha Abraham afuam inigha borim biraghti an aremeghasava ami.

¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godın ensel, a Godın Nguibamın ikia dia ghaze, “Abraham! Abraham!”

Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Ki kati.”

¹² Ezi ensel a miġia ghaze, “Ni uan borim misueghti an aremeghan marki. Egh arazitamın a damuan marki. Ni bar borir vamira ikia egha an anogoroghezir puvati. Ni a isi God daningasaviram ami. Kamaghın ki fo, ni gumazir Godın atiatiava an apengan itim.”

¹³ Ezi Abraham kogha sipsipın apurir mamın gari, an kom tevsevir mamın suirazıma a iti. Ezi a ghua sipsipın kam inigha, a misuegha a isa ofan bar isi miġhiramim damuasa a gaboro. Sipsipın apurir kam Aisakın danganım inizi Aisak iti.

¹⁴ Ezi Abraham danganir kam ziar kam a gati, “Ikiavira Itir God Anıngi.” Ezi iza datirighın gumaziba ghaze, “Ikiavira Itir Godın uan miġhsiam gisin biziba e danıngam.”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir Godın ensel Abraham uam an dia ghaze,

¹⁶ “Ki Ikiavira Itir God, guizbangıra uabi uan ziam dibora ghaze, ni bar borir kamra ikia, egha an anogoroghezir puvati.

¹⁷ Kamaghın ki guizbangıra ni miġei, ki deragh ni damuva, nın ovavir boribar amighti me

bar avirasemegham. Eghti men dibobonim, mikoveziba ko gigimin dibobonimin min otivigham. Eghti nin ovavir boriba uan apaniba abinigh, egh men nguibaba iniam.

¹⁸ Guizbangira, ni nan akam baregha an gin ghu, kamaghin amizi, nin ovavir boriba bangin ki nguazir kamın itir ikizibar gumazamiziba, bar deravira me damuam.”

¹⁹ Ezi Abraham Aisak inigha uamategha uan ingangarir gumazimning bagha ghu. Egha me ua Berseban ghugha Abraham bar moghira Berseban apera.

Nahorin adarazir ziaba

²⁰ Egha gin Abraham kamagh oraki, Milka otarir maba bate. Ezi Abramın dozim Nahor an amuim Milka.

²¹ Otarir kabar ziabar kara: Us, an otarir ivariam, ko Bus, ko Kemuel (Kemuel gin Aramın afeziamın oto) ko,

²² Keset, Haso, Pildas, Jitlap ko Betuel.

²³ Ezi Betuel a Rebekan afeziam. Milka Nahorın dughiamın otarir 8pla bate, ezi Nahor, an Abrahamın dozim.

²⁴ Ezi Nahorın amuir dozim, an ziam Reuma, a Teba, Gaham, Tahas ko Maka bate.

23

Sara aremezi, Abraham a mozim darighasa nguazir mam giveve

¹ Ezi dughiar kamın Sara 127plan azeniba iti.

² Egha nguibar ziam Kiriati Arban ikiava areme, nguibar kam an ziar mam Hebron, a Kenanin

nguazimîn iti. Ezi Abraham bar an apangkuvigha a baghava azi.

³ Egha a Saran kuam ataghizi a itima, a ghua Hitian adaraziv gia ghaze,

⁴ “Ki kantrin igharazimîn gumazim, egha iza ian tongîn apera. Nan amuim aremegha givazima ki ia dam nguazir asizitam givezegh egh a mozim darighasa.”

⁵ Ezi Hitian gumaziba kamaghîn miġei,

⁶ “Gumazir ekiam, ni orakigh. Ni gumazir dapanir bar aghuim. Ni uan amuim en dagiar mozir aghuitamîn anefi. En gumazitam nîn anogoroghan kogham. Ni uabi danganir aghuitam ginabaghti, nguazimîn afeziam pura ni daningam.”

⁷ Ezi Abraham dikavigha tugha uan guam Hitian gumazamizibav suegha dapanim aviragha,

⁸ egha kamaghîn miġei, “Ki uan amuimîn kuam isi nguibar kamîn a mozim darighsi ia nan amamangatigh, egh ia na bagh Soharîn otarim Efronîn azaragh,

⁹ eghti a dagiar torir me kamagh diborim, Makpela na daningam. An Efronîn nguazir miriamîn ti. Ia a mikemeghti a dagiar torir kam na daningighti, ian damazibar ki ivezim bar a daningam, eghti dagiar torir kam, ki an ghuavim ikegham, eghti a ki uan adarazir kuabar afamin danganimîn min ikiam.”

¹⁰ Ezi Efron uabi nguibar ekiamîn danganir uari akuvimîn, Hitian tongîn aperaghav iti. Ezi Hitian

gumaziba ikia orazi, Efron kamaghin Abrahamin akam ikaragha ghaze,

¹¹ “Puvati, gumazir ekiam. Ni nan akam barakigh. Ni torir kam givezan kogham. Ki nguazir dagiar torim itir kam, a isi pura ni daningam. Nan adarazir damazimin ki datirighin nguazim ni danighti, ni uan amuim afam.”

¹² Ezi Abraham ua gumazibar damazimin guam avira.

¹³ Egha men damazimin a Efron migia ghaze, “Efron, ki kamaghsua ni deravira kuarim atigh nan migirigiam baragh. Ki datirighin nin nguazir otevir kam givezam. Ni nan dagiaba initi, ki uan amuim nguazir kam in a mozim darigham.”

¹⁴ Ezi Efron Abrahamin akam ikaragha ghaze,

¹⁵ “Gumazir ekiam, ni oragh. Nguazir kam in ivezim a 400 silvan dagiabara. Ezi marki, kar gan bizim, a pura bizim. Ni pura nguazim inigh uan amuimin kuam afi.”

¹⁶ Ezi Abraham akar kam gifongegha, gumazir biziba amaga dagh ivezibar mirara, deragha 400plan silvan dagiaba mengegha, nguazimin ivezir kamra isa, Hitian gumazibar damazimin nguazim giveza Efron ganingi.

¹⁷ Egha arazir kam in Abraham Efron in nguazir Makpelan itim ini, a Mamren nguibamin borogh in iti. A nguazim ko, dagiar torim ko, temer nguazir kam in itiba a bar moghira da ini.

¹⁸ Ezi Hitian gumazir migirigiar kam baragha itiba, me bar kamagh fo, nguazir kam Abraham a ini.

¹⁹ Egha a nguazim inigha givagha, uan amuim Sara, an kuam isa dagiar mozir Makpelan

nguazimîn itimîn a mozim gati. Makpela a Mamren nguibamîn boroghîn iti. Egha Kenanîn nguazimîn iti. Mamren ziar igharazim, a Hebron.

²⁰ Ezi Hitian nguazir otevir kamîn itir dagiar mozim, an Abrahamîn adarazir kuabar afamin danganimîn mîn oto.

24

Abraham Aisak bagha amuim buri

¹ Abraham datirighîn ghurigha gifa. Ezi Abraham amir biziba, Ikiavira Itir God a uabi dagh ami, da bar deraghaviram otifi.

² Dughiar mam, Abraham uan ingangarir gumazimîn diazi a izi. Ingangarir gumazir kam fomiram a ko ikia an biziba datirighîn bar dar gari. Ezi Abraham a miġia ghaze, “Ni uan dafarim nan buarakirimîn apengan amadagh egh akar gavgavim na koma anekirigh.

³ Ni Ikiavira Itir Godin ziamîn guizbangira mikim, a Godin Uan Nguibam ko nguazim gativazim. Egh ni Kenanîn aven nguazir ki itir kamîn, nan otarim bagh guivitam ginaman marki.

⁴ Puvati, ni nan bighara mangi egh nan adarazir tongin a bagh amizitam batogh, eghti amizim izi nan otarim, Aisakin ikiam.”

⁵ Ezi ingangarir gumazim kamaghîn miġei, “Eghti amizir kam uan nguibam ataghiraghan aghuaghti, ki manmaghira damuam? Egh ki ti nin otarim inigh ua nin adarazir bighan mangigham?”

⁶ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Bar puvati! Ni nan otarim inigh uamategh nan bighan mangan kogham.

⁷ Ki fomira uan adarazir nguazimin ikia uan afeziamin dipenimin iti, ezi Ikiavira Itir God, a Godin Uan Nguibam gativazim, a na inigha kagh ize. Egha an akar dikirizir gavgavim na koma a gamua ghaze, a nguazir kam nan ovavir boribar aningam. Ezi ki fo, a uan ensel amadaghti a nin faragh nan adarazi bagh mangi, nin akurvaghti, ni nan otarim bagh amizitam iniam.

⁸ Eghti amizim ni ko izan aghuagham, eghti akar ga dikirizir kam ua nin suighan kogham. Eghti ni nan otarim inigh nan nguibamin mangan bar markiam.”

⁹ Ezi ingangarir gumazim uan gumazir ekiam Abraham a mikemezir biziba bar dar amuasa, uan dafarim isa an buarakirimin apengan anemadagha, akar dikirizir gavgavim a koma a gami.

¹⁰ Ezi ingangarir gumazim Abrahamin 10plan kamelba ko bizir aghuir aviriba ini. Egha biziba bar da inigha egha Aramin nguazimin ghua Nahorin nguibamin zui.

¹¹ An otogha givagha kamelbagh amizi me mozir dipamin nguibamin azenan teviba apirigha apiaghav iti. Kar guaratizim, kar amiziba iza dipaba tuir dughiam.

¹² Ezi a kamagh God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan gumazir ekiam Abrahamin God. Ni nan gumazir ekiamin apangkuvigh, egh datirighin nan ingangarim damighti, a guizbangiram otogh.

13 Ki mozir par kamın boroghın tughav iti, ezi amizir igiaba dipaba tusi izam.

14 Ezi ki kamaghın nın azai, ki amizir igiatam mikim suam, ‘Ai, ki dipatam amasa, ni ti nan akuragh uan dipizimin miner dipam asigh a inigh izighiri.’ Eghti a suam, ‘Are, ni dami, eghti ki dipam uaghan nın kamelbar aningam.’ Eghti, tuavir kamra, ki fogham, amizir kamra ni uan ingangarir gumazim Aisak bagha a ginaba. Eghti bizir kaba otivighti ki fogham, ni nan gumazir ekiam Abraham bar an apangkufi.”

15 Ezi ingangarir gumazim God ko miaviava itima, Rebeka izava oto. A miner dipam uan dipizim dafa. Rebeka a Betuelin guivim. Ezi Betuel a Nahor ko Milkan otarim. Ezi Nahor ana Abrahamin dozim.

16 Amizir igiam Rebeka, an ganganiba bar deragha tighar gumazitam ko dakuam. Egha mozir pam giraghugha uan miner pam tuigha uamategha anadi.

17 Ezi ingangarir gumazim a bagha ivegha ghua kamaghın a migei, “Ai, ni nan akuragh uan minemin dipar muziaritam na daningam?”

18 Ezi Rebeka ghaze, “Gumazir ekiam, ni dipam rami.” Egha a zuamira miner dipam uan agharimin an suiragha izaghira an taghizi a dipam api.

19 Egha an amegha bar izivazima Rebeka a migia ghaze, “Ki nın kamelba dipam uaghan me danighti me dami izivagham.”

20 Egha a zuamira miner pam, asiziba dipam apir dagiar danganimin a inge. Egha a ivegha ua-

mategha dipam tuasa ghu. A kamaghıram amua ghuavti kamelba bar dipam ame.

²¹ Ezi ingangarir gumazim miğeir puvati. A pura damazibar an gari. Egha foghasa, Ikiavıra Itir God uan ingangarim damighti a guizbangıram otivasa, o ti puvatigham.

²² Ezi kamelba dipam amegha giıvazi, ingangarir gumazim ghua ring golin atinibagh azuim isa Rebekan atinim garu. Egha daveriar golin pumuning Rebekan agharimning garu. Ringin kamın osımtızim a 5 gremın tu, ezi daveriar kamningin osımtızim 100 gremın tu.

²³ Egha ingangarir gumazim ghaze, “Ni na mikim, ni tinan guivim? Egha ni manmagh niğhnisi, nin adarazir dipenim danganitam ikiti, ki uan adarazi ko datirighin dimangan an dakuam?”

²⁴ Ezi Rebeka a ikaragha kamaghın miğei, “Ki Betuelin guivim, ezi Betuel a Nahor ko Milkan otarim.

²⁵ Are, e kamelba damamin dagher avırıba iti. Egha dipenimin danganir mam iti. Ia izi mangi a daku.”

²⁶ Ezi Abrahamın ingangarir gumazim tevıba apırigha guam avırigha Ikiavıra Itir Godın ziam fe.

²⁷ Egha kamaghın miğei, “Ki uan gumazir ekiam Abraham, an Godın ziam fasa, a Ikiavıra Itir God. A nan gumazir ekiamın apangkuvigha egha a mikemezi moghıra deraghavırıma a gami. Guizbangıra, Ikiavıra Itir God na inigha iza nan gumazir ekiamran adarazir dipenim gati.”

²⁸ Ezi amızir igiam ivegha ghua uan amebamin dipenimin itir darazi bizir otivir kabar gun bar me

mikeme.

²⁹⁻³⁰ Ezi Rebekan tuebam Laban, ring golin an atinimın itim ko, daveriar an agharimningın itimning dar gari. Egha an orazi, Rebeka gumazir kam mikemezir biziba bar dagh eghari. Kamaghın a ivegha azenan ghua Abrahamın ingangarir gumazim bagha ivegha zui. Egha gumazir kamın gari a mozir dipamın boroghın uan kamelba ko tughav iti.

³¹ Ezi Laban kamaghın miği, “Gumazir ekiam, Ikiavira Itir God bar deragha ni gamigha gıfa. Ni izi e dipenimın mangam. Ni kagh ikian marki. Ki nin misiam akırigha gıfa, egha uaghan nin kamelba bagha danganim akiri.”

³² Ezi Abrahamın ingangarir gumazim dipenimın aven ghu. Ezi Laban uan ingangarir gumazibav kemezi, me kamelba atera izezir bizibagh eghuvigha egha dadaba ko dagheba kamelbagh anıdi. Egha a me mikemezi me dipam tuigha iza Abrahamın ingangarir gumazim uan adarazi ko me ganıgizi me uan dagariba rue.

³³ Ezi me gın dagheba inigha izi, ezi Abrahamın ingangarir gumazim kamaghın miği, “Ki zuamira dameghan kogham. Ki faragh uan miğirıgiabar amıgham.”

Ezi Laban ghaze, “A dera. Ni mikim.”

³⁴ Ezi ingangarir gumazim ghaze, “Ki Abrahamın ingangarir gumazim.

³⁵ Ikiavira Itir God nan gumazir ekiam bar deragha a gamizi, a biziba bar avıraseme. A bizir bar avırir kaba Abraham ganıgi, sipsipba, memeba, bulmakauba, silva ko gol, ko ingangarir amiziba ko gumaziba, kamelba ko donkiba.

³⁶ Ezi an amuim Sara bar ghurigha egha otarim bate. Ezi nan gumazir ekiam biziba bar ada isa otarir kam ganingi.

³⁷⁻³⁸ Egha pamten na migia ghaze, ‘Ni nan otarim bagh Kenanin, nguazir ki itir kamın nan otarim bagh guivitam ginaman marki. Markiam, ni nan afeziamın adarazir bighan mangi egh nan otarim bagh amizitam ginabagh.’ Nan gumazir ekiam migirigiar kam gamua, egha na gamizi ki an migirigiar kamın gin mangasa a ko akam akirigha gifa.

³⁹ “Ezi ki uan gumazir ekiam migei, ‘Eghti amizir kam na ko izan aghuaghti, ki manmaghin damuam?’

⁴⁰ “Ezi a ghaze, ‘Ki gumazir Ikiavira Itir Godin akabar gin zuim, eghti a uan ensel nin faragh anemadaghti a mangi ingangariba bar dar amighti da bar nin deragham. Eghti ni nan otarimın amuim nan afeziamın adarazir bighan a inigh izam.

⁴¹ Eghti tuavir vamira otoghti, kamaghın akar ga dikirizir kam ua nin suighan kogham. Ni men bighan mangiti, nan afeziamın adarazi kamagh mikim suam, amizim ni ko izan kogham, egh me an anogoregham, me kamaghın damuti, akar ni na ko dikirizir kam, osimtızim ni daningan kogham.’

⁴² “Ezi datirighın guaratighın, ki iza mozir pamin otogha kamagh God ko migei, ‘O Ikiavira Itir God, nan gumazir ekiamın God, ni datirighın na bagh ingangarir kam damighti a guizin otogh.

⁴³ Ezi ki datirighın mozir pamin boroghın iti. Eghti amizir igiatam dipam tuigh iziti, ki a mikim

suam, “Ai, ni uan minemin dipar muziaritam na danighti, ki anemeka.”

⁴⁴ Eghti a kamagh mikimam, “Ni dameghti, ki dipam isi uaghan nin kamelbar aningam,” eghti nan ifongiam kar ti amizir kamra ni nan gumazir ekiamin otarim bagha a ginaba.’

⁴⁵ “Ki God ko migiavira itima Rebeka izava oto. A minem uan dipizim dafagha dipam tuasa mozir pamın uaghiri. A izima, ki a migia ghaze, ‘Ai, ni dipar muziaritam na daningigh.’

⁴⁶ “Ezi a zuamira miner pam dafarimin an suiragha izaghirigha ghaze, ‘Gumazir ekiam, ni dipam ami. Eghti ki dipam uaghan a isi nin kamelbar aningam.’ Ezi ki dipam amegha givazima, a dipam isa nan kamelbagh anidi.

⁴⁷ “Ezi ki an azara, ‘Ni tinan guivim?’

“Ezi a ghaze, ‘Ki Betuelin guivim, Betuel a Nahor ko Milkan otarim.’ Ezi ki ring an atinim gatigha egha daveriaba an agharimning garu.

⁴⁸ “Egha ki tevimning apirigha guam aviragha Ikiavira Itir Godin ziam fe, a nan gumazir ekiam Abrahamin God. A na inigha iza nan gumazir ekiam Abrahamin aveghbuamin dipenimrama oto. Eghti ki guizbangira an igiar guivim inighti a mangi nan gumazir ekiamin otarimin ikiam.

⁴⁹ Egha ki ian azai, ia bizir aghuitam ko arazir aghuimin nan gumazir ekiam damusi, egh guizbangira deragh na mikim? Egh ia aghuagh, egh uaghan na mikimti, ki bizitam damusi ua nighnigham.”

⁵⁰ Ezi Laban ko Betuel kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God uabi bizir kam gamizi, ezi e migirigiba puvati.

51 Rebeka iti. Ni a inigh egh gua mangi. Ikiavira Itir God ni mikemezi moghin, Rebeka nin gumazir ekiamin otarimin iki.”

52 Ezi Abrahamin ingangarir gumazim men akam baregha gifa, egha Ikiavira Itir Godin damazimin tevimning apirigha, aviragha guam nguazim girigha an ziam fe.

53 Egha bizir gol ko silvan ingarizir digirir igharagha gariba inigha da isa Rebeka ganidi. Egha bizir aghuir iveziba bar pin kozir aviriba isa, an tuebam ko amebam ganidi.

54 Ezi migirigiba givazima, Abrahamin ingangarir gumazim uan adarazi ko dagheba ko dipaba amegha, me akui. Egha mizaraghara me dikavigha Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir ekiam bagh mangasa.”

55 Ezi Rebekan amebam ko an tuebam kamaghin migei, “Ni amizir igiam amamangatighti a tong e ko aruer 10plan ikegh, gin mangi.”

56 Ezi Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ia nan anogoroghan marki. Ikiavira Itir God na bagha ingangarim gamizi, a deragha otogha gifa. Kamaghin, ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir ekiam bagh mangam.”

57 Ezi me ghaze, “E amizir igiamin diagh egh an azaragh, an ifongiam gifoka.”

58 Egha me Rebekan diazi a izima, me an azara, “Ni gumazir kam ko mangasa ifonge?”

Ezi a ghaze, “Are, ki mangam.”

59 Ezi me Rebeka ko amizir a ko ikia an garim amadazi aning Abrahamin ingangarir gumazim, ko izezir darasi, me ko zui.

⁶⁰ Ezi me Rebeka akar bar aghuimin a migia ghaze:

“En buaramizim,
ni gumazamizir bar aviravirimin amebamin otivam.
Eghti nin ovavir boriba uan apaniba abinigh,
men nguibaba iniam.”

⁶¹ Ezi Rebeka uan ingangarir amiziba ko dikavigha kamelbagh apiagha Abrahamin ingangarir gumazimin gin zui. Egha me maghira zui.

⁶² Aisak faragha mozir pam in borogh in iti, mozir par me kamagh diborim, “God in Zurara Ikia Nan Garim.” Egha dughiar kam a mozir pam ategha iza Negevin danganim in iti.

⁶³ Egha guaratizir kam in a bizibagh nighnighasa, tuzimin arua ghua, kogha kamelbar gari da saghon izi.

⁶⁴ Ezi Rebeka Aisakin apigha kamel ategha iza-ghiri.

⁶⁵ Egha kamagh Abrahamin ingangarir gumazimin azara, “Munar gumazitam e bagha izi, a tina?”

Ezi ingangarir gumazim ghaze, “Mar nan gumazir ekiam.” Ezi Rebeka uan dapanimin inim inigha izaghira uan guam avara.

⁶⁶ Ezi ingangarir gumazim bizir an amizibar gun bar Aisak geghari.

⁶⁷ Ezi Aisak Rebeka inigha uan amebam Saran purirpenimin ghu, egha Rebekan ti. Egha Aisak Rebeka bar a gifonge. A faragha uan amebamin

ovevem bagha bar osemegha iti. Ezi datirighin an navir averiam uamategha dera.

25

Abrahamin ovavir borir igharaziba

¹ Ezi Abraham amuir dozimin iti, an ziam Ketur.

² Ezi amizir kam, Simran, Joksan, Midian, Isbak ko Sua bate.

³ Ezi Joksan, a Seba ko Dedanin afeziamin oto. Ezi Dedan, a Asuria, Letusia ko, Leumian ovavir inazimin oto.

⁴ Ezi Midianin otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturan igiavotariba.

⁵ Ezi Abraham uabi bar uan biziba isa Aisak ganingi.

⁶ Egha an angamira ikiavira itir dughiamin, a bizir aghuiba isa uan amuir dozimningin boribagh aningi. Egha me amadazi, me an otarim Aisak ategha saghon ghua aruem anadi naghin ghue.

Abraham aremezi me a mozim gati

⁷ Dughiar kamın Abraham 175plan azeniba iti.

⁸ A bar ghurigha, uan nguazimin ikirimirim bar a gakuegha ovengezi, an duam ghua an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti.

⁹ Ezi an otarimning, Aisak ko Ismael iza Mamren nguibamin boroghın dagiar mozir me Makpela arizimin anefa. Nguazir kam, a Hitian gumazim Soharin otarim Efronin nguazim.

¹⁰ Abraham faragha Hitian adarazir gumazim dam nguazir otevir kam givese. Nguazir kamın

Abraham faragha uan amuim Sara mozim gati. Ezi datirighin Aisak ko Ismael, Abraham isa nguazir kamran a mozim gati.

¹¹ Ezi Abrahamin ovevemın gin, God bar deraghvıra an otarim Aisak gami. Dughiar kam, Aisak mozirpar mamın boroghın iti, mozirpar me kamagh diborim, “Godın Zurara Ikiá Nan Garim.”

¹² Ezi kar Ismaelin ovavir boribar ziaba. Ismael a Abrahamın otarim, Hagar a bate. Ezi Hagar Isipian amizim, a Saran ingangarir amizim.

¹³ Ismaelin otariba, men faragha otozimın ghua abuananamın ziaba: Ismaelin otarir ivariamın ziam Nebaiot, ezi an girara iriba, Kedar, Atbel, ko Mipsam,

¹⁴ ko Misma, Duma, ko Masa,

¹⁵ ko Hadat, Tema, Jetur, Nafis, ko Kedema.

¹⁶ Kar Ismaelin otaribar ziaba. Ezi me ziar kabara inigha me itir nguibaba ko nguazir otevir me itibar ziaba dagh ariki. Eghti gin 12plan gumazir kaba, 12plan anababar otivam.

¹⁷ Ezi Ismael 137plan azeniba ikia egha aremezi, an duam ghua an adarazir duaba ghua itir nguibamın me ko iti.

¹⁸ Ezi Ismaelin ovavir boriba Havilan nguazim ko Surın nguibamın tizimın itir nguazir otevimın apia. Sur a Asirian zuir tuavimın iti, Isipin boroghın. Ezi me deragha Abrahamın ovavir igharaziba ko deragha apiazir puvatigha, me ko apanim gami.*

Aisakin eghaghanim

(Sapta 25:19--26:35)

* **25:18:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Rebeka Iso ko Jekop bate

¹⁹ Kar Abrahamın otarim Aisakın eghaghanim.

²⁰ Ezi Aisak 40plan azeniba ikia egha Rebekan iti. Ezi Rebeka a Betuelin guivim, Betuel a Mesopotemian amadaghan Aramian adarazir gumazir mam. Rebeka ana Aramian adarazir gumazim Labanın buaramizim.

²¹ Ezi Aisakın amuim boriba puvati, ezi Aisak Ikiavıra Itir God ko miġia ghaze, ni na baregh nan amuimın akuraghti a boritam iniam. Ezi Ikiavıra Itir God, Aisakın miġiriġiam baraghizi, Rebeka navim adai.

²² Ezi otarir fufuzimning Rebekan navir averiamın ikia uaning adosi. Ezi Rebeka ghaze, “Tizim baghavıra bizir kam na bato?” A bizir kamın mīngarim ġifoghasa, egha Ikiavıra Itir God ko miġei.

²³ Ezi Ikiavıra Itir God Rebeka miġia ghaze, “Kantrin pumuningın gumazamiziba nın navimın aven ti. Ezi otarir ni otamin kamning, aning uaning batogh mangi tavın gavgavim tav gafiragham. Eghti otarir faragha irizim, otarir ġin irizimın ingangarir gumazimın mın ikiam.”

²⁴ Ezi dughiar Rebeka otamim otozi, ana otarir fufuzimning bate.

²⁵ Ezi faragha irizimın mikarzim aghevegha arizivatari. Ezi me ziam, “Iso,” a gati.†

²⁶ Ezi Ison amebam a batir dughiamın an dozim an dagarir ġinkevimın suiragha azenan ize. Ka-

25:23: Rom 9:12 † **25:25:** Hibrun akamın ziar kam “Iso,” an mīngarim kamaghın ghu, “arizivatari.”

magħin amizi me ziam, “Jekop,” a gati.‡ Dughiar kam Aisak 60plan azeniba itima aningħin amebam aning bate.

Iso otarir ivariamın mın itir danganım ataki

27 Egha otarir kamning ekevegħa Iso asiziba burir fofozir ekiam iti. Egha ruaribar aruasa bar ifonge. Ezi Jekop gumazir nımıra itim, egha nguıbamra ti.

28 Ezi Iso asizibav sogħa da inigha iza Aisak ganıdima an ada apava, bar Iso gifonge. Ezi Re-beka Jekop gifonge.

29 Ezi dughiar mamın Jekop nguezıbar dıparsızim isai. Ezi Iso ruarımın ikegha ngun izi.

30 Egha mıtiriam puv ana aghezıma a kamagh Jekop mıgei, “Mitiriam puv nan azi. Ni dıparsızir aghevır ni isamızir matam na danıngıgh.” Kamaghın me gın “Iso,” ziar ıgharazim, “Idom,” a gati. §

31 Ezi Jekop an akam ikaragħa ghaze, “Ni faragh ni otarir ivariamın mın itir danganır kam, na danıngıghti, ki gın dıparsızir kam ni danıngam.”

32 Ezi Iso ghaze, “A dera. Ki ovengamın dughıam roghıra ize, ezi ki otarir ivariamın itir danganım a manmagħın nan akurvagħam?”

33 Ezi Jekop ghaze, “Ni faragh Godın akakagh guızbangıra na mıkim suam, ni uan danganım na danıngam.” Ezi Iso guızbangıra mıgia, egha uan danganır an otarir ivariamın itim isa Jekop ganıngi.

‡ 25:26: Hibrun akamın ziar kam, “Jekop,” an mıngarım kamaghın għu, “dagarır gınkevım.” § 25:30: Hibrun akamın ziar kam “Idom,” an mıngarım kamaghın għu, “aghevım.” 25:33: Hibru 12:16

³⁴ Ezi Jekop bret ko nguezibar diparsizir a isamizim isa a ganingi. Ezi Iso anemegha givagha pura dikavigha ghu.

Ezi arazir kam kamagh an aka, an otarir ivariamın itir danganim pura bizimın mın oto.

26

Aisak Gerarın nguibamın iti

¹ Ezi dughiar kamın Kenanın nguazimın mitiriar ekiam otozi dagheba bar otefe, ezi mitiriar kam mitiriar faragha Abrahamın dughiamın otozim ko magh ghu. Ezi Aisak dikavigha Gerarın atrivim Abimelek bagha ghu, a Gerarın nguibar ekiamın ikia Filistiabar atrivimın iti.

² Ezi Ikiavira Itir God Aisak batogha a migia ghaze, “Ni Isipın mangan marki. Ni kaghira ikiti, ki danganir ni ikiamimın gun ni mikimam.

³ Ni nguazir kam pura guraghav itir gumazimın mın a daperaghti, ki ni ko iki egh deragh ni damuam. Egh ki nguazir kaba bar ni ko nın ovavir boribar aningam, eghti akar dikirizir gavgavir ki nın afeziam Abraham koma amizim, a guizbangın otivam.

⁴ Egh ki nın ovavir boribar amighti, me bar avırasemegh men avirim mikovezibar mın ganam. Eghti ki nguazir kaba bar me daningam. Kamaghın amizi, nın ovavir boriba bangın ki nguazir kamın itir nguibabar gumazamiziba bar deravira me damuam.

⁵ Guizbangira, Abraham nan akam baregha, uaghan nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongez-iba ko nan Arazir a ganingizir maba sara gin ghuzir bizir kam bagh, ki deravira me damuam.”

⁶ Ezi Aisak Gerarın nguibamın ti.

⁷ Ezi nguibar kamın gumaziba an amuim bagha an azai, ezi a ghaze, “Kar nan amizim.” An atiatigha, kamaghın miğeir puvati, “Kar nan amuim.” An niğhnizim kamaghın iti, “Rebeka ganganiba bar derazi, gumazir kaba a inisi niğhnigh, egh a bagh na misueghti ki aremegham.”

⁸ Egha Aisak mong dughiar ruarimın ike, ezi dughiar mamın Abimelek, Filistiabar atrivim uan dipenimın winduan gari, Aisak uan amuim Rebeka gifongegha a muigha a ko ikararai.

⁹ Ezi Abimelek Aisakın diagha a miğia ghaze, “Kar ti nın amuim! Ezi ni manmaghsuavira ghaze, ‘Kar nan amizim?’”

Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Ki niğhnizir kam iti, ki suam, a nan amuim, eghti gumaziba a bagh na misueghti ki aremegham.”

¹⁰ Ezi Abimelek ua ghaze, “Ni arazir manam-rama e gami? En gumazitam nın amuim ko akuizi, e osimtızir ekiamın ikeghai! Guizbangira an a ko dakuighti, osimtızir kamın mıngarım a nın ikiam.”

¹¹ Egha gin Abimelek akar gavgavim gumazamizibav gia ghaze, “Gumazitam gumazir kam o an amuim arazir kuratamın a damigh, egh ovengam.”

¹² Ezi Aisak azenir ekiamın ingarigha dagheba opari. Ezi Ikiavira Itir God an akuragha deragha

a gami. Kamaghin an azenimin dagheba bar aviraseme.

¹³ A bizir avirim ikia egha gumazir ekiam gava.

¹⁴ A sipsipba, bulmakauba ko ingangarir gumazir aviriba iti, ezi Filistiaba naviba an ikufi.

¹⁵ Egha me nguaziba inigha Abrahamin ingangarir gumaziba fomira kuizir mozir paba apeme.

¹⁶ Ezi gin Abimelek Aisak migia ghaze, “Ni en kantri ategh mangi. Ni datirighin gavgavir ekiam iti, ezi e nin apengan iti.”

¹⁷ Kamaghin amizi, Aisak nguibar kam ategha ghua Gerarin danganir zarimin apera.

¹⁸ Abraham faragha mozir paba danganir kamın dagh kui. Ezi an aremezi dughiamin gin Filistian gumaziba mozir par kaba apeme. Ezi datirighin Aisak mozir par kaba uam adagh kuigha, ziar an afeziam faragha dagh aningiziba ua dagh ariki.

¹⁹ Ezi dughiar mamın Aisakin ingangarir gumaziba, danganir zarir kamın mozir par mam gikuizi dipar aghuim oto.

²⁰ Ezi Gerarin bulmakaubar garir gumaziba, Aisakin bulmakaubar garir gumaziba adogha ghaze, “Kar en mozir pam.”

Ezi Aisak nighnigha ghaze, gumazir kaba a ko uari adoghodoke, kamaghin a mozir par kam dibora ghaze, “Uari Adoghodosi.”

²¹ Ezi Aisakin ingangarir gumaziba mozir par igharazim gikui, ezi me mozir par kam bagha uaghan uari adosi. Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Apanim gamir arazim,” a gati.

²² Egha gin Aisak danganir kam ategha egha mozir par igharazim gikui. Ezi dughiar kamın

gumaziba uam a bagha uari adozir puvati. Ezi Aisak ghaze, “Ikiavira Itir God deragha e gami, eghti e datirighin nguazir kamın deragh daperagh egh bizir aviriba kagh ikiam.” Egha a mozir pam ziar kam a gati, “Dabirabim derazir danganim.”

²³ Egha gın Aisak nguibar kam ategha ghua Berseban nguibamın oto.

²⁴ Ezi dimagarir kamın Ikiavira Itir God a batogha ghaze, “Ki nın afeziam Abrahamın God. Ki ni ko iti, kamaghın ni atiatingan marki. Ki uan ingangarir gumazim Abraham, bar a gifonge, kamaghın ki deragh ni damu, egh nın ovavir boribar amuti me bar avirasemegham.”

²⁵ Ezi Aisak ofa gamir dakozim, danganir kamın an ingarigha Ikiavira Itir Godın ziam fe. Egha gın a danganir kamın uan purirpenibar nguibam aghuizi an ingangarir gumaziba mozir par mam gikui.

*Aisak ko Abimelek
uaning ko akam akiri*

²⁶ Ezi dughiar kam Abimelek Gerarın nguibam ategha Aisak bagha ize. Ezi Ahusat, a gumazir nighniziba Abimelek ganidim, ko Fikol Abimelekin midorozir gumazibar faragha zuir gumazim, aning a ko ize.

²⁷ Ezi Aisak men azara, “Ia manmaghsua na bagha izi? Ia fomira nan atarigha uan nguazimın na batoke?”

²⁸ Ezi me a ikaragha ghaze, “E datirighin kamagh fogha gifa, Ikiavira Itir God ni ko ti. Egha en ifongiam, e bar moghira pin akagh guizbangira mikim

egh akam akiram. Eghti akar dikirizir gavgavir kamın aven miğirigiar kam ikiam,

²⁹ ni pazi e damuan marki. Ni fo, e fomira arazir kuratam ni gamizir puvati. E arazir aghuibara ni gami. Ni en nguazim ataghirazir dughiam, e nin amamangatizi, ni navir amirizim sara ghu. E datirighin gari, Ikiavira Itir God bar deravira ni gami.”

³⁰ Ezi Aisak me bagha isar ekiam gamizi, me dagheba apa egha dipaba api.

³¹ Egha amimzaraghan me dikavigha akar gavgavim akira ghaze, men dabirabim Aisak ko deragham. Ezi Aisak ghaze, “Ia navir amirizim sara mangi.” Ezi me anetegha zui.

³² Ezi dughiar kamra Aisakin ingangarir gumaziba iza kamaghin a miği, “E mozir par mam gikuizi dipam a gizivagha gifa.”

³³ Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Siba,” a gati. Egha iza datirighin me nguibar kam Berseba a garisi.

Ison amuibar ziaba

³⁴ Ezi Iso 40plan azeniba ikia Juditin iti. An afeziam, Beri, a Hitian gumazir mam. Egha Iso uaghan Basematin iti. An afeziam Elon, a Hitian gumazir mam.

³⁵ Ezi amizir kamning amir araziba, Rebeka ko Aisak gamizi, aningın navimning ikuvigha bar osemi.

Jekopin eghaghanim

27

(Sapta 27--35)

Jekop uan afeziam gifaragha Ison bizir aghuiba ini

¹ Ezi dughiar kamin Aisak ghurigha an damaz-iba ikufi. Ezi a uan otarir ekiam Ison diazi a izima an a migia ghaze, “Nan otarim.”

Ezi Iso a ikaragha ghaze, “Ki kati.”

² Ezi Aisak ghaze, “Ni nan gan, ki bar ghurigha ovengamin dughiam bar roghira ize.

³ Kamaghin ni uan asiziba burir barir pim ko bariba inigh ruarimin mangi, egh na bagh asizitam batogh a misokegh.

⁴ Egh na bagh asizim isamigh dagher aghuir ki ifongezim inigh na bagh izi. Eghti ki anemegh deravira ni damigh egh gin ovengam.”

⁵ Ezi dughiar kamin Aisak Iso migeima Rebeka oraki. Ezi Iso asizibar amuasa ghuzi,

⁶ Rebeka kamagh Jekop migei, “Ki datirighirama orazi, nin afeziam kamagh Iso migei,

⁷ ni na bagh asizitam inigh izi na bagh a isamigh. Eghti ki aneremeghiva, Ikiavira Itir Godin damazimin deragh ni damighvira, egh gin ovengam.”

⁸ Egha Rebeka maghira kamaghin migei, “Nan otarim, ni na baregh egh bizir ki ni mikimamim na damu.

⁹ Ni mangi memen igiar pumuning inigh izi, eghti ki aning isamighiva nin afeziam bar ifongezi moghin a bagh dagher aghuiba isamam.

¹⁰ Eghti ni a inigh uan afeziam bagh mangiti an anemam, egh deragh ni damighvira, gin ovengam.”

11 Ezi Jekop kamagh uan amebam miġei, “Ni kamagh fo Iso a gumazir arizivatarim, ezi nan mikarzim arizivatarizir pu.

12 Nan afeziam nan suighsuigh egh fogham, ki a gifari, egh a deravira na damuan firin, a ua na gasighasigham.”

13 Ezi an amebam ghaze, “Nan otarim, ni, ki ni miġei moghin damu. Egh mangi na bagh memening inigh. Bizir ni gasighasighamba, da ni giran kogham, da na giram, ni puvati.”

14 Ezi a ghua aning inigha egha iza uan amebam ganingi, ezi Rebeka an afeziam damasa bar ifongezi moghirama a dagheba isai.

15 Rebekan otarir ekiam Iso, a faragha uan kotiar aghuiba isa amebamin purirpenim gatizi da iti. Ezi datirighin Rebeka da inigha uan otarir dozim Jekop gaghui.

16 Egha a memen igiabar ariziba an agharibagh arigha, an tuemin danganir ariziba puvatizibagh aghui.

17 Egha Rebeka dagher isingtizir kaba ko bretin tueziba isa Jekop ganingi.

18 Ezi Jekop uan afeziam bagha ghuava an dia ghaze, “Afeziam!”

Ezi an a ikaragha ghaze, “Ni otarim manam, Iso o Jekop?”

19 Jekop a ikaragha ghaze, “Ki nin otarir ivariam Iso. Ki ni mikemezi moghirama amigha gifa. Ezi ni dikavigh ki ni bagha inigha izezir asizim amegh egh deragh na damu.”

20 Ezi Aisak ghaze, “Nan otarim, ni manmaghira zuamira asizir kam bato?”

Ezi Jekop ghaze, “Ikiavira Itir God, nin God nan akurazi ki a bato.”

²¹ Ezi Aisak a migia ghaze, “Ni nan boroghin iziti, ki nin suighsuigh foka, ni guizbangira Iso, o puvati?”

²² Ezi Jekop sivagha uan afeziamin boroghin ghu, ezi an an suigha ghaze, “Nin tiarim a Jekopin tiarimin mirara migei, ezi nin aghariba ki dar suigha dar barazi, da mati Ison aghariba.”

²³ Ezi an aghariba Ison agharibar min arizivatari, ezi Aisak kamaghin fozir pu, kar Jekop. Kamaghin amizi a deragha a damuasa,

²⁴ egha uam an azara, “Ni guizbangira Iso, o puvati?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Are, kirara.”

²⁵ Ezi Aisak ghaze, “Ni na bagh asizitaba inigh izi. Ki damegh givagh egh arazir aghuimin ni damuam.”

Ezi Jekop asiziba a ganigha egha wainin dipar maba sarama a ganingizi an api.

²⁶ Ezi an afeziam a migia ghaze, “Nan otarim, ni nan boroghin izi nan toreh.”

²⁷ Ezi an an torima Aisak an korotiabar mughuriam baregha deravirama a gami. Egha ghaze:

“Aia, nan otarimin mughuriam
mati dagher azenimin mughuriam!
Azenir kam deraghasa

Ikiavira Itir God deraghaviram a gami.

²⁸ Ki Godin azai, a dimagaribar ghuariabar dipabar amuti

da izighiri nın azenibagh iziti da aghung
dagher aviriba iki.

Ki an azai, a wit ko wainın aviriba ni daning.

²⁹ Ki kamaghın Godın azai, nguazimın itir gumaza-
miziba
nın ingangarir gumazibar mın ikiam,
eghti kantrin mabar gumazamiziba nın apen-
gan ikiam.

Eghti ni uan aveghbuaba me gativagh men
ganam.

Eghti nın amebamın ovavir boriba nın apen-
gan ikiam.

Eghti gumazir paza ni damuasa Godın
azangsiziba,
ki kamaghın Godın azai, eghti a me
gasighasigham.

Eghti gumazir deragh ni damusi ni bagha Godın
azangsiziba,
ki kamaghın Godın azai, a uaghan
deraghvıram me damuam.”

³⁰ Ezi Aisak deragha Jekop gamizi, a zuima,
dughiar kamra an avebam Iso asizibagh amigha
uamategha izi.

³¹ Egha a uaghan dagher isingtızir mabagh
amigha uan afeziam bagha da inigha izi. Egha
ghaze, “Afeziam, ni dikavigh daperagh asizir ki ni
bagha inigha izir katabar ameghıva, deraghvıra
na damu.”

³² Ezi Aisak an azara, “Ni tina?” Ezi a ghaze, “Ki
nın otarir ivariam Iso.”

33 Ezi Aisak digavir kuram gamigha an mikarzim nigha, an azara, “Ezi kar ti tinara faragha asizir mam misuegha na bagha a inigha ize? Ezi ki anemegha givazi ni oto. Ezi ki deragha a gamigha gifa, eghti da a ko iki mamaghira ikiam!”

34 Ezi Iso kamaghin oregha, a bar puviram azia ghaze, “Afeziam, uaghan deragh na damigh!”

35 Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Nin dozim iza na gifarazi ki deraghaviram a gami.”

36 Ezi Iso ghaze, “A faragha na gifaragha, datirighin ua na gifara. Ezi an ziam Jekop.* Ziar kam Jekop an amir arazibar mirara ghu. A faragha ki otarir ivariam in min itir danganim na dama a ini, egha datirighin ni gifarazi ni deragha a gami. Ezi Afeziam, manmaghin ami, ni deraghvira na damuamin bizitam ua ikiti, ni a inigh na daningh?”

37 Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “A ni gativaghamin gavgavim ki a ganigha gifa, egha ki ghaze, nin adarazi bar an ingangarir gumazibar ikiam. Egha ki witin aviriba ko wainin aviriba a ganigha gifa. Ezi nan otarim, ki datirighin ni bagh damuamin biziba bar puvati.”

38 Ezi Iso uan afeziam migiavira ikia ghaze, “Ni ti bizir aghuir vamira iti? Ni God ko mikimti, a uaghan deragh na damigh.” A kamagh migia egha bar puvirama azi.

39 Ezi Aisak a migia ghaze:

27:36: Jenesis 25:29-34 * **27:36:** Hibrun akamin, ziar kam Jekop, mong akar kam in mirara ghu, “An danganim ini.” **27:38:** Hibru 12:17 **27:39:** Hibru 11:20

“Nin nguibam,
 nguazir dagher aghuiba itibar saghon ikiam.
 Eghti dimagaribar ghuariar dipaba
 nin azenibagh iran kogham.†
 40 Egh ni uan midorozir sabamin amodoghin
 misogh daghebar ami,
 egh dabirabir aghuim buriam.
 Egh ni uan dozimin apebamin ikiam.
 Egh gin ni uabi abigh egh an apengan ikian
 kogham.”

41 Iso fo, Jekop ifarazi, Aisak deragha a gami.
 Ezi bizir kamin Iso osemegha Jekopin apanimin
 iti. Egha nimira ghaze, “Nan afeziam ovengamin
 dughiam roghira izi. An oveghti e anefaghiva,
 an ikegh givaghiva, ki Jekop misueghti an are-
 megham.”

42 Ezi Rebeka Ison migirigiar kam baregha,
 Jekop bagha akam amadagha ghaze, “Ni orakigh,
 nin avebam Iso bar nin osemegha ikarvaghham tu-
 avim buria, ni misueghti ni aremeghasa nighnisi.

43 Kamagh amizi, nan otarim, ni ki ni migei
 moghira ni bizibar amu. Ni zuamira dikavigh
 nan tuebam Labanin bighan Haranin nguibamin
 mangi,

44 egh a ko iki mangiti nin avebamin navim mar
 amiragh.

45 Eghti a ni a gamizir bizir kam gin amadaka.
 Eghti gin ki gumazitam amadaghti a ni bagh izi
 ua ni inigh izam. Guizbangira, nan otarimning
 dughiar vamiran ovengan ki aghua.”

† 27:39: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim
 abighizir puvati. 27:40: Jenesis 36:8; 2 Atriviba 8:20

Aisak Laban bagh mangasa Jekop amada

⁴⁶ Ezi Rebeka Aisak miġia ghaze, “Ki Hitian amizir Ison itir kamningin aghua. Egh ki ti oveghti Jekop uaghan Hitian amizir roghira itir katamin ikiti deragham.”

28

¹ Ezi Aisak Jekopin diagha ghaze, “God ni ko mangi deragh ni damu.”

Egha Aisak akar gavgavim a ganiga ghaze, “Ni Kenanian amizitamın ikian kogham.

² Ni datirighira dikavigh Mesopotemian nguazimın mangi, kar nin amebamin afeziam Betuelin nguibam. Egh uan amebamin tuebam Labanin guivitamın iki.

³ Eghti Gavgaviba Bar Itir God deraghvira ni damu, egh borir aviriba ni daningti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir afeziamın otogham.

⁴ Eghti God deravira ni ko nin ovavir boribar amu, mati a faragha Abraham gamizi mokin. Ni fo, nguazir ni aperaghav itir kam, ni mati nguibar igharazimın gumazimın min an ikia an apera. Nguazir kam God fomira Abraham ganingi. Egh God uabi gin a isi ni danighti, ni a iniam.”

⁵ Egha Aisak kamagh miġia, Jekop amadazima a Laban bagha Mesopotemian ghu. Laban an Aramian gumazim, a Betuelin otarim. Ezi Laban Rebekan tuebam, Rebeka a Iso ko Jekopin amebam.

Iso uam amuir igharazir mam iti

⁶ Ezi Iso kamaghin fo, Aisak Jekop deravirama a gamigha egha anemadazima a Mesopotemian amizitamın ikiasa zui. A uaghan kamagh oraki, Aisak deravirama a gamua a migia ghaze, a Kenanian amizitamın ikian kogham.

⁷ Egha a uaghan kamaghin fo, Jekop uan afeziam ko amebamın akaba baregha dar gin ghua Mesopotemian ghu.

⁸ Egha Iso uaghan kamaghin fo, an afeziam Kenanian amizibar gari, me bar an damazimın derazir puvati.

⁹ Ezi Iso, Abrahamın otarim Ismael bagha ghua an guivim Mahalat inigha an iti. Ezi Mahalat ana Nebaiotin buaramizim, egha a Ison amuir mizezimın oto.

Jekop irebamın gari

¹⁰ Ezi dughiar kamın Jekop Berseban nguibam ategha egha Haranın nguibamın zui.

¹¹ A zuima amınim pirizima a danganir mam gakui. Egha dagiar mam inigha uan dapanimın aghoroghava akui.

¹² Egha an akua irebamın adidiar mamın gari. An otevir mam nguazimın itima an otevir mam overiamın iti. Ezi Godın enselba an ghuavanaga izaghiri.

¹³ Ezi Ikiavira Itir God an boroghın tughav iti. Egha a kamaghın migei, “Ki Ikiavira Itir God, nın inazir afeziam Abraham ko Aisakın God. Ki nguazir ni irıghav itir kam ni ko nın ovavir boribar anıngam.

14 Eghti nîn ovavir boriba nguazir mînemniabar mîn bar avirasemegham. Egh men nguazir, aruem anadi naghîn ko, aruem uaghiri naghîn ko, not ko, sautîn itiba, me bar adagh isivagham. Eghti ni ko nîn ovavir boriba bangîn, ki nguazimîn itir kantribar gumazamiziba, bar deraghvîra me damuam.

15 Ni oragh, ki ni ko ikiam, eghti ni managh mangam, ki ni geghuv, egh ua ni inigh nguazir kamîn izam. Ki ni ateghan kogham, egh mangî bizir ki ni mikemeziba ki bar dar amigham.”

16 Ezi Jekop osegha dikavigha ghaze, “Bar guizbangîra, İkiavîra Itir God danganir kamîn iti, ezi ki bizir kam gîfozir puvatî!”

17 Egha an atiatigha ghaze, “Ki danganir kam bar an atiatingi. Kar Godîn Dîpenim. Kar Godîn Nguibamîn tiar akam!”

18 Egha a bar mîzaraghara dikavigha dagiar a dapanimîn aghorogha akuizim inigha anesara. Eghti an ababanimîn mîn ikîti, gîn a zurara an gan egh inîrigham. Egha olivîn borem a gingegha a isa God ganîngi.

19 Egha danganir kam ziam, “Betel,” a gati.* (Me faragha danganir kamîn itir nguibam dîborogha ghaze, Lus.)

20 Ezi Jekop bar guizbangîra miğia, God ko akar gavgavim akira ghaze, “Ni na ko iki egh tuavir ruarir ki mangamin kamîn na geghuv, egh dagheba ko korotiaba na danîng,

28:14: Jenesis 12:3; 22:18 * **28:19:** Fomîra Hibrun akam me danganir kam, “Lus,” a garisi, datîrighîn me ghaze, “Betel.” Ziar kamîn mingarimra kara: “Godîn Dîpenim.”

²¹ egh ni deragh na geghuvti ki uamategh uan afeziamin nguibamin mangi deragh otogham, eghti ni Ikiavira Itir God, ni guizbangira nan God.

²² Eghti danganir ki dagiam asarazir kam, a danganir e Godin ziam famin dipenimin min ikiam, eghti bizir ki itiba bar, ki 10plan akuabar da abigh egh 10in vamira isi ni daningam.”

29

Jekop Labanin nguibamin oto

¹ Ezi Jekop ghuavira ikia ghua aruem anadi naghin itir gumazamizibar nguazimin oto.

² Egha a tugha pura tintinibar gara ghua gari, sipsipin okoruar 3pla mozir par mamın miriamin ireghav iti. Ezi mozir par kam, sipsipin kaba anepi. Ezi dagiar baravir mam mozir par kamın akam dukuaghav iti.

³ Eghti sipsipba bar mozir par kamın izeghti, dar garir gumaziba dagiar kam poegh dipam me danigh givagh, dagiam uam a puegh izi uam a dukuaghav.

⁴ Ezi Jekop sipsipbar garir gumazibar azara, “Namakaba, ia nguibar manamin gumaziba?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E Haranin nguibamin gumaziba.”

⁵ Ezi a men azara, “Nahorin igiar borim, an ziam Laban, ia a gifo?”

Ezi me ghaze, “Are, e a gifo.”

⁶ Ezi a men azara, “A deragha iti?”

Ezi me ghaze, “A deragha iti. Ni gan, an guivim Resel uan sipsipba ko izi.”

⁷ Ezi Jekop ghaze, “Aruer ekiam ikiavira iti, ezi sipsipba inigh aven mangamin dughiam tighari. Kamaghin ti deragham? Ia sipsipba dipam dar anigh egh da amadaghti da mangi ua grazibar ami.”

⁸ Ezi me ghaze, “E kamaghin damuan kogham, e iki sipsipin okoruaba bagh mizuamti da bar izeghti, e dagiam poeghti, mozir pamin akam kuighirighiti, e dipam sipsipbar aningam.”

⁹ Ezi Jekop me ko miaviavira itima, Resel uan afeziamin sipsipba ko izava oto. Resel, a sipsipbagh eghuvir amizim.

¹⁰ Ezi Jekop Reselin gari. An an amebamin tuebamın guivim, egha a Labanin sipsipbar ganigha, mozir pamin ghugha dagiam poegha mozir pamin akam kui. Egha dipam uan amebamin tuebamın sipsipbagh anidi.

¹¹ Egha Jekop Reselin toregha, maghiram azi.

¹² Egha a miġia ghaze, “Ki nin afeziamin buaramizim Rebekan otarim.” Ezi Resel uan afeziam bagha ivegha ghua bizir kabar gun a mikeme.

¹³ Ezi Laban orazi an buaramizimin otarim Jekop izima, a ivegha ghua a muigha, an toregha a inigha dipenimin ghu. Ezi Jekop bizir otiviziba bar dar gun Laban mikeme.

¹⁴ Ezi Laban ghaze, “Bar guizbangira, ga anabar vamira.” Ezi Jekop a ko iakinir vamiran bar an ike.

Jekop Labanin ingangarir gumazimin iti

¹⁵ Ezi Laban Jekop miġia ghaze, “Ni guizbangira nan adarazir mav, ezi ni pura nan ingaran ki aghua. Ni manmaghin dagiabagh ifonge?”

16 Laban guivir pumuning iti, guivir ekiamin ziam Lea, ezi dozimin ziam Resel.

17 Lea damazir aghuiba iti,* ezi Resel Lea gafiragha an ganganiba bar dera.

18 Ezi Jekop Resel bar a gifuegha ghaze, “Ki 7plan azenibar nin ingarighti, ni Resel na danighti ki an ikiam.”

19 Ezi Laban ghaze, “Kamaghin deragham, ki a isi ni daningam eghti gumazir igharazitam a inian kogham. Eghti ni na ko ikiam.”

20 Ezi Jekop Resel iniasa 7plan azenibar ingari. A Resel bar a gifonge, kamaghin amizi, a 7plan azenir kabagh nighnizi da pura bizim.

21 Ezi 7plan azenir kaba givazima Jekop kamagh Laban migei, “Dughiam oto, ni uan guivim na danighti ki an ikiam.”

22 Ezi Laban amuir ikizimin isar ekiam gamigha, gumazamizir aviribar diazi me ize.

23 Ezi dimagarir kamın, Laban Lea inigha Reselin danganim isa, Jekop bagha ghuzi, a dimangan poroghamiba uari koma akua amir arazimin a gami.

24 Ezi Laban ingangarir amizir mam an ziam, Silpa isa Lea ganingi.

25 Ezi aminim dutuzi, Jekop a koma akuir amizir kamın gari, a Resel puvati, kar Lea. Ezi a ghua Laban migia ghaze, “Ni manmaghsua kamagh na gami? Ki Resel iniasa nin ingari. Ezi ni manmaghsua na gifara?”

* **29:17:** Hibrun akam kagh deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Lean damazimning derazir puvati.”

26 Ezi Laban ghaze, “En arazim kamaghin iti, guivir ekiam faragh pamın ikiti, gin guivir dozim pamın ikiam.

27 Ni orarkiti amuir ikizimin isamin wigh mangi givaghti, ki Resel uaghan ni daningam. Eghti ni 7plan azenir igharazibar ua ingarigham.”

28 Ezi Jekop an akam gifuegha, amuimin ikizir isamin dughiam ghua givazi, Laban uan guivim Resel isa a ganingizi an an amuimin oto.

29 Egha Laban uan ingangarir amizir igharazir mam Bilha, isa uan guivim Resel ganingi.

30 Ezi Jekop Resel koma akua, egha bar moghirama a gifonge, egha mong deragha Lea gifongezir puvati. Egha Jekop, Laban ko 7plan azenir igharazibar ua ingari.

Jekopin boribar ziaba

31 Ezi Ikiavira Itir God gari, Jekop deragha Lea gifongezir puvati. Ezi a Lean akurazima a navim adai, ezi Resel navim adair puvati.

32 Ezi Lea navim asegha otarir mam bate. Egha a ghaze, “Ikiavira Itir God nan osimtizim gifogha gifa, ezi datirighin nan pam na gifuegham.” Egha otarim ziam “Ruben,” a gati.†

33 Egha gin a ua navim asegha otarir igharazim bate. Egha ghaze, “Ikiavira Itir God orasi, Jekop deragha na gifongezir pu, kamaghin, an otarir igharazim na ganingi.” Egha otarim ziam “Simeon,” a gati.‡

† 29:32: Hibrun akamin ziar kam “Ruben,” an mingarim kamakin, “Gari.” ‡ 29:33: Hibrun akamin ziar kam “Simeon,” an mingarim kamakin, “Orasi.”

³⁴ Egha Lea ua navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, “Ki uan pam bagha otarir 3pla bategha gifa, kamaghin amizi, a datirighin bar moghira na gifuegh, na ko porogh egh zurara na ko ikiam.” Egha otarir kam ziam, “Livai,” a gati. §

³⁵ Egha Lea ua navim asegha otarir igharazir mam uam a bate. Egha ghaze, “Ki dughiar kamın Ikiavira Itir Godin ziam fam.” Egha Lea otarim ziam, “Juda,” a gati. ** Egha Lea dughiar kamın ua boritam batir puvati.

30

¹ Ezi Resel uabin gari, a boriba batir puvati, egha uan avenamebamin gari a boriba batima, an navim ikufi. Ezi a Jekop migia ghaze, “Ni boriba na daning. Puvatighti, ki aremegham.”

² Ezi Jekop Reselin atara ghaze, “God uabi ni navim asangan nin anogoroghezi, ni boriba isir puvati. Ki Godin danganim inigh boriba ni daningan kogham.”

³ Ezi Resel ghaze, “Nan ingangarir amizim Bilha kara. Ni a ko dakuighti a boritam na bagh a inika. Eghti tuavir kamın ki an apengan boribar amebamin ikiam.”

⁴ Egha Resel ingangarir amizim Bilha, inigha uan pam Jekop, an amuimin min a ganingizi, an a koma akui,

⁵ ezi Bilha navim asegha Jekop bagha otarir mam bate.

§ **29:34:** Hibrun akamin ziar kam “Livai,” an mingarim kamakin, “Zurara na ko iti.” ** **29:35:** Hibrun akamin ziar kam, “Juda,” an mingarim kamakin, “Godin ziam fe.”

⁶ Ezi Resel kamaghin miġia ghaze, “God nan niġniziba tuisigha ġivagha egha nan arazim ġifonge. Egha nan azangsizim baregha otarir mam na ganingi.” Egha Resel otarim ziam, “Dan,” a gati.*

⁷ Ezi Bilha ua navim asegha Jekop bagha otarir mam uam a bate.

⁸ Ezi Resel ghaze, “Ki uan avenamebam ko miġiriġiaba uaning adogha ghua ki datirighin a gafiragha ġifa.” Egha borim ziam, “Naptali,” a gati.†

⁹ Ezi Lea uabin gari, a ua boritaba inian kogham, egha uan ingangarir amizim Silpa inigha, a isa uan pam Jekop an amuimin min a ganingi.

¹⁰ Ezi Silpa Jekop bagha otarir mam bate.

¹¹ Ezi Lea ghaze, “Ki bar angavsighin kamaghin amigha egha dera.” Egha ziam, “Gat,” a gati.‡

¹² Ezi Silpa Jekop bagha borir igharazir mam uam a bate.

¹³ Ezi Lea ghaze, “Ki bar akonge, eghti amiziba bar na mikim suam, ki bar akongezir amizim.” Egha otarir kam ziam, “Aser,” a gati.§

¹⁴ Ezi wit aghoramin dughiam otozi, Ruben witin azenimin ghua gari, tevsevir mam iti. Ezi amiziba an oviziba isa akavsiar arazim gamua da api, ezi an gavgavim men akurvazi, me boriba

* **30:6:** Hibrun akamin ziar kam, “Dan,” an mingarim kamakin, “God na tuisighizi ki dera.” † **30:8:** Hibrun akamin ziar kam, “Naptali,” an mingarim kamakin, “Ga uaning adogha ghua ki a gafira.” ‡ **30:11:** Hibrun akamin ziar kam, “Gat,” an mingarim kamakin, “Ki bar angavsikin.” § **30:13:** Hibrun akamin ziam, “Aser,” an mingarim kamakin, “Bar akonge.”

bati. Ezi Ruben dar oviziba inigha ghua uan amebam Lea ganingi. Ezi Resel Lea migia ghaze, “Ki gari nin otarim tevsevir ovizir kaba inigha ize. Ni taba na daningh?”

¹⁵ Ezi Lea a ikaragha ghaze, “Ni nan pam inigha givagha, datirighin nan otarim inigha izezir tevsevir oviziba iniasa.”

Ezi Resel ghaze, “Ni tevsevir ovizitaba na danigh, datirighin dimangan Jekop ko dakuam.”

¹⁶ Ezi guaratizimin, Jekop azenibar ikegha izima, Lea ghua tuavimin a batogha egha ghaze, “Ki tevsevir ovizir nan otarim inigha izeziba isa ni givezegha gifa. Kamaghin, ni dimangan na ko dakuam.” Ezi Jekop dimangan Lea koma akui.

¹⁷ Ezi God Lean azangsizim baraki, ezi a navim asegha otarir namba 5 Jekop bagha a bate.

¹⁸ Ezi Lea ghaze, “Ki uan ingangarir amizim uan pam ganingizi, God ivezir aghuimin na gami.” Egha borir kam ziam, “Isakar,” a gati.**

¹⁹ Ezi Lea ua navim asegha Jekop bagha otarir namba 6 bate.

²⁰ Egha a ghaze, “God bizir bar aghuim na ganingi. Ki uan pam bagha borir 6pla bategha gifa, eghti datirighin a ziar ekiam na daningam.” Egha borim ziam, “Sebulun,” a gati.††

²¹ Egha gin Lea guivir mam bategha ziam, “Daina,” a gati.

²² Ezi God Resel ginighnisi. Egha Reselin azangsizim baregha an navir averiam akiri, eghti a boritam batam.

** **30:18:** Hibrun akamin ziar kam, “Isakar,” an mingarim kamakin, “Ivezir aghuim.” †† **30:20:** Hibrun akamin ziar kam, “Sebulun,” an mingarim kamakin, “Ziar ekiam.”

23 Ezi Resel navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, “God nan osimtizim akirizima ki uam aghumsighan kogham.

24 Ezi nan ifongiam Ikiavira Itir God ua otaritam na daningam.” Egha borir kam ziam, “Josep,” a gati.‡‡

Jekop dagiar ingangaribar amuasa Laban ko akam akiri

25-26 Resel Josep bategha givazi Jekop kamagh Laban migei, “Ki amizir kaba ko boribagh ivezasa ingangarir ekiabagh amigha gifa. Ni na ateghti, ki ua uan nguibamin mangam. Ni fo, nin ingangariba ki bar deraghaviram a dagh amigha gifa.”

27 Ezi Laban a migia ghaze, “Ga uaning inigha iti. Egh ni teghti ki ni mikemeka, ki kamaghin uan aseba ko ingara egha men azaragha fo, ni na ko itir bizimin, Ikiavira Itir God bar deravira na gami.”

28 Egha Laban ua kamaghin migei, “Ni manmaghin ivezim inisi deragh na mikimti ki ni givezam.”

29 Ezi Jekop ghaze, “Ni uabi ki amizir ingangaribagh fo. Ni uabi fo, ki nin sipsipba ko asizir igharaziba sara eghuvi da bar aviraseme.

30 Ni fomira sipsipin aviriba itir puvati. Da bar avirasemezir puvati. Ezi ki datirighin ni ko iti, nin sipsipba bar aviraseme. Ezi Ikiavira Itir God na ko ikia, nan ingangaribar nan akurvagha nin ingangariba deragha dagh ami. Ezi datirighin ki kamaghsua, nan biziba igharagham.”

‡‡ 30:24: Hibrun akamin ziar kam, “Josep,” an mingarim kamakin, “Ua tam iniam.”

³¹ Ezi Laban kamaghin Jekopin azara, “Ki bizir tizim nin ingangarimin ivezimin min ni daningam?”

Ezi Jekop ghaze, “Ki dagiaba inian aghua. Ni nan nighnizim gifueghti ki nin sipsipbagh eghuvira ikiam.

³² Egh ki datirighin mangi deragh nin sipsipba ko memebar ganigham. Egh ki sipsipin nguzir piziba ko, sipsipin ekiar mikarzir dighdiriba itiba ko, memen mikarzir dighdiriba, ki uan ivezim bagh ada iniam.

³³ Egh ni gin uabi ifongegh dughiatamin izi, nan memeba ko sipsipbar gan, dar taba pighan kogham o dighdiriba dar ikian koghti, ni fogh suam, ki uan akamin gin ghuzir puvatigha ada okeme.”

³⁴ Ezi Laban ghaze, “A ti deragham, e ni migei moghira damuam.”

³⁵ Egha dughiar kamra, Laban memen dighdiriba ko, sipsipin nguzir piziba bar da ini. Egha uan otaribav kemezi, me da inigha ghua danganir igharazimin da ariki.

³⁶ Ezi Laban uaghan me ko zui. Me aruer 3plan memen kaba ko, sipsipba ko, saghon ghua danganir mamın iti. Ezi Jekop Labanin sipsipba ko memen mabagh eghufi.

³⁷ Egha gin Jekop temebar aguaba inigha, vaghvagha dar inir maba afoghafogha da afirizi, da ghurghuri. Ezi maba iniba sara iti.

³⁸ Egha a temer aguar kaba isa asiziba dipaba apir itarir ekiamin boroghin ada arisi. Eghti memeba ko sipsipin amebaba dipamin izi dipam

amiva dar ganam. A fo, memeba ko sipsipba zurara iza dipam apa egha dar apuriba amebabagh azighazisi.

³⁹ Egha dar apuriba dar amebaba temer aguar kabar boroghin me gazighazisi, ezi gin amebaba nguzir mikarzir dighdiriba itiba bati.

⁴⁰ Ezi gin Jekop uan sipsipin nguziba isa danganir igharazim gariki. Egha Labanin sipsipba ko memebagh amizi, da an sipsipba ko memen dighdiribar itir danganimin gari. Egha tuavir kamın, a ua bagha sipsip ko memen nguzir dighdirir aviriba isi. Egha dagh amizi da Labanin sipsipba ko memeba ko itir puvati.

⁴¹ Ezi sipsipba ko memen aghuir gavgaviba uari gazighazighasava ami, a temer aguar kaba isa me dipaba apir itarir ekiamin boroghin da arisi. Ezi me ter aguar kabar gara egha uari gazighazisi.

⁴² Ezi sipsip ko memen gavgaviba puvatiziba uari gazighazizima a temer aguaba arizir puvati. A kamagh ami sipsipba ko memen amiraghmiraziba, da Labanin naba. Ezi sipsipba ko memen gavgaviba, da Jekopin naba.

⁴³ Jekop kamagh amigha bizir bar avirim iti. A sipsipin aviriba, memeba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, donkiba ko kamelin aviriba iti.

31

Jekop Labanin ari

¹ Egha Jekop orazi, Labanin otariba kamaghin migia ghaze, “Jekop en afeziamin biziba bar ada inigha, gumazir bizir aviriba itimin min iti.”

² Ezi Jekop gari, Laban fomira a gifongezi moghin datirighin amir puvati, egha uan arazibagh ira.

³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jekop migei, “Ni uamategh uan afeziam ko nin adarazir nguibamin mangi. Eghti ki ni ko ikiam.”

⁴ Ezi Jekop Resel ko Lea bagha akam amada, eghti aning izi danganir an sipsipba itimin an ganam.

⁵ Ezi aning izezi Jekop kamagh aning migei, “Ki gari guan afeziam fomira na gifongezir moghin ua na gami puvati. Ezi nan afeziamin God a na ko iti.

⁶ Gua virara fo, ki guan afeziam bagha uan gavgaviba sara ingari,

⁷ ezi a dughiar aviribar na gifara nan ivezim giraghirasi. Ezi God na gasighasighasa an amamangatizir puvati.

⁸ Laban faragha na migia ghaze, ki sipsipba ko memen dighdiriba, bar uan ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko sipsipin kaba bar, nguzir dighdiribarama ote. Ezi a gin ghaze, ki meme ko sipsipin dighdirir ruariba itibara uan ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko sipsipba bar nguzir dighdirir ruaribarama ote.

⁹ Kamaghin, guan afeziamin memeba ko sipsipba, God ada isa na ganingi.

¹⁰ “Ezi memeba uari gazighazir dughiamin, ki irebamin gari, memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh azighazisi.

¹¹ Ezi Godin ensel irebamin nan dia ghaze, ‘Jekop.’ Ezi ki ghaze, ‘Ki kati.’

¹² Ezi a ghaze, ‘Ni gan. Memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh

azighazisi. Ki Laban ni gamizir bizibar ganigha givagha, egha bizir kam kamagh a gami.

¹³ Kirara, ki Godin kannang Betelin nguibamin ni bato, danganir kamın, ni nan ziam fasa dagiam asaragha borem a ginge. Egha guizbangira migia na ko akar gavgavim akiri. Ezi ni datirighira dikavigh uan biziba akirigh, egh nguibar kam ategh uamategh uan nguibamin mangi.’”

¹⁴ Ezi Resel ko Lea akar kam baregha kamaghın a ikaragha ghaze, “Gan afeziam ga danıngamin bizitam ua itir puvati.

¹⁵ Gan afeziam kantrin igharazibar amizibar mın ga gami. A ga amadagha gan ivezim inigha, dagiar kaba bar ada makuni.

¹⁶ Ezi bizir avirir God gan afeziam da inigha ni ganıngiziba, mar ga ko gan boribar biziba. Egh God ni mikemezi moghira ni damu.”

¹⁷ Ezi Jekop dikavigha uan amuiroghboriba inigha kamelbagh afe.

¹⁸ Egha uan sipsipba ko, memeba ko bizir igharazir a Mesopotemian iniziba sara me aman-gizima da men faragha ghue. Egha me bar Haranın nguibam ategha uamategha an afeziam, Aisak bagha Kenanın nguazimın zui.

¹⁹ Me mangasava amir dughiamın, Laban uan sipsipın arızibagh isasa ghu. Ezi Resel modogha uan afeziamın dipenimın garir asebar marvir guaba okeme.

²⁰ Jekop arı mangasa, ifara deragha Aramian gumazim Laban mikemezir pu. Puvati.

21 A modogha uan biziba bar da inigha zui. A Labanin nguibam ategha Yufretisin Fanem atugha, Gileatin mighsiaba itir danganimin zui.

Laban Jekopin gin zui

22 Ezi dughiar pumuning givazi dughiar mikezimin, gumaziba Laban migia ghaze, Jekop arav ghugha gifa.

23 Ezi Laban uan adarazi inigha men gin zui. Egha 7plan aruebar ghuavira ikia Gileatin mighsiabar itir danganimin Jekop bato.

24 Ezi dimangan God irebamin otogha Aramian gumazim Laban migia ghaze, “Ni Jekop, migirigiar kuratam o aghuitamin bar a damuan marki.”

25 Dughiar kam Jekop Gileatin mighsiamin danganim uan purirpenibar ingarigha dar iti, ezi Laban uan adarazi ko kagh otogha uaghan Gileatin mighsiamin danganim uan purirpenibar ingarigha dar iti.

26 Egha Laban Jekop bagha ghua a migia ghaze, “Ni manmaghsua nan guivimning, kalabuziar amizimningin min aning inigha zui?”

27 Ni manmaghsuavira na mikiman aghuagha modogha nimiram arav ghu? Ni izasa na mikemezi, ki uan adaraziv kemezi me ia bagha buaba ko gitabav soghezi ia bar akueghavira izeghai.

28 Egha ni na ataghizi ki uan guivimning ko uan igiabar toregha dafarim me mikinizir puvati. Kar ni bar arazir kuram na gami.

29 Ki arazir kuratam ni damuamin gavgavim iti, ezi nin afeziamin God dimangan nan anogorogha

ghaze, 'Ni Jekop miġirigiar kuratam o aghuitamin a damuan bar marki.'

³⁰ Ki fo, ni uan nguibamin mangasa bar ifuegha na ataki. Egha ni tizim bagha nan dipenimin garir asebar marvir guaba okeme?"

³¹ Ezi Jekop a ikaragha ghaze, "Ni ua na dam uan guivimning inian ki atiatigha, kamaghin ki modogha arav ghu.

³² Ni uabi e getiva en gan, en tina nin marvir guaba inigha ara ize, ni a misueghti an aremegh. Kagh en adarazir damazibar ni biziba bar da buriva dar gan, egh bizir tizim a nin nanam, ni uamategh a inigh." Jekop kamaghin fozir puvati, Resel uan afeziamin asebar marvir guaba okeme.

³³ Ezi Laban Jekopin purirpenimin aven ghugha biziba ghavkira dar gari. Egha gin Lean purirpenimin ghugha da buri. Egha a ingangarir amizimningin purirpenimningin aven ghugha marvir guaba bagha garava avenge. Egha men purirpeniba ategha Reselin purirpenimin aven ghu.

³⁴ Resel faraghavira uan afeziamin marvir guaba inigha, pilon a kamel gisin arigha apiaghirimin aven amadagha, pilon kam gisin apera. Ezi Laban purirpenimin aven ruiavira ikia ghua, egha uan marvir guabar apizir puvati.

³⁵ Ezi Resel uan afeziam miġia ghaze, "Nan ekiam, ki, amiziba e uan arimariam gami, egha dikavan ibura, ezi ni nan apangkuvigh nan ataran marki." Ezi a ruia ghua marvir guabar apizir puvati.

³⁶ Ezi Jekopin muriam bar ikuvizi a Labanin atara ghaze, "Ai, ki nin bizir tizimra pazava a

gamizi ni osemegha nan agiragha izi? Ki arazir kurar manatam ni gami?

³⁷ Nan biziba, ni bar da ghavkinigha dar ganigha gifa, egha ni uan bizir manamra gari a iti? Ni uan bizitamın ganti a ikiti, ni uan adarazi ko nan adarazir damazibar azenim datighti, me virara gan migirigiaba tuisigham. Egh fogh suam, tina guizin migei, ezi tina ifari.

³⁸ “Ki 20plan azenibar ni ko iti. Ezi nin sipsipin amebaba ko memen amebaba deraviram oti. Ezi ki nin sipsipin apurir tam amezir puvati.

³⁹ Ezi asizir atiaba nin sipsipba ko memebav sozi da ariaghiri, ezi ki tam inigha ghua nin akazir puvati. Ki uabi sipsipba ko memen ariaghiriba ikarvasi. Egha ni zurara uan bizir ovengeziba ikarvaghasa migei. Egha uaghan arueba ko dimagaribar gumaziba okiava atera zuir sipsipba ko memeba, ni uaghan da ikarvaghasa na migei.

⁴⁰ Dughiar aviriba aruem na mikarzim gaboi. Ezi dimagaribar ghuariaba na giri, ezi ki arugharugha egha deraviram akuir puvati.

⁴¹ Ki 14plan azenibar nin guivimning inigh aningın ikiasa ingari, egha ki 6plan azenibar nin sipsipba ko memen taba iniasa ingari. Ki 20plan azeniba bar, ni ko ikia egha nin ingari. Ezi ni nan ivezim dughiar aviribar a giraghiragha na ganidi.

⁴² Eghti nan inazim Abrahamın God, a Godın nan afeziam Aisak an ziam fem. A na ko ikian koghti, ni ti pura na amadazi ki uamategha ghughai. Ezi puvati, God nan itir osımtızim ko ki amir ingangaribar gani, egha kamaghın a dimangan akar gavgavim ni ganıngi.”

Jekop ko Laban akam akiri

⁴³ Ezi Laban a ikaragha ghaze, “Amizir kamning, kar nan guivimning, ezi aningın boriba uaghan nana. Ezi sipsipba ko memeba, da uaghan nana. Ezi bizir kagh itiba bar nananabara. Ezi ki bizir tizim damighvira uan guivimning ko, aningın boriba ko men anogorogham?”

⁴⁴ Kamaghın ga datirighın akar dikirizir gavgavim damuam. Egh bizitam atigh an gan akar ga dikirizir kam gıñighnıghvira ikiam.”*

⁴⁵ Egha Jekop dagiar ruarir mam inigha abanimın min anesara.

⁴⁶ Egha uan adaraziv kemezi me dagiar maba inigha an boroghın deravira dar pozim mikini. Egha Laban ko Jekop aning uan adarazi ko, me dagiar pozir kamın boroghın dagheba api.

⁴⁷ Egha Laban dagiar pozir kam, ziam “Jegar Sahaduta,” a gati, ezi Jekop ziam, “Galet,” a gati.†

⁴⁸ Egha Laban Jekop miğia ghaze, “Dagiar pozir kam, gan akar dikirizir gavgavir kamın abanimın min ikiam.” Ezi kamaghın danganir dagiar pozim itir kam, an ziam Galet.

⁴⁹ Egha Laban uaghan ghaze, “Dughiar ga ua uaning inigh ikian koghamim, Ikiavira Itir God gan araziba deraghvira dar ganam.” Kamaghın danganir kam, me ziar igharazir mam uaghan a dibora ghaze Mispa.‡

* **31:44:** Hibrun akam deragha miğiriğiar kamın mingarim abıghizir puvati. † **31:47:** Ziar kamning mingarim kamakın, “Dagiar pozir kam an akar dikirizir gavgavimın abanimın min iti.” Jegar Sahaduta an Aramian akar otevir mam, ezi Galet ana Hibrun akar otevir mam. ‡ **31:49:** Ziar kam, “Mispa,” mong akar otevir kamın min ghu, “Danganir iki ganamim.”

⁵⁰ Egha Laban ua ghaze, “Ni nan guivimning pazi aning damu, o amizir igharazibar ikiam, egh ni deraghvira nighnigh, gumazitam gan gari, o gan gari puvati, God bar uabira ga amir arazibagh fo.”

⁵¹ Egha Laban ua Jekop migia ghaze, “Ni dagiar pozir kam ko dagiar ruarir ababanimin min ki asarazir kamın gan, aning gan tizimin iti.

⁵² Dagiar pozir kam ko dagiar ruarir kam, aning gan akar dikirizimin ababanimin min iki nighnizim ga daningam. Eghti ni a gitagh nan bighan izi na misoghan kogham, eghti ki a gitagh nin bighan mangi ni misoghan kogham.”

⁵³ Egha Laban me uan inazibar Godin ziam diborogha kamaghin migei, “Abraham ko Nahorin God uabi, ga tuisigham.”§

Ezi Jekop, uan afeziam Aisak fer Godin ziam dibora, guizbangira migia ghaze, an akar dikirizir gavgavir kamın gin mangam.

⁵⁴ Egha Jekop mighsiar kamın asizir mam misuegha an ofa gamigha givagha uan adarazir diazima me iza an ofa gamizir asizir kamın tuziba ko dagheba saram api. Me amegha givagha, dimangan mighsiamram akui.

⁵⁵ Egha bar mizaraghara Laban uan guivimning ko uan igiar boribar toregha me ataghiraghamin akar aghuiba me migei. Egha me ategha uamategha uan nguibamin ghu.

32

Jekop Ison ganasa biziba akiri

§ 31:53: Labanin inazim Nahor, an Abrahamin avebam.

¹ Ezi Jekop uan adarazi ko dikavigha zuima, Godin enselin maba me bato.

² A men ganigha ghaze, “Ame. Danganir kam kar Godin danganim!” Egha danganir kam ziam, “Mahanaim,” a gati.*

³ Egha Jekop gumazir maba amadazi, me Iso mikimasa zui. Iso faragha Seirin nguazimin ghua apera, an ziar mam Idom.

⁴ Egha migirigiar otevir kam damuasa me mikeme, “Gumazir ekiam Iso, ki nin ingangarir gumazim Jekop, ni bagha kamagh akam amadagha ghaze, ki bar dughiar ruarimin Laban ko ikegha givagha egha datirighin uamateghasa.

⁵ Ki bulmakauba, donkiba, sipsipba, memeba, pura ingangarir gumaziba ko amiziba iti. Ezi nan gumazir ekiam, ki nin azai, ni navim na daningh.”

⁶ Ezi gumazir akam inigha ghuezir kaba uamategha izegha, Jekop migia ghaze, “E nin migirigibaba inigha nin avebam Iso, bagha ghu, ezi a tuavimin ni bativasa izi. Ezi 400plan gumaziba a ko izi.”

⁷ Ezi Jekop migirigiar kam baregha puviram atiatigha nighnizir aviribagh ami. Egha uan gumamaziziba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko kamelba isa okoruar pumuningin me abiki, egha danganir pumuningin me ariki.

⁸ A kamaghin nighnisi, “Iso izi faragha itir darazigh asighasighti, igharaz darazi aregham.”

⁹ Egha Jekop kamaghin God miagei, “Ni nan inazim Abrahamin God, ni nan afeziam Aisakin God,

* **32:2:** Hibrun akamin, ziar kam, “Mahanaim,” a an ararem, “Danganim,” an mirara ghu.

O Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim baragh. Ni faragha na migia ghaze, ki uamategh uan nguibamin mangighti ni deravira na damuam.

¹⁰ Guizbangira, ki nin ingangarir gumazim, ki gumazir aghuim puvati, ezi ni nan apangkuvigha egha ni mikemezi moghira deragha na gami. Ki Laban ko ikisi mangasa Jordanin Fanem atugha bizitam suiragha ghuzir puvati, ki pura fidizir kinim suiragha ghu. Egha datirighin ki gumazamizir okoruar pumuning ko izi.

¹¹ Ki kamaghsua nin azangsisu, ni deragh nan akuragh nan ganti, nan avebam Iso izi na ko misoghan kogham. Ki kamaghin atiatigha ghaze, Iso ti izi e ko en amuiroghboriba sara misogh bar e kuavaremegham.

¹² Ni faragha na migia ghaze, ki bar deravira ni damu ovavir borir aviriba ni daningam. Eghti men dibobonim ongarimin gigimin min bar avirasemeghti gumazitam da mengiva avegham.”

¹³ Egha Jekop dimangan akuima aminim tirazima, an asizir maba isa bizir aghuibar min uan avebam Iso daningasa da amisefe.

¹⁴ A 200plan memen amebaba ko 20plan apuriba, sipsipin amebar 200pla ko 20plan apuriba,

¹⁵ 30plan kamelin amebar nguziba itiba, 40plan bulmakaun amebaba ko apurir 10pla, 20plan donkin amebaba ko apurir 10pla amisefe.

¹⁶ Egha a vaghvagha asizir okoruar kabar ganasa ingangarir gumaziba amisevegha me migia ghaze, “Ia nan faraghivira mangi. Egh

ia asizir okoruar kabar ganti da mangiva uarir boroghira mangan marki, danganir tizitaba, dar okoruabar tizibar arigh mangi.”

¹⁷ Egha a faragha zuir ingangarir gumazim migia ghaze, “Ni mangiti, nan avebam Iso, tu-avimin nin apigh kamagh nin azaragham, ‘Ni tinan ingangarir gumazim? Egha ni managh zui? Ezi asizir kaba, kar tinan naba?’

¹⁸ Eghti ni kamaghin an akam ikaragh, ‘Asizir kaba, kar nin ingangarir gumazim, Jekopin naba. Ni Jekopin gumazir ekiamin min itima, a bizir kaba bizir aghuibar min ni bagha da amadazi da izi. Ezi Jekop uabi gin izi.’”

¹⁹ Egha Jekop migirigiar otevir kamra isa ingangarir gumazir namba 2, ko namba 3, ko ingangarir gumazir asiziba bar adar gariba, virara me mikeme. A ghaze, “Ia mangi Iso batogh, egh akar kamram a mikim.

²⁰ Egh ua kamagh deragh a mikim suam, ‘Nin ingangarir gumazim Jekop, en girara izi.’”

Jekop kamagh nighnisi, “Ki ti arazir kamın uan avebamin nighnizim giraghti a na koma ataran kogham. Eghti ki mangi a bativamin dughiamin a na ko navir aghuim ikiam.”

²¹ Egha a bizir aghuiba amangizi da faragha ghue, ezi a uabi dimagarimin danganir me itimin iti.

Jekop God ko uaning misosi

²² Ezi dimagarir arizir kamra Jekop dikavigha, egh uan amuir pumuning ko, uan amuir dozir pumuning ko, 11plan boriba inigha Jabokin dipam atugha zui.

²³ A me inigha dipamin vongin ghua, egha uamategha ghugha uan ingangarir gumazibav kemezi, me an biziba inigha zui.

²⁴ Ezi a uabira iti. Ezi gumazir mam dimangan otogha a ko, aning uaning misoghav ikia ghuav itima aminim tira.

²⁵ Aning uaning misogha ghua gumazir kam gari, Jekop anebira. Ezi gumazim Jekopin ruriar agharim misoghezi, an ruriar agharim asiaghirizi, an suem an amira.

²⁶ Aning uaning misogha ikia gumazir kam Jekop migia ghaze, “Aminim tiasa bar gefi. Eghti ni na ateghti ki mangam.”

Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ni faragh God mikimti a deragh na damuti, ki gin ni ateghti ni mangam.”

²⁷ Ezi gumazir kam kamagh Jekopin azara, “Nin ziam tina?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Nan ziam Jekop.”

²⁸ Ezi gumazir kam ghaze, “Datirighin nin ziam ua Jekop puvati. Ni God ko gumaziba, me misogha me abini. Kamaghin nin ziar igiam Israel.”†

²⁹ Ezi Jekop a migia ghaze, “Ni datirighin uan ziamin gun na mikim.”

Ezi an akam ikaragha ghaze, “Ni tizimsua, nan ziam bagha nan azangisi?” Egha a God mikeme, eghti a deragh Jekop damuam.

32:24: Hosea 12:3-4 **32:28:** Jenesis 35:10 † **32:28:** Hibrun akamin, ziar kam Israel, an ararem akar kam, “A God ko misosi,” an mirara ghu. **32:29:** Gumazir Dapaniba 13:17-18

³⁰ Ezi gin Jekop kamaghin miġia ghaze, “Ki Godin guamin ganigha gifa, egha aremezir puvati.” Egha danganir kam ziam, “Peniel,” a gati.‡

³¹ Ezi aruem anabogha ġivaziġma Jekop Peniel ataki. Egha an ruriar agharir asiagherizir kam bangin an daroriba an ikufi.

³² Israelia bar fo, fomira gumazir kam Jekopin ruriar agharim misoke. Kamaghin me bar fomira iza datirighin, me asizibar ruriar agharibar itir asizir tuziba apir puvati.

33

Jekop Iso bato

¹ Dughiar kam in Jekop kogha Ison gari, a uan gumazir 400pla ko izi. Ezi a uan boriba bar me miġia ghaze, ia mangi uan amebaba ko tuifigh.

² Egha a faragh mangasa amuir dozimning uan boriba ko me mikeme. Eghti Lea uan boriba ko men girara mangam. Ezi a Resel ko Josep mikemezi aning men gin ti.

³ Ezi Jekop uabi men faraghavira ikia zui. Egha Ison boroghin mangasava amua 7plan dughiar abar tevimning apira guam nguazim girava egha dikava an boroghin ghu.

⁴ Ezi Iso dikavigha ivegha iza uan dozimin suiragha a muiagherigha an tori. Egha aning uagharama azi.

⁵ Egha Iso amiziba ko boribar gara egha Jekopin azara, “Kar te ni ko iti?”

‡ **32:30:** Hibrun akamin, ziar kam, “Peniel,” an ararem akar kam, “Godin guam,” an mirara ghu.

Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ki nin ingangarir gumazim. Kar God deragha na gamigha egha borir kaba na ganingi.”

⁶ Ezi an amuir dozimning uan boriba ko iza Ison damazimin uan teviba apirigha avigha iraghu.

⁷ Ezi Lea uan boriba ko uaghan iza teviba apirigha avigha iraghu. Ezi Josep Resel ko abuan iza teviba apirigha avigha iraghu.

⁸ Ezi Iso ghaze, “Gumazir sipsipba ko asizir maba sara inigha faragha zuiba ki me bato. Ezi kar, ni bizir mingarir tizim gata da amada?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “O gumazir ekiam, mar ni bizir mabar gan na gifueghasa, ki da amada.”

⁹ Ezi Iso ghaze, “Nan dozim, ki biziba bar aviraseme. Ni uan biziba ua da inigh.”

¹⁰ Ezi Jekop ghaze, “Puvati, ni uan navir averiamin na gifuegh egh nan bizibar suiragh. Ni na gifonge, ezi kamaghin, ki nin guamin gara mati ki Godin guamin gari.

¹¹ Ki kamaghin ifonge, bizir aghuir ki ni ganidir kaba, ni na dama da ini. Guizbangira God nan apangkuva arazir bar aghuimin na gamigha egha bizir bar avirim na gamizi, ki biziba bar aviraseme.” Egha a bizir kaba iniasa bar a gakahonezima, Iso a dama da ini.

¹² Egha Iso ghaze, “Ia dikav e mangam. Ki ia ko, e uaghara mangam.”

¹³ Ezi Jekop a migia ghaze, “Nan ekiam, ni gan boriba gavgavizir puvati. Ezi ki sipsipba ko bulmakauba ko asizir igharaziba uan nguziba ko otem apavira itibagh nighnisi. E aruer

vamiran bar me inigh mangivira ikiti me bar arimighiregham.

¹⁴ Nan ekiam, ni mar en faragh mangiti, ki aghumra asiziba ko uan boriba inigh nin gin izam. Egh gin Idomin nguazimin ni bativam.”

¹⁵ Ezi Iso ghaze, “Kamaghin ki uan ingangarir gumazitaba ni bagh me ategham.”

Ezi Jekop ghaze, “Nan ekiam, ni bar na gifonge. Ezi marki, nan ingangarir gumaziba iti, me e ko e mangam.”

¹⁶ Ezi dughiar kamran Iso uamategha Idomin ghu.

¹⁷ Ezi Jekop ghua Sukotin nguibamin ghu. Egha ua bagha dipenimin ingarigha egha asiziba bagha purirpenibar ingari. Kamaghin a nguibar kam ziam, “Sukot,”* a gati.

¹⁸ Egha Jekop Mesopotemian nguazim ategha, uamategh Kenanin nguazimin ize, egha Sekemin nguibam deragha an ghughava, Sekemin nguibar ekiamin boroghin purirpenibar ingari.

¹⁹ Hamor a Sekemin afeziam, Jekop an adarazi dama nguazim givese, nguazir kamın a uan purirpenibar ingari. Nguazir otevir kamın ivezim a 100 silvan dagiaba.

²⁰ Egha Jekop ofa gamir dakozir mam danganir kamın an ingarigha, ofa gamir dakozir kam dibora ghaze, “El, a Israelin God.”†

* **33:17:** Hibrun akamin, ziar kam, “Sukot,” an ararem, “Dipenir muziarim,” an mirara ghu. **33:19:** Josua 24:32; Jon 4:5 † **33:20:** “El,” kar Godin ziar mam.

34

Sekem arazir kuramın Daina gami

¹ Dughiar mam Daina, Jekop ko Lean guivim Sekemın nguibamın itir amizibar ganasa zui.

² Ezi Hamor, a Hivian adarazir gumazim, a Ke-nanın nguazimın itir gumazir dapanim. Ezi an otarim Sekem, Dainan ganigha an suiragha arazir kurabar a gami.

³ Sekem, a Jekopın guivim Dainan gari, an ganganiba bar an derazıma, a bar a gifuegha anepezepera miğiriğiar otevir bar isingtizibar a gamuavıra iti.

⁴ Egha gın uan afeziam miğia ghaze, “Afeziam, ni na bagh amizir kam inighti, ki an ikiasa.”

⁵ Ezi Jekop kamaghın oraki, Sekem arazir kuramın an guivim Daina a gami. Dughiar kamın an otariba bar saghon ghuegha dadaba itir danganimın ikia sipsipba ko asızibar gara iti. Kamaghın a bizitam damuan iburagha pura me mızua iti.

⁶ Ezi Sekemın afeziam Hamor Jekop ko mikımasa ize.

⁷ Egha aning uaning miğiavıra itima, Jekopın otariba uamategha ize. Me kamaghın oregha gıfa, Sekem men buaramizim arazir kurabar a gami, ezi men naviba ikuvizi me puvıram atari. Arazir Sekem Jekopın guivim gamizir kam, Israelian damazimın bar arazir kuram. Guizbangıra, Israelian niğhnizimın ni arazir katam damuan bar markiam.

⁸ Ezi Hamor kamaghın Jekop miğei, “Nan otarim bar moghıram nın guivim gifonge, ezi ki nın azai, an an ikiami, o?”

⁹ Ki ghaze, e uari ko deragh dapiagh egh e ian guivibar ikiti, ia en guivibar ikiam.

¹⁰ Egh ia e ko kantrin kamın ikiam. Egh nguazir asızir manam gifuegh ian iki, egh dagiar ingan-garibar amu nguazim givezeghti a iana.”

¹¹ Ezi Sekem uan afeziam ko izegha, kamaghın Dainan afeziam ko an tuebabav gei, “Ia nan azangsızimın amamangatıgham, eghti bizir ia ifongeziba ki da ia danıngam.

¹² Egh ia amizir kamın ivezim diborogh na mikim, egh bizir aghuir manmagh gariba uari danıngisi na mikemegh. Egh ia ivezim manmaghirama anetıgham, ki a isi ia danıngam. Nan nıghnızir ekiam, ia amizim na danıghti ki an ikiam.”

¹³ Ezi Jekopin otariba arazir kurar Sekem men buaramızim Daina gamızim giniri. Egha me Sekem uan afeziam Hamor ko, anıng gifarasa,

¹⁴ egha me a migia ghaze, “E uan buaramızimın amamangatıghti a gumazir me an mikarzir mogomemın inim atuzir puvatızitamın ikian kogham. E kamaghın damıgh, aghumsızir ekiam inıgham.

¹⁵ Kamaghın amizi ia faragh bizir kam damıgh. Ia uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba vaghvagh bar adar ghoregh, egh ia en mın ikiam. Egh gin, ni en buaramızimın ikiam.

¹⁶ Egh ia kamagh damıghti, e uan guiviba ian taghiraghti ia men ikiti e uaghan ian guivibar ikiam. Eghti e ia ko iki egh gumazamızir vabara ikiam.

¹⁷ Egh ia e bareghan kogh uan mikarzir mogomebar iniba aghoreghan koghti, e

uan buaramizim inigh egh nguibar kam ataghiragham.”

¹⁸ Ezi Hamor uan otarim Sekem ko men migirigiar kam gifonge.

¹⁹ Ezi Sekem Jekopin guivim bar a gifonge, kamaghin a bar zuamira bizir me mikemezir kabagh ami. Sekemin afeziamin adarasi, fomira iza datirighin ziar bar ekiam Sekem ganiga bar a gifonge.

²⁰ Ezi Hamor uan otarim Sekem ko ghua, nguibar ekiamin divazimin tiar akamin uari akuvir danganimin ghugha, nguibamin itir gumazir igharazibav gei. Egha ghaze,

²¹ “Gumazamizir kaba me gumazamizir bar aghuiba e ko dapiasa. E nguazir bar ekiam iti. E me ateghti me en nguazimin iki, uan ifongiamin dagiar ingangaribar amuam. Egh e men guivibar ikiti me en guivibar ikiam.

²² Egha me arazir kam bagha gavgafi. E uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghoregh egh e men min ikiam. E kamagh damighti, me e ko virara ikisi ifuegham.

²³ Eghti men sipsip ko bulmakau ko asizir igharaziba, uaghan enanaba. Ezi bizir ekiar bar vamiran me migeir kam e damighti, me e ko virara ikiam.”

²⁴ Ezi nguibar ekiamin itir gumaziba bar, Hamor ko Sekemin akamin amamangatigha, me uan mikarzir mogomebar iniba aghore.

²⁵ Ezi dughiar 3pla givazi, gumaziba uari aghorezir duaba isiavira iti. Ezi Simeon ko Livai, Dainan tuebamningra midorozir sababa inigha nguibar ekiamin aven zui. Ezi gumazitam aningin

anogoroghezir puvati. Ezi aning nguibar ekiamin itir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire.

²⁶ Egha aning uaghan Hamor uan otarim Sekem ko aning misoghezi aning areme. Ezi aning Sekemin dipenimin aven ghua Daina inigha ghu.

²⁷ Dughiar kamın Simeon ko Livai me misuegha givazima, Jekopin otarir igharaziba nguibar ekiamin aven ghua bizir aghuir aviriba, me Daina gamizir arazim ikarvaghera da okeme.

²⁸ Egha me uaghan sipsipba, bulmakauba ko donkiba ini. Egha me bizir nguibamin aven itiba ko azenan itiba sara bar ada ini.

²⁹ Egha me bizir iveziba bar pin koziba inigha egha kalabuziabar min amiziba ko boriba bar me inigha, dipenibar aven itir biziba bar ada akumakumigha da inigha ghue.

³⁰ Ezi gin Jekop, Simeon ko Livai migia ghaze, “Gua osimtizer ekiam na gati. Ikizir kamning, Kenance ko Peresia, aningin adarazi nguazir kamın iti, me nan gan suam ki gumazir bar kuram. Ki gumazamizir aviriba puvati. Eghti ikizir kamningin gumaziba uari akuvagh na misoghti ki uan amuiroghboriba ko bar givagham.”

³¹ Ezi aning kamaghin migei, “Kamaghin e manmaghin damuam? E ti uan buaramizim pura men teghti, me arazir kurabar a damighti, a tuavimin amizimin min ikiasa, a?”

35

*Jekop Betelin itima God
bizir bar aghuibar a gami*

¹ Ezi God Jekop migia ghaze, “Ni dikavigh Betelin

mangi egh magh iki. Egh na bagh ofa damuamin danganitamın ingarigh. Kì God, ni uan avebam Ison arir dughiamın ki ni bato.”

² Ezi Jekop uan amuiroghboriba ko gumazamizir a ko itibav gia ghaze, “Ia uan asebar marvir guaba bar da batokegh. Egh arazir Godın damazimın zuezibar amu, egh korotiar zuruzibara aghu.

³ Egh e nguibar kam ategh Betelin mangam. Eghti ki God bagh ofa damuamin danganitamın ingaram. Godın kam, ki osımtızibar aven itir dughiamın, a nan akura. Ezi ki managh zui, a na ko zurara iti.”

⁴ Ezi me bar moghıra uan asebar marvir guaba isa Jekop ganıngi. Egha uaghan uan ringın uan kuaribagh arıziba sarama a ganıngi. Ezi Jekop Sekemın nguibamın boroghıra temer okın apengan, mozim gıkuigha egha bar ada isa mozim gaghui.

⁵ Egha Jekop uan adarazi ko dikavigha zui. Me zuima God Sekemın boroghın itir nguibabar gumazamizibagh amizi, me bar atiatingi. Egha Jekopın adarazir agıntıghızir puvati.

⁶ Ezi Jekop uan adarazi ko ghua Kenanın nguazimın, Lusın nguibamın otifi. Lus, a Betelin nguibamın ziar ghurim.

⁷ Egha Jekop ofa gamir dakozir mamın ingarigha, danganir kam ziam a gatıgha ghaze, “Betelin God.” Jekop nıghnisi, danganir kamın a fomıra uan avebam Ison arima God a bato.

⁸ Ezi dughiar kam Rebekan ingangarir amizim Debora areme, amizir kam fomıra Rebeka

aghirimra itima, an an gari. Ezi me dughiar kamın ikiava, sautin amadaghan Betelin nguibamın boroghın temer ekiamın apengan anefa. Egha me temer kam ziam a gatigha ghaze, “Azirakam Gamir Temem.”

⁹ Egha dughiar kamın Jekop Mesopotemia ategha ua Kenanin nguazimın izezi, God uam a batogha arazir bar aghuibar a gami.

¹⁰ Egha God a miġia ghaze, “Datirighin nin ziam Jekop. Ezi me ua Jekop ni darighan kogham. Puvati. Me ziam Israel ni darigham.” Kamaghın God ziam, “Israel,” a gati.

¹¹ Egha God a miġia ghaze, “Ki Gavgaviba Bar Itir God. Ni bar borir aviriba batam. Eghti ġin ikizir mam ko, ikizir igharazir avirir maba nin otivam. Eghti ni uaghan atrivir mabar, inazir afeziamın otivam.

¹² Eghti ki nguazir faragha Abraham ko Aisak ganingizim, ki ni daningam. Egh uaghan nin ovavir boribar aningam.”

¹³ God mikemegha ġivagha danganir a Jekop ko miġeir kam ategha ghuavanabo.

¹⁴ Ezi Jekop dagiar bar ruarir mam isa danganir God a ko mikemezir kamın ababanim gamuava anesara. Egha wain ko, olivin borem ofan mın aning isa dagiar kam ġinge.

¹⁵ Egha God a ko mikemezir danganir kam a ziam, “Betel,” a gati.

¹⁶ Egha Jekop uan adarazi ko Betel ategha Efratan nguibamın zui. Egha me ghuavira itima

Resel otamin dughiam oto. Ezi a bar mizazir bar ekiam isi.

¹⁷ A bar mizazir ekiam isima, amizir a ko itim, kamaghin a migei, “Ni atiatingan marki. Kar otarir igharazir mam.”

¹⁸ Ezi Resel ovengasa abuan dighorim ingara egha, otarim ziam, “Benoni,” a gati. Ezi an afeziam gin ziam, “Benjamin,” a gati.*

¹⁹ Ezi Resel aremezi me Efratan nguibamin zuir tuavir miriamin a mozim gati. Kar Betlehemin nguibamin ziar ghurim.

²⁰ Ezi Jekop danganir kamın dagiam isa Reselin mozimin ababanim gamua anefa. Ezi dagiar kam datirighin ikiavira iti.†

²¹ Ezi Israel ghuavira ikia Ederin taua ategha mong sivagha ghua purirpenibar ingari.

^{22a} Israel kagh ikiavira itima, Ruben ghua uan afeziamin amuir dozim Bilha koma akui. Ezi Israel Ruben amizir bizir kam baraki.

Jekopin otaribar ziaba
(1 Eghaghaniba 2:1-2)

^{22b} Jekop a 12plan otariba iti.

²³ Kar Lean otariba, Ruben a Jekopin otarir ivariam, ko Simeon, Livai, Juda, Isakar ko Sebulun.

²⁴ Ezi Resel otarir pumuning iti, Josep ko Benjamin.

* **35:18:** Hibrun akamin, ziar kam, “Benoni,” an mingarim kamakin, “Borir ki mizazir bar ekiamin tongin ikiava otezim.” Hibrun akamin, ziar kam, “Benjamin,” an mingarim kamakin, “Borim ziar ekiam iniam.” † **35:20:** Akar otevir kam, “datirighin ikiavira iti,” a e datirighin itir dughiam migeir puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiam migei. **35:22a:** Jenesis 49:4

²⁵ Ezi Bilha, Reselin ingangarir amizim otarir pumuning iti, Dan ko Naptali.

²⁶ Ezi Silpa, Lean ingangarir amizim otarir pumuning iti, Gat ko Aser. Jekop Mesopotemian ikia otarir kaba ini.

Aisak areme

²⁷ Egha Jekop uan afeziam Aisak bagha Mamren nguibamin ghu, Hebronin nguibamin boroghin an ziar mam Kiriya Arba. Kar Abraham ko Aisak faragha ikezir nguibam.

²⁸ Ezi Aisak 180plan azeniba ikia,

²⁹ bar ghurigha ovengezi, an duam ghua, an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti. Ezi an otarimning Iso ko Jekop an suiragha anefa.

Ison ikizimin adarasi

36

(Sapta 36)

Ison ovavir boribar ziaba (1 Eghaghaniba 1:34-37)

¹ Kar Ison ovavir boribar ziaba, an ziar igharazim Idom:

² Iso a Kenanian amizibar iti. Ezi Hitian gumazim Elon, an guivim Ada, Ison iti. Ezi Anan guivim Oholibama, uaghan an iti. Anan afeziam Sibeon, a Hivian gumazir mam.

³ Egha a uaghan Ismaelin guivim Basematin iti. Ezi Basemat a Nebaiotin buaramizim.

⁴ Ezi Ada Elifas bate, ezi Basemat Ruel bate.

⁵ Ezi Oholibama Jeus, Jalam, ko Kora bate. Dughiar kamın Iso Kenanın nguazımın ikiavıra ikiava borir kaba ini.

⁶ Egha gın Iso uan amuiba, ko otariba, ko guiviba ko, gumazamizir an adarazi ko itiba ko, asıziba ko, an bizir Kenanın nguazımın itiba bar ada inigha, uan dozim Jekopın saghon ghua nguazir igharazımın zui.

⁷ Iso uan dozim ataghırazir bizim kamakın, nguazir aning itir kam aningın tughatıghan kogham. Aningın asıziba bar avırasemezi aning uaning ko ikian iburaghburaki.

⁸ Kamaghın, Iso ghua Seirın Mıghsiabar nguibamın apera. Idom, kar Ison ziar igharazim.

⁹ Ezi Ison boribar ziabar kara:

Iso uabi, a Idomian afeziam,
me Seirın Mıghsiabar iti.

¹⁰ Iso uabi an otariba,
Elifas a Adan otarım, ezi Ruel a Basematın otarım.

¹¹ Ezi Elifasın otariba,
Teman, Omar, Sefo, Gatam, ko Kenas.

¹² Ezi Ison otarım Elifas, an amuir dozim Timna,
an Amalek bate.
Kar Ison amuim Adan ovavir boriba.

¹³ Ezi Ruelın otariba,
Nahat, Sera, Sama ko Misa. Kar Ison amuir
mam Basematın otariba.

¹⁴ Ezi Ison amuir igharazim Oholibama,
a Jeus, Jalam ko Kora bate.
Oholibaman amebam Ana, ezi Sibeon Anan
afeziam.

15-16 Ezi Ison otarir uan adarazir gumazir dapanibar itibar ziabar kara:

Elifas a Ison otarir ivariam, an otaribar kara,
Teman, Omar, Sefo, Kenas, Kora, Gatam, ko
Amalek, me gumazir dapanibar otivigha
uan adarazi Idomın nguazimın men gari.
Kar Ison amuim Ada, an ovavir boribar
otariba.

17 Ezi Ruelin adarasi,
Nahat, Sera, Sama ko Misa, me uan adarazir
gumazir dapanibar otivigha Idomın
nguazimın men gari.

Kar Ison amuim Basemat, an ovavir boriba.

18 Ezi Ison amuim Oholibaman adarasi,
Jeus, Jalam ko Kora, me gumazir dapanibar
iti.
Ezi Anan guivim Oholibama gumazir dapanir
kaba bate.

19 Ezi gumazir kaba me Ison ovavir boriba, Ison
ziar mam Idom. Me uan dakozibar gumazir da-
panibar iti.

*Seirın adarazir ziaba
(1 Eghaghaniba 1:38-42)*

20 Seir, a Horian gumazir mam, a Idomın
nguazimın iti. Kar Seirın otaribar ziaba:

Ezi an otariba, Lotan, Sobal, Sibeon, Ana,

21 Dison, Eser ko Disan. Ezi kar Seirın otariba,
me uan adarazir dakozibar dapanibar ikia
Idomın nguazimın iti.

22 Ezi Lotanın otarimning,

Hori ko Heman. Ezi Lotanin buaramizim, a Timna.

²³ Ezi Sobalin otariba, Alvan, Manahat, Ebal, Sefo, ko Onam.

²⁴ Ezi Sibeonin otarimning, Aia ko Ana.

Anan kamra, a faragha uan afeziam Sibeonin donkiba gumazamiziba puvatizir danganimin dar gara, egha dipar atuir bar puvira feibar gani.

²⁵ Ezi Anan borimning, Dison ko Oholibama. Ezi Oholibama Anan guivim.

²⁶ Ezi Disonin* otariba, Hemdan, Esban, Itran, ko Keran.

²⁷ Ezi Eserin otariba, Bilhan, Savan, ko Akan.

²⁸ Ezi Disanin otarimning, Us ko Aran.

²⁹⁻³⁰ Ezi Idomin nguazimin aven, Horin adarazir dakozibar gumazir dapanibar ziaba, Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan.

*Idomin atrivibar ziaba
(1 Eghaghaniba 1:43-45)*

³¹ Dughiar kamın Israelia atriviba puvatizi, gumazir kaba Idomin kantrin atrivibar ike:

³² Ezi Beorin otarim Bela, Idomin kantrin faraghaviram atrivimin iti.

A Dinhaban nguibar ekiamin atrivimin iti.

* **36:26:** Hibrun akamin ziar kam, "Disan," vezin kamın iti, ezi me ti paza an osiri. Guizbangira, ziam, "Dison," kagh iki. Ni sapta 36:21 ko 28in gan.

- 33 Egha Bela aremezi, Seran otarim Jobap an danganim inigha atrivimın iti.
Sera, a Bosran nguibamın gumazim.
- 34 Egha Jobap aremezi, Temanian nguazimın gumazim Husam,
an danganim inigha atrivimın iti.
- 35 Egha Husam aremezi, Bedatın otarim Hadat an danganim inigha atrivimın iti.
Egha Hadat Moapın nguazimın ghua Midianın gumaziba ko misogha midorozimın me abira.
Egha Hadat Avitın nguibar ekiamın atrivimın iti.
- 36 Egha Hadat aremezi, Masrekan nguibamın gumazim,
an ziam Samla, an danganim inigha atrivimın oto.
- 37 Egha Samla aremezi, Saul an danganim inigha atrivimın oto.
Saul, a Rehobotian gumazir mam.
Rehobot, a Yufretisın Fanemın miriamın itir nguibam.
- 38 Ezi Saul aremezi,
Akborın otarim Balhanan an danganim inigha atrivimın oto.
- 39 Egha Balhanan aremezi, Hadar an danganim inigha atrivimın oto.
Egha Paun nguibamın atrivimın iti.
Ezi an amuim Mehetabel, a Matretın guivim.
Ezi Mehetabelin inazim Mesahap.

40-43 Ezi Idomian anababar gumazir dapanibar ziabar kara:

Timna, Alva, Jetet, Oholibama, Ela, Pinon, Kenas, Teman, Mipsar, Makdiel, ko Iram.
 Gumazir kaba me Idomian gumazir dapaniba.

Ezi Idom kar Ison ziar igharazim, ezi Iso Idomian inazir afeziam. Ezi gumazir dapanir kaba vaghvagha uan nguibabar ikia, egha uan adarazir gativa men gari.

Josepin Eghaghanim

37

(Sapta 37--45)

Josepin aveghbuaba a baseme

¹ Jekop Kenanin nguazimin iti, kar nguazir an afeziam Aisak fomira ikezim.

² Ezi Jekop ko an ovavir boribar eghaghanimra kara. Josep a gumazir bar igiam, egha 17pla azeniba iti. Egha a sipsipba ko memeba uan aveghbuaba ko dar gari. Kar Bilha ko Silpan otariba, aning an afeziamin amuimning. Ezi Josepin aveghbuaba amir arazir kuraba a zurara dar gun uan afeziam migei.

³ Ezi Jekop, an ziar mam Israel. Israel bar ghurizir dughiam an amuim Josep bate. Ezi bizir kam bagha, a uan otarir igharazibar tongin Josep bar a gifonge. Egha dughiar mam Jekop, Josep bagha korotiar agharir ruarir dirir mam iningarigha a ganingi.

⁴ Ezi aveghbuaba gari afeziam bar Josep gifuegha, deragha me gifongezir puvati. Kamaghin,

aveghbuaba Josep bar a baseme, egha bar an aghuagha, miġirigiġar aghuibar a gamir puvati.

⁵ Egha dughiar mamġn Josep irebamġn ganigha, aveghbuabagh eghari. Ezi me a baregha men naviba bar mogħira an ikufi.

⁶ Ezi Josep kamaghġn miġei, “Ia nan irebam baragh.

⁷ E bar mogħira dagher azenimġn aven ikia, egha witġn ikiziba ikia da arisi. Ezi nan witġn ikizim voroghira tughav iti. Ezi ian witġn ikiziba nan witġn ikizim gighuigha tuivighav ikia, dar dapaniba avigha ghuaghira nan witġn ikizim mitifi.”

⁸ Ezi an aveghbuaba oregha kamaghġn Josep miġei, “Ni ghaze, ni en atrivimġn otogh egh e gativagham?” Egha kamaghġn, Josep zurara uan irebabagh egharima, an aveghbuabar naviba an derazir puvati.

⁹ Egha ġn Josep ua irebar mamġn ganigha uan aveghbuabagh eghari. Egha kamaghġn miġei, “Ki ua irebar mamġn gani. Egha nan irebamġn aven, ki aruem ko iakinim ko mikovezir 11plan garima, da nan guamġn uan dapaniba avingi.”

¹⁰ A irebar kamġn uan afeziam ko uan aveghbuabagh eghanigha ġivazi, an afeziam an atara kamaghġn a miġei, “Kar irebar manmagh amizim? Ni ti ghaze, ki ko nin amebam ko nin aveghbuaba, e bar izi nin guamġn tevibar pirigh dapaniba avigham?”

¹¹ Ezi Josepġn aveghbuaba naviba bar a baseme, ezi afeziam Josepġn irebamning puviram aning ġnighnisi.

Ismaelian gumaziba Josep inigha Isipin kantrin ghu

¹² Ezi dughiar mamın Josepin aveghbuaba uan afeziamın sipsipbar ganasa Sekemın nguibamın ghue.

¹³ Ezi Israel kamaghın Josep miġei, “Nin aveghbuaba sipsipbar gara Sekemın nguibamın iti. Ezi ni mangi men ganasa ki ifonge.”

Ezi Josep kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Are, Afeziam. Ki mangam.”

¹⁴ Ezi afeziam kamaghın a miġei, “Ni mangi uan aveghbuabar ganigh fogh suam, me deraghavira ti, o puvati? Egh uaghan sipsipbar ganigh fogh, da dera, o puvati? Ni men ganigh, egh uamategh izi na mikemegh.” Ezi dughiar kamın Israelin adarasi, Hebronin danganir zarimın iti. Ezi Josep Sekemın nguibamın otogha gifa.

¹⁵ Egha danganir kam garua uan aveghbuaba bagha rui. Ezi gumazir mam an ganigha kamaghın an azara, “Ni bizir tizim buri?”

¹⁶ Ezi Josep kamaghın miġei, “Ki uan aveghbuaba bagha rui. Ni danganir me ikia uan sipsipbar garim, an gun na mikimam o?”

¹⁷ Ezi gumazir kam a miġia ghaze, “Me danganir kam ataki. Egha ki orazi, me Dotan nguibamın mangasa mikeme.” Ezi Josep uan aveghbuabar ġin ghua Dotan nguibamın me bato.

¹⁸ Egha a saghon ghuavira itima, an aveghbuaba an apigha, a misuegħti an aremegħasa akam misosi.

¹⁹ Egha me uarir tongin uarira kamaghın uariv ġia ghaze, “Ia munagh gan, gumazir irebabar garim izi.

20 Aria, e a misueghti an aremeghti, e an kuam inigh mozir kabar tam mikinika. Egh e gin suam, 'Asizir atiar mam a misoghezi an areme.' Egh e ganam, an irebamning manmaghin otivam!"

21 Ezi Ruben me barasi, me migirigiar kam gamizi, a Josepin akurvaghasa. Egha ghaze, "E a misueghti an aremeghan markiam.

22 E uari an ikirimirim agivaghan kogham. A inigh gumazamiziba puvatizir danganimin itir mozir kam mikinigh." Guizbangira Ruben kamaghin nighnisi, a Josep uam a inigh an aku uam afeziam bagh mangasa, akar kam mikeme.

23 Ezi Josep uan aveghbuaba batozima, me pamten an suiragha, a gekuava an korotiar agharir ruarir dirir an afeziam a ganingizim sue.

24 Egha me a inigha ghua mozir dipar misingizir mam mikini.

25 Egha gin me apiaghava api. Me apa ikia garima, Ismaelian gumaziba uan kamelba ko izi. Gumazir kaba, Gileatin nguazimin ikegha iza, Isipin kantrin zui. Egh me mangi bizir bar pin koziba dagiaba bagh da mangasa, bizir kabanang, temebar eboriba, ko mikarzibagh azuir bizir guar aviriba, ko mughuriar aghuim zuir boreba.

26 Ezi Juda kamaghin uan aveghbuabav gia ghaze, "E uan aveghbuam misueghti an aremeghti, bizir e amizir kam modoghti, arazir kam manmaghin en akuragham?"

27 Kamaghin e ti Ismaelin adarazi bagh anemadaghti, me pura ingangarir gumazir kinimin min a givezegham. Guizbangira, an en aveghbuamra egha ghuzir vamira, kamaghin e uari a

gasighasighan kogham.” Ezi an aveghbuaba akar kam gifonge.

²⁸ Egha an aveghbuaba miġiavira itima, Midian gumazir dagiaba bagha ingarir maba iza Josep in garima, a mozim in iti. Ezi aveghbuaba a gekuizi an anabozi, me pura ingangarir gumazir kinim in min Ismaelian gumazibar anemada. Ezi Ismaelian gumaziba 20 silvan dagiaba Midianian gumazibagh anigha, Josep inigha Isip in kantrin zui.

²⁹ Ezi gin Ruben ua ghua mozim in garima, Josep mozim in itir puvati. Ezi a digavir kuram gamigha nighnigha avegha uan korotiam abiki,

³⁰ egha uamategha uan aveghbuaba bagha ghua kamagh in me miġei, “Josep mozim in itir puvati. Ezi ki manmagh in damuam?”

³¹ Ezi an aveghbuaba memen mam misuegha, me Josep in korotiar agharir ruarir dirim isa an ghuzim garugha uam a ini.

³² Egha me an korotiar dirim inigha afeziam bagha ghugha, an akaghava a miġei, “Ni kagh ganigh, korotiar dirir kam a danganir mam in iti e an api. Ka ti nin borir tam in korotiam, o puvati?”

³³ Ezi afeziam korotiar dirir kam in ganigha fogha kamagh in miġei, “Are, kar Josep in korotiam. Laion in tam ti nan otarim misoghezi an aremezi, a ti bar anemeghama.”

³⁴ Ezi Jekop uan borim bar an apangkuvigha, uan korotiam abigha, azir korotiar mam aru. Egha dughiar ruarim in uan borim bagha azia iti.

³⁵ Ezi an otariba ko guiviba, iza an navim damuti a ua deraghasa miġirigiabar a miġei. Ezi a bar

aghuagha kamaghin migei, “Ki a bagh arang maghira iki mangi, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirigh a batogham.” Egha Jekop aziavira iti.

³⁶ Ezi Midianian gumazir kaba* Josep inigha ghua Isipin kantrin otogha, pura ingangarir gumazir kinimin min a isa dagiaba bagha Potifan anemada. A Isipin atrivimin ingangarir gumazir mam. Potifar, a Isipin atrivimin dipenir ekiamin garava, midorozir gumazibar faragha zuir gumazim.

38

Tamar Juda gifari

¹ Ezi dughiar kamın Juda uan aveghbuaba ategha ghua Adulamın nguibamin gumazim, an ziam Hira, a ko iti.

² Egha Kenanin nguazimin gumazim, an ziam Sua, an an guivimin gani. Egha an amizir kamın ikia egha aning iti.

³ Ezi amizim navim asegha otarir mam batezi, Juda ziam, “Er,” a gati.

⁴ Egha gin amizim navim asegha uam otarir mam bategha uabi ziam, “Onan,” a gati.

⁵ Ezi amizim ua navim asegha uam otarir mam bategha ziam, “Sela,” a gati. Dughiar kam Juda Kesipin nguibamin itima an amuim Sela bate.

* **37:36:** E garima, ves 37:28 ko 39:1 kamaghin migei, Ismaelin adarazi Josep inigha Isipin ghu. Ezi ves 36 kamaghin migei, Midianian gumaziba a inigha ghu. E fozir puvati, akar manam guizbangira.

⁶ Ezi boriba aghua ghua bar ekevezima, Juda uan otarir ivariam Er bagha amizir mam ini. Ezi amizir kamın ziam Tamar.

⁷ Ezi Erın araziba Ikiavira Itir Godın damazımın bar derazir puvati, kamaghın God a misoghezi an areme.

⁸ Ezi Juda kamagh Onan miġei, “Ni uan avebamin amuim ko daku. Nin avebam ovegha boriba puvati. En arazim kamakin, ni uan avebamin amuim inġhiva an iki, egh a bagh boriba iniam.”

⁹ Ezi Onan pura borir igharaziba batiti, me an avebamin ziamın iki bizibar amuan an aghua. Egha amizir kam koma akua, uan dipam pura nguazim ginge. A kamaghın niġnisi, a kamaghın damu uan avebam bagh boritam inġhan kogham.

¹⁰ Ezi Onan amir arazir kam, a Ikiavira Itir Godın damazımın bar ikufi. Kamaghın, God uaghan a misoghezi an areme.

¹¹ Ezi ġin Juda uan ivozir amizim Tamar miġia ghaze, “Nin pam areme. Kamaghın, ni uamategh uan afeziamın dipenimın mangi, egh magh ikiti nan otarim Sela an ekeveka.” Juda kamagh niġniġha atiatigha miġiriġiar kam gami, Sela uan avebamingin mın ovegham. Ezi Tamar ua uan afeziamın dipenimın ghugha iti.

¹² Ezi dughiar ruarim ghua ġivazima, Judan amuim a Suan guivim, a uaghan ovenge. Juda uan amuimın buabem aġivagha, gumazir an sipsipbar ariziba ghoribar ganasa Timnan nguibamin ghu. Ezi an namakam, Adulamın nguibamin gumazim Hira, a ko ghu.

¹³ Ezi gumazir mam kamagh Tamar miġei, “Nin ivozir afeziam sipsipbar ariziba aghorasa Timnan nguibamın ghu.”

¹⁴ Ezi Tamar kamaghın fo, Sela ekevegha ġifa, ezi aning uaningın ikiamin miġirigiaba me dar kirizir puvati. Kamaghın a korotiar uan pam guba ikia aruzim sue. Egha inir avizir mam inigha uan guam avaragha, ghua Enaimın nguibamın zuir tuavir akamın aperaghav iti, nguibar kam Timnan nguibamın zuir tuavimın iti.

¹⁵ Ezi amizir kam inir avizim uan guam dukuagha aperaghav itima, Juda iza an gara kamaghın niġnisi, kar ti gumaziba isa me koma akuir amizim.

¹⁶ Egha a tuavir miriamın an boroghın ghua a miġia ghaze, “Aria, ki ni ko dakuasa.” Dughiar kam, Juda kamaghın fozir puvati, kar an ivozir amizim.

Ezi amizim ghaze, “Bizir tizim ni na daningam?”

¹⁷ Ezi Juda ghaze, “Nan memeba iti. Ki memen igiatam ni bagh anemadaghti a izam.”

Ezi amizim ghaze, “A dera, ni faragh na ko dikirizir akam bagh, ababanimın mın bizitam na daningigh, egh ġin meme na danighti ki nin bizim isi uam ni daningam.”

¹⁸ Ezi Juda kamaghın miġei, “Ki bizir tizim, akar dikirizimın ababanimı damu, ni daningam?”

Ezi amizim ghaze, “Bizir kamning na daningigh, ringın nin ziamın ababanim itim, ko an benir ni uan firim gikezir kam sara. Egh uan darorir fidizir ni suirazi kam saram na daningigh.” Ezi Juda bizir kaba bar da isa amizim ganigha, a koma akui. Egha navim a ganingi.

¹⁹ Egha aning akuigha givagha Tamar dikavigha ghū. Egha uan guam avarazir inir kam adegħa, ua buaber korotiam arughā ua uan pam gubai.

²⁰ Egha gīn Judā memēn igiar mam isa Hira ganigha anemadagħa ghaze, a mangi memē a daningigh, a da biziba ua da iniam. Ezi a ghua amizir kam buria egha an apizir puvati.

²¹ Kamaghin a danganir kamīn itir gumazibar azangsi, “Enaimin tuavimin apiagherir amizir gumaziba isa me koma akuim, a managh iti?”

Ezi me ghaze, “Amizir gumaziba koma akuitam kagh itir puvati.”

²² Ezi Hira uamategħa Judā bagħa ghughā ghaze, “Ki an apizir puvati. Ezi nguibamin gumaziba ghaze, Amizir gumaziba isa akuitam munagh itir puvati.”

²³ Ezi Judā kamaghin migei, “Marki, aneteghti a bizir kabar suiragh. Ni uam amizir kam burian marki, kamaghin, gumazamiziba gan ingarvakegham. Guizbangira, ki uan akar dikirizimin gin ghua a bagħa memēn igiar kam amada, ezi ni an apizir puvati.”

²⁴ Ezi iakinir 3pla ghua givazima me iza kamaghin Judā migei, “Nin ivozir amizim Tamar gumaziba isa me koma akuir arazim gamigha, datirighin navim asangi.”

Ezi Judā kamaghin migia ghaze, “Ia a inigh mangi avimin a tuaghti a isiva aremegh!”

²⁵ Egha me a inigha zuir dughiam, Tamar bizir Judā a ganingiziba isa da amaga, egh akar kam sarama a bagħa anemada, “Bizir kabar afeziam, a na koma akuizi, ki navim asangi. Ni kagh bizir kaba deragh adar ganigh. Benim ko, ziar an

ababanim itir ring ko, darorir fidizim. Kar tinan biziba?”

²⁶ Ezi Juda ganigha fogha kamaghın miġei, “Guizbangıra, amizir kam nan otarim Selan ikiam. Ezi puvati, ki aning uaningın ikiamin bizim akırızir puvati. Kamaghın, kırara, ki arazir kuram gami, ezi amizir kam puvati.” Egha Juda uam a koma akuir puvati.

²⁷ Ezi Tamar borim batamin dughiam me kamagh an gari, borir fufuzimning an navimın iti.

²⁸ Ezi Tamar otamin dughiam, borir mamın agharim faragha oto. Ezi amizir Tamarın akuraghti an otamin kam, a borimın agharimın suiragha benir aghevir mam an agharim ike. Egha ghaze, “Borir kam faragha ize.”

²⁹ Ezi borim ua uan agharim gekuigha aven ghu, ezi an dozim faragha oto.

Ezi amizir kam ghaze, “Manmaghın ami? Ni avebam gitagha faragha ize?” Ezi me ziam, “Peres,” a gati.*

³⁰ Ezi ġın an avebar benir aghevım itim oto. Ezi me ziam, “Sera,” a gati.

39

Josep Potifarın dipenimın iti

¹ Ezi Ismaelin adarazi Josep inigha Isipın kantrin ghuzi, Potifar ingangarir gumazir kınimın min a givese. Potifar a Isipın gumazir mam. Atrivimın ingangaribar faragha zuir ingangarir gumaziba, a men mav. A uaghan atrivimın

* **38:29:** Hibrun akamın, ziar kam, “Peres,” an ararem “Uari abisi,” ko magh ghu.

dipenimîn garir midorozir gumaziba, a men faragha zuir gumazim.

² Ezi Josep, gumazir ekiam Potifarîn dipenimîn aven iti. Ezi Ikiavira Itir God Josep ko iti, ezi an amir biziba bar, deraviram otifi.

³ Ezi Potifar gari, Ikiavira Itir God Josep ko itima an amir biziba, da deragha otifi.

⁴ Ezi a Josep bagha bar ifuegha a gamizima an an ingangarir gumazimîn oto. Ezi a uan dipenim ko biziba bar dar ganamin ingangarim a ganingi.

⁵ Ezi Josep Potifarîn dipenimîn gara itir dughiar kamîn, Ikiavira Itir God bar deragha Potifarîn adarazigh ami. Egha Josep bangin, Ikiavira Itir God Potifarîn dipenimîn aven itir biziba ko dagher azeniba bar deragha dagh ami.

⁶ Kamaghin Potifar Josep atizi, an an biziba bar dar gari. Egha a uabi bizir aviribagh nighnizir puvati, a uabi dagher manabara a dar amasa dagh nighnisi. Dughiar kamîn Josep mikarzim sarama aghuigha gavgavigha ganganiba bar dera.

⁷ Ezi dughiar ruarim puvatizi, Potifarîn amuim an ganigha a gifuegha a migia ghaze, “Ni izi, na ko daku.”

⁸ Ezi Josep aghuagha kamaghin a migei, “Nan gumazir aruam, dipenir kamîn biziba bar dar ganasa na miseveggha, bizitam bagha ua nighnizir puvati.

⁹ Ezi dipenir kamîn aven a na ko gan gavgaviba magh ghue, ingangarir gumazir igharazitam na gafirazir puvati. A dipenir kamîn aven bizitam damuasa nan anogoroghezir puvati. Ni

an amuim, a ni ko dakuasa na mikemezir puvati. Ki bar manamaghsu arazir bar kurar kam damuam? Egh ki kamagh damigh, Godin damazimin bar ikuvigham.”

¹⁰ Egha dughiabar zurara amizim Josep ko dakuasa an azangsighavira iti. Ezi Josep an akam barazi puvatigha, a koma akuizir puvatigha an boroghin ghuzir puvati.

¹¹ Egha dughiar mamın Josep dipenimin aven ghugha, ingangarim damuasava ami. Ezi ingangarir gumazitam itir puvati.

¹² Ezi Potifarın amuim Josepın saketin suira, egha kamaghin migei, “Ni izi na ko daku.” Ezi Josep uan saket ategha arava azenan ghu.

¹³ Ezi amizim Josepın gari, a saket ategha arav ghu,

¹⁴ ezi a ingangarir gumazibar diagha ghaze, “Ia gan. Nan pam Hibruian gumazir kam inigha en dipenimin izezi, a datirighin aghumsizir dafam e daningasa. A ki akuir danganimın aven izegha na ko dakuasa nan azangsigha pamtem na gakaghorı. Ezi kamaghin ki pamten dei.

¹⁵ Ezi an orazi ki deima, a uan saket nan miriamın anetegha zuamirama arava azenan ghu.”

¹⁶ Egha Potifarın amuim Josepın saketin suira. A ikiti an pam izi dipenimin otoghti, an an akagham.

¹⁷ Ezi an pam otozi, an eghaghanir kamrama a geghara ghaze, “Hibruian ingangarir gumazir kinir kam, ni a inigha gan dipenimin izezi, a iza ki akui naghin iza, na ko daku arazir kuramin na damigh aghumsizir dafam na daningasa, na gaghori.

18 Ezi ki bar pamten diazi, a uan saket nan tegha arava azenan ghu.”

19 Ezi Potifar uan amuimin eghaghanir kaba baregha bar puvirama atari.

20 Egha midorozir gumazibav kemezi me Josepin suiragha a isa kalabus gati. Kar atrivimin kalabuziaba itir dipenim.

21 Ezi Ikiavira Itir God Josep ko ikiavira ikia, bar an apangkuvighavira iti. Egha a gumazir kalabusin dipenimin garim gamizi, a uaghan Josep gifonge.

22 Egha gumazir kam kalabuziar gumazibar ganasa Josep amisefe. Ezi Josep kalabusin dipenimin itir ingangariba bar dar gari.

23 Egha Ikiavira Itir God Josep ko ikia an akurvasi, ezi bizir an amiba, da bar deravira zui. Ezi gumazir kalabuziar dipenimin garim, ingangarir a damuasa Josep mikemeziba, a da bagha ua nighnizir puvati.

40

Josep irebamningin mingarim abiki

1 Egha mong dughiar ruarimin ikegha, gumazir atrivimin dipenimin wainin garim, ko atrivimin bretin ingarir gumazir dapanim, aning Isipin atrivim bar ifongezir puvatizir arazir kuram gami.

2 Ezi Isipin atrivim uan ingangarir gumazir kamning adarim aningin iti,

³ Egha aning isa kalabus gati. Kalabusin dipenir kam, kar atrivimin midorozir gumazibar garir gumazir dapanimin dipenim. Ezi kalabusin dipenir kamra me faragha Josep isava a gati.

⁴ Ezi midorozir gumazibar dapanim aningin akurvaghasa Josep ginaba. Ezi aning bar dughiar ruarimin kalabusin iti.

⁵ Egha dimagarir mam, gumazir atrivimin wain ko Bretin garimning, aning irebamningin gani. Ezi irebamning uaghara ghuzir puvatigha, magh garir puvati.

⁶ Ezi mizarazimin Josep ghua aningin garima, aning bar osemi.

⁷ Ezi a kamagh aningin azara, “Bizir tizim gua gamima, guan navimning bar osemi?”

⁸ Ezi aning kamaghin Josepin akam ikaragha ghaze, “Ga irebamningin gani. Ezi gumazir gan irebamningin mingarim abighamba puvati.”

Ezi Josep kamaghin aning migei, “God uabira a irebabar mingaribar en akakasi. Ezi gua uan irebamningin gun na mikim.”

⁹ Ezi atrivimin wainin garir gumazim uan irebamnin gun Josep migia ghaze, “Nan irebamnin, ki wainin ikarizimin gani.

¹⁰ Ezi ikarizir kam agharir 3pla iti. Ezi an dafariba zuamira murima, an akimariba zuamirama otifi, ezi wainin oviziba otivigha bar moghirama ani.

¹¹ Ki Isipin atrivimin kavin suiraghav ikia, wainin ovizir kaba inigha uan dafarir mamnin da munubi, ezi dar dipam kap giraghuezi, ki a isa atrivim ganingi.”

¹² Ezi Josep ghaze, “Nin irebamın mıngarım kamakın. İkarızır agharır 3pla, da dughıar 3plan ababanım.

¹³ Dughıar 3pla gıvaghıı atrıvım ua nı inıgh mangam. Egh ua nı isı nın ingangarım darıgham. Eghıı nı fomıra wainın kap a ganıga ingarızı moghın, nı uam a danıngam.

¹⁴ Egh nı mangı nın dabırabım deraghıı, nı na gınırıgh. Kı nın azai, nı nan apangkuvıgh nan akuragh nan zıamın gun atrıvım mıkımtı, kı kalabus ateka.

¹⁵ Guızbangıra, bar faraghıvıra gumazır maba Hıbruıan nguazımın na okemegha na inıgha kagh ize. Ezi kı Isıpın kagh ikıa, bıızıtım pazava a gamızır puvatı. Ezi me pura na isa kalabus gatı.”

¹⁶ Ezi gumazır bretın ingarım, a wainın garır gumazımın irebamın mıngarım barası. Ezi a derazıma, a kamaghın Josep mıgeı, “Kı uaghan irebar mamın ganı. Nan irebam kamakın. Kı akırar 3pla uan dapanım dafagha zui. Ezi bretba akırar kabagh ızıfa.

¹⁷ Ezi akırar pın itım atrıvım ifongezır bretba ko bısketba ko bıızır ıgharagha garıba a gızıfa. Ezi kuarazıba ıza bıızır kaba apı.”

¹⁸ Ezi Josep kamaghın mıgeı, “İrebar kamın mıngarım kamaghın ghu, akırar 3plan da dughıar 3plan ababanım.

¹⁹ Eghıı dughıar 3pla tıghar gıvtı, atrıvım kalabusın nı inıgh azenan mangı, egh mıdorozır gumazııav kemeghtı, me nın fıırım atugham. Egh me nı isı ter akınıtamın nın kuam aguraghıı, kuarazııba ızı nın namnamra amam.”

²⁰ Ezi namba 3in dughiam Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam gami, me isar kamın iki amebam a batezir dughiam ginighnigham. Ezi a gumazir wainın ingarim ko Bretin ingarim inigha uan ingangarir gumazibar guamın aning asara.

²¹ Egha wainın garir gumazim mikemezi a ua uan ingangarim bagha zui.

²² Egh atrivim midorozir gumazibav kemezi, me gumazir Bretin ingarim isa temer akınımın anegura. Ezi guizbangıra Josep aningın irebabar gun mikemezi moghıra bizir kaba otifi.

²³ Ezi gumazir atrivimın wainın garir kam ua Josep ginighnızir puvati.

41

Josep Isipin atrivimın irebamın mınгарim abiki

¹ Ezi azenir pumuning ghua givazıma, Isipin atrivim irebamın gani. A irebamın uabın gari, a Nailin Fanem boroghın tughav iti.

² A garima, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir ekiaba dipamın anagava otifi. Egha graziba dipar miriamın da api.

³ Ezi gin 7plan igharaziba dipamın ikegha anagava otifi. Egha me bar aghariba gunigha mikarziba eromotuegha men ganganiba bar ikufi. Ezi bulmakaun aghariba guizir kaba mikarziba sara itir kabar boroghın tuivighav iti.

⁴ Ezi aghariba guizir bulmakaun kaba, mikarziba sara itiba apava da tuizi da iraghue. Egha atrivim irebar kamın ganigha givagha ose.

⁵ Egha a uam akua irebar mamın gani. Ezi irebar a ua ganizir kam, a gari 7plan raızın dapaniba raızın agharir vamıra gata misefe. Ezi dapanir kaba ekevegħa raızın ovızir bar avırıba dar ikia, anızı dar aghoramin dughiam roghıra ize.

⁶ Ezi gın 7plan raızın dapanir igharazıba otifi. Aminir mam danganir misıngızımın otogħa iza dagħ apongezi da isıgha bar sufi.

⁷ Egha raızın dapanir suvizir kuraba, da raızın dapanir ekiar aghuıba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi atrivim uam osegha dikavıgha fo, kar pura irebamra.

⁸ Egha mızaraghara a nıghnızir avırıbagħ amua, egha Isipın fofozir gumazıba ko kukunir gumazıba, men diazi me izıma, a uan irebar pumuningın me mıgeıma, irebar kamningın mıngarımning abıghamin gumazıba puvati.

⁹ Ezi gın gumazir atrivımın dipenımın wainın garım kamaghın a mıgeı, “Datırıghın kı uan arazir kurar amızir mamın gun mıkimam.

¹⁰ Nı fomıra uan ingangarir gumazımning ko adarım ikia, egha kı ko nın bretın ingarir gumazıbar dapanım, ga amadazi, ga ghua kalabusın ikia, nın mıdorozir gumazıbar dapanımın dipenımın ike.

¹¹ Egha dımagarir mamın ga uaghara irebamningın gani. Ezi gan irebamningın mıngarımning, uaning oghara.

¹² Ezi Hibruian gumazir igıar mam uaghan ga ko iti. A mıdorozir gumazir kabar dapanımın ingangarir gumazir kınım. Ezi ga uan irebamningın gun a mıkeme. Ezi a gan irebamningın mıngarıba

abigha ga mikeme.

¹³ Ezi biziba da guizin a mikemezi moghirama otifi. Ezi ki uamategha uan ingangarim ini. Ezi gumazir bretin ingarim, me tememin anegura.”

¹⁴ Ezi Isipin atrivim akar kam baregha uan ingangarir gumazibav keme, eghti me mangi Josep inigh izam. Ezi me zuamira kalabusin dipenimin ghugha a inigha ize. Ezi Josep uan ghuamasizim gisegha korotiar aghuiba aghuizi, me a inigha atrivim bagha ghu.

¹⁵ Ezi atrivim kamagh Josep migei, “Ki irebamin gani, ezi gumazir an mingarim abighamba puvati. Ezi gumazamiziba ghaze, ni a baregh an mingarim abighamin fofozim iti.”

¹⁶ Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki uabi fofoziba puvati, ezi Godra nin irebamin mingarim deragh anebighti, ni a baragh bar akuegham.”

¹⁷ Egha atrivim ghaze, “Ki kamaghin irebamin gani. Ki Nailin faner miriamin tughav iti,

¹⁸ egha gari bulmakaun 7plan mikarziba sara itiba dipamin ikegha anagav otifi. Egha dipar miriamin graziba api.

¹⁹ Ezi gin bulmakaun 7plan igharaziba anagav otifi. Egha me aghariba gunigha, mikarziba eromotuegha ganganiba bar ikufi. Ki Isipin aven bar bulmakaun kamaghin garitamın ganizir puvati.

²⁰ Ezi bulmakaun agharir kaba, bulmakaun mikarziba sara itir kaba apa da tuavaremezi da bar iraghue.

²¹ Me amegha givagha egha men ganganim mati me amezir puvati. Ezi ki maghira osegha dikafi.

²² Egha gin ki uam akua ua irebar mamın gari. Ki gari, 7plan raızın dapaniba raızın agharir vamıra gata misefe. Ezi dapanir kaba ekevegha raızın ovızir bar avırıba ikia egha anızı, dughiar dar aghoramim roghıra ize.

²³ Ezi gin 7plan raızın dapanir igharazıba otifi. Aminir mam danganir misingizimın otogha iza dagh apongezi da isigha, bar sufi.

²⁴ Egha raızın dapanir suvizir kuraba, raızın dapanir ekiar aghuıba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi ki osegha dikavigha, kuku-nir gumazir bizıbar garıba ki uan irebamın gun me migei, ezi nan irebar ki ganızir kamningın mingarım abıghamın gumazıba puvati.”

²⁵ Ezi Josep kamaghın migei, “Nın irebamningın mingarımning uaghara ghu. God damuamin bizim, a nın akakasi.

²⁶ Guızbangıra, 7plan bulmakaun mikarzıba sara itir kaba, da 7plan azenıbar ababanım gami. Ezi 7plan raızın dapanir aghuıba, da uaghan 7plan azenıba. Egha da bizir vamıram akakasi.

²⁷ Ezi gin otıvizir 7plan bulmakaun agharıba gunızıba, ko raızın dapanir 7plan kaba, aminir puvıra feım iza dagh apongezi, dar dagheba gin otıvizir puvati, da 7plan azenıbar dagheba puvatıghamın ababanım aka.

²⁸ Ki faragha ni mikemegha gıfa, God damuasava amir bizim, a ni mikeme.

²⁹ Guızbangıra, 7plan azenıba Isipın kantrin aven dagheba bar izıvaghım.

³⁰ Eghti gin 7plan azenibar dagheba puvatizir dughiam otoghti, Isipia ua dagheba avirasamezir dughiabagh nighnighan kogham. Eghti mitiriam aghamin dughiar bar ekiam, kantrin kamın otogham.

³¹ Eghti mitiriam aghamin dughiar gin izamin kam bar ikuvigham, kamaghın gumazamiziba dughiar me dagheba avirasamezir kam bar a gin amadagham.

³² Ezi God bizir kam damuasa nighnizim akırigha gifa. Kamaghın a mingarir vamira itir irebar kamning nin aka. A uaghan kamaghın nin akagha ghaze, bizir a damuamin kam, a zuamiram otogham.

³³ “Eghti ni datirighın Isipın kantrin ganamin fofozim ko nighnizir aghuim itir gumazitam atighti, a Isipın kantrin aven ingangariba bar dagh ativagh dar ganam.

³⁴ Egh ni gumazir dapanir taba uaghan, me amısefegh. Eghti gumazir dapanir kaba, 7plan azenibar vaghvagh dagheba izivazir dughiam, me gumazamizibav kimti, me uan azenibar dagheba isi 5plan pozibar arigh, dar pozitam takisin min a inigh gavman bagh aneningigh.

³⁵ Eghti gumazir dapaniba azenir aghuir kabar, dagher kaba inigh da akufagh. Egh me nin ziam ko gavgavimin apengan ingariva raizibagh eghuvagh, da isi dagher dipenir ekiar nguibar ekiabar itibar amangigh deraghvira dar gan.

³⁶ Eghti gin dagheba puvatizir 7plan azeniba Isipın kantrin otoghti, gumazamiziba dagher gumazir dapaniba pozibav kinizir kaba iniam. Tu-avir kamın gumazamiziba dagheba oteveghamin

dughiamin, me ovengan kogham.”

Atrivim Isipin gavmanin faragh mangasa Josep amisefe

³⁷ Ezi Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba ko Josepin akam baregha bar an gakonge.

³⁸ Egha atrivim uan gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Godin Duam gumazir kamın aven iti. Ezi ingangarir kam damuamin gumazitam an min itir puvati.”

³⁹ Egha atrivim kamaghin Josep migei, “God uabi bizir kaba aka, ezi ua gumazitam nin min nighnizir aghuitam ko fofozir aghuitam itir puvati.

⁴⁰ Ezi ki uan kantri bagh ni amiseveghti, ni nan kantrin gumazir dapanimin ikiam. Eghti nan gumazamiziba nin akam baragham. Ki uabi atrivimra, egh nan ziam uabira nin ziam gafiragham.”

⁴¹ Egha atrivim kamaghin Josep migei, “Ni oragh, ki datirighin Isip bar an ganamin gumazir dapanimin ikiasa ni amisefe.”

⁴² Egha atrivim uan dafarimin ring suegha Josep garu. Ezi ringin kam atrivimin ababanim an iti. Egha atrivim uaghan korotiar aghuir mam a garugha gol sen an firimin da.

⁴³ Egha Josep ataghizi an atrivimin karisin namba 2in arui. Ezi ingangarir gumaziba an faragha ghua kamaghin dia ghaze, “Gumazir ekiam izi! Tuavim gitagh!” Egha kamaghin atrivim Josep gamizi a Isipin kantrin nguibaba bar dar gumazir dapanimin oto.

⁴⁴ Ezi atrivim kamaghin Josep migei, “Ki atrivim. Egha ki migei, Isipin gumazitam uan ifongiamin gin mangi bizitam puram a damighan kogham. Bar puvatigham. A faragh nin azaragham.”

⁴⁵ Egha atrivim ziam Safenat Panea Josep gati. Egha amuir mam a ganingi. Ezi amizir kamın ziam Asenat, a Potiferan guivim, Potifera a Heliopolisin nguibamin itir Isipin aseba bagha ofa gamir gumazir mam. Egha Josep Isipin kantrin aven itir nguibaba bar dagh aruigha dar gani.

⁴⁶ Josep 30plan azeniba ikia Isipin atrivimin ingangarim gami. Egha Josep atrivim ategha Isipin kantrin itir nguibaba bar dagh arui.

⁴⁷ Ezi 7plan azenir aghuibar, Isipin aven dagher bar aviriba otifi.

⁴⁸ Ezi 7plan azenir kabar, Josep dagher aviribagh kuva da arisi. Nguibar ekiaba vaghvagha, a men azenibar dagheba isa, dagher dipenibar da akuva da arisi.

⁴⁹ Egha raiziaba, a da isa dagher dipenir bar ekiar aviribar da arizi, da ongarimin gigimin min ghuzi, Josep datirighin ua mengan iburagha uaghan da osirizir puvati.

⁵⁰ Ezi dagheba tighar oteveghamin dughiamin, Josepin amuim Asenat, an otarir pumuning bate. Asenat a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamin itir ofa gamir gumazim.

⁵¹ Ezi Josep kamaghin migei, “God nan akurazi ki uan afeziamin adarazi gin amadagha, uaghan uan osimtiziba gin amada.” Egha kamaghin a uan otarir ivariam, ziam “Manase,” a gati.*

* **41:51:** Hibrun akamin, ziar kam, “Manase,” an mingarim kamakin, “Okinighniki.”

⁵² Egha a uaghan ghaze, “God borim danganir ki osimtiziba itimin na ganingi.” Egha uan otarir dozim, ziam “Efraim,” a gati.†

⁵³ Ezi Isipin kantrin aven 7plan azenir aghuir kaba givazi,

⁵⁴ Josep mikemezi moghin, azenir dagheba puvatizir kaba otifi. Dughiar kamın mitiriar ekiar kam kantrin igharaziba uaghan me batifi. Ezi Isipin kantrin aven dagheba bar nguibabar iti.

⁵⁵ Ezi gin, dagheba otevezir arazir kam bar Isipin nguibabar otivima, gumazamiziba atrivim migiava arai, eghti a dagheba me daningam. Ezi atrivim Isipin gumazamizibav gia ghaze, “Ia mangi Josep batoghti, a mikemezi moghin damu.”

⁵⁶ Ezi Isipin aven mitiriam bar ekevezi, Josep dagher dipenir ekiaba kuizi, Isipin gumazamiziba iza daghebagh ivesi.

⁵⁷ Ezi mitiriar bar ekiam kantriba bar paza me gami. Ezi kamaghin kantriba bar dar gumazamiziba Josep bagha iza a da daghebagh ivesi.

42

Josepin aveghbuaba iza Isipin witbagh ivesi

¹ Ezi Jekop kamaghin orazi, Isipin witba iti, ezi a uan otaribav gia ghaze, “Manmaghin amizi ia pura onganir ganganibagh amua purama apiaghav iti?”

² Ki akar mam kamaghin a baraki, Isipin kantrin aven me witba iti. Ia mangi e uari

† **41:52:** Hibrun akam, ziar kam, “Efraim,” an mingarim kamakin, “Borim aningi.” **41:54:** Aposel 7:11 **41:55:** Jon 2:5 **42:2:** Aposel 7:12

bagh tabagh ivesegh, puvatighti e daghem bagh arimighiregham.”

³ Ezi Josepın aveghbuar 10pla Kenanin nguazim ategha witbagh ivezasa Isipin zui.

⁴ Ezi Jekop Josepın dozimra Benjamin amadazi a men gin ghuzir puvati. Jekop kamaghin atiatingi, a mangi tuavimin osimtizitam batogham.

⁵ Mitiriar ekiar kam uaghan Kenanin nguazimin oto, kamaghin Kenanin gumaziba witbagh ivezasa Isipin zui, ezi Jekopin otariba uaghan me ko tuavimin zui.

⁶ Dughiar kamın Josep a Isipin gavmanin gumazir dapanimin iti, ezi danganiba bar dar gumaziba ghua ada witbagh ivesi. Ezi Josepın aveghbuaba ghua a batogha, an suebar boroghin teviba apirigha guaba nguazim gire.

⁷ Ezi Josep uan aveghbuabar ganigha me gifogha, mati me gifozir puvatizi moghin me migei. Egha a pamten me migia ghaze, “Ia managh ikegha ize?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E Kenanin nguazimin ikegha izegha, daghebagh ivezasa.”

⁸ Ezi Josep uan aveghbuabar gara me gifozi me a gifozir puvati.

⁹ Egha a fomira irebamın gari an aveghbuaba a bagha teviba apirizir bizir kam uam a ginighnigha kamaghin migei, “Ia moga garir gumazibar min en ganasa ize. Ia izi kamaghin gan foghasa, en kantrin danganir manabara gavgavizir puvati.”

42:6: Jenesis 37:8-10; 41:41-43; 41:55; 50:18

42:9: Jenesis

37:5-10

¹⁰ Ezi me an akam kamaghin a ikaragha ghaze, “Puvati, gumazir ekiam. E nin ingangarir gumaziba, e ni da daghebagh ivezasa ize.

¹¹ E bar moghira gumazir mamın boriba. E moga garir gumaziba puvati. E gumazir guizbangira miğeiba.”

¹² Ezi Josep kamaghin miği, “Puvati. Ia izi ganigh foghfoghasa, nan kantrin danganir manaba gavgavizir puvati.”

¹³ Ezi me ghaze, “Gumazir ekiam, e 12plan aveghdiariba. E Kenanin nguazimin gumazir vamiran boriba. Ezi en dozir bar abuananam, datirighin uan afeziam ko iti. Ezi en aveghbuar mam, an ovenge.”

¹⁴ Ezi Josep ua kamaghin me miği, “Ki ia mikemegha gifa, ia moga garir gumaziba.

¹⁵ Ki ifavarir arazim gifoghasa, egha Isipin atrivimin ziamin gavgavimin guizbangira kamaghin ia miği, ian dozir bar abuananam izi nan guamin tughan koghti, ia ua uan nguibamin mangan kogham.

¹⁶ Egh ia uan tav amadaghti a mangi ian dozim inigh izi. Eghti ian tarazi kalabusra iki mangiti e deragh fogham, ian akam a guizbangira o puvati. Puvatightima ki Isipin atrivimin ziamin guizbangira kamagh mikimasa, ia moga garir gumaziba.”

¹⁷ Egha Josep mikemegha givagha 3plan dughabar me isa kalabus gati.

¹⁸ Egha dughiar namba 3in Josep kamaghin me miği, “Ki Godin apengan itir gumazim, ia nan akam baregh an gin mangi egh ia deragham.

¹⁹ Egh ia guizbangira miǵeir gumaziba iǵiva, tav uabira kalabusin dipenir ia ikezimin iki. Eǵhti ia igharaz darazi witi izezeziba inigh uan bighan mangi uan adarazir aning, mitiriam men azi.

²⁰ Egh ia uan dozir abuananam inigh na bagh iziti ki fogham, ia guizbangira miǵei. Ia kamaghin damigh egh ovengan kogham.” Ezi me Josepin migirigiam gakuegha ghaze, Are.

²¹ Egha Josepin aveghbuaba a ko ikiavira ikia, uarira uariv gia ghaze, “Bar guizbangira, e uan aveghbuam pazava a gamigha egha osimtizer kam iti. E an gari an en diava arava uabin akurvaghasa en gari, ezi e an akam baraghizer puvati. Kamaghin osimtizer datirighin e batozir kam, en arazir kurar kam ikara.”

²² Ezi Ruben kamaghin miǵei, “Ki ia mikemegha gifa, ia arazir kuratamin otarir kam paziva a damuan marki, ezi ia nan akam baraghizer puvati. Ezi osimtizer datirighin e batozir kam, kar an ovevem in karvazim.”

²³ Ezi Josepin aveghbuaba Hibrun akam migia migirigiar kabagh amua ghaze Josep men migirigiar kaba baraghizer puvati. Guizbangira, a faragha zurara me ko migia Isipian akamin me miǵeima, gumazir igharazim an akam gigha Hibrun akam an aveghbuabav gei.

²⁴ Egha Josep datirighin men akaba baregha me ategha ghuava azi. Ana azigha givagha uamategha iza me ko miǵei. Egha a Simeonin suighasa ingangarir gumazibav kemezi, me an suira. Egha benir gavgavim inigha an aveghbuabar damazimin a ike.

Josep in aveghbuaba uamategha Kenanin ghue

²⁵ Egha gin Josep ingangarir gumazibav ke-mezi, me witba isa vaghvagher men mitaribagh aghuigha, uaghan men daghaba vaghvagher men mitaribagh aghui. Egha uaghan, ingangarir gumaziba me tuavimin damamin dagheba uaghan me ganingi. Egha Josep mikemezi moghira ingangarir gumaziba ami.

²⁶ Ezi an aveghbuaba witin mitariba isa donkibar afegha me zui.

²⁷ Egha danganir mam in otivigha dimangan dakuasava anakira, men mav uan donki dagheba a daningasa uan mitarim firi. Egha uan daghabar gari, da mitarir akamra iti.

²⁸ Egha kamagh in a uan aveghbuabar dia, "Ia gan! Dagher ki me ganingiziba, me uam nan daghaba na ganingi. Me da na mitarim garu."

Ezi men dighoriba me ginivima me agoa bar atiatigha, uarira uarir azangsiha ghaze, "God man arazimrama e gami?"

²⁹ Egha aveghbuaba Kenan in nguazim in otogha, uan afeziam Jekop, bizir me bativizibar gun bar a mikeme.

³⁰ Me kamagh in migei, "Isip in ingangaribar garir gumazir ekiam, pamten e migia akam e gasa ghaze, e gumazir moga gariba.

³¹ Ezi e an akam ikaragha ghaze, 'E guizbangira migeir gumaziba. E gumazir moga gariba puvati.

³² E 12plan aveghbuaba. E gumazir vamiran otariba. Ezi aveghbuar mam ovengezi, bar en dozim afeziam ko Kenan in nguazim in iti.'

³³ Egha gavmanin ingangaribar garir gumazir ekiam ua kamaghin e migia ghaze, ‘Ki deragh fogh suam ia guizbangira migei. Eghti ki kamaghin damuam, ian tav na ko ikiti, igharaz darazi witba inigh uan adarazi bagh mangi, uan adarazir akuragh, me mitiriamra iti.

³⁴ Egh ia uan dozir bar igiamin aku na bagh izi. Eghti ki fogh suam ia moga garir gumaziba puvati, ia gumazir guizbangira migeiba. Eghti ki ian aveghbuam ia danighti, ia uan ifongiamin kantrin kamın mangi izegh damu dagiar ingangaribar amu.’”

³⁵ Egha gin aveghbuaba uan witin mitariba ingegha gari, men dagiar mitariba vaghvagha men mitaribar iti. Ezi afeziam uaghan ganigha, me digavir kuram gamigha atiatigha bar oseme.

³⁶ Ezi Jekop kamaghin me migei, “Iarara kam gamima, nan otarir pumuning ovenge. Faragha Josep ovengezi datirighin Simeon ovenge. Egha datirighin ia uaghan Benjamin inigh nan saghon mangasa?”

³⁷ Ezi Ruben afeziam migia ghaze, “Ki Benjamin inigh izeghan koghti, ni nan otarir pumuning misueghti aning aremegh. Ni nan amamangatighi, a nan dafarimin ikeghti, ki uam an aku izam.”

³⁸ Ezi Jekop kamaghin migei, “Nan otarir kam ia ko mangan kogham. An avebam ovengezi, a uabira iti. Ki ghurigha gifa. A mangi tuavimin osimtizitam batoghti, ia na damighti nan nighniziba ikuvigham, eghti ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.”

43

Josepin aveghbuaba Benjamin inigha Isipin zui

¹ Dughiar kamın Kenanın nguazımın aven mitiriar aghazir kam ghua bar ekefe.

² Ezi Jekopin adarasi, an ziar mam Israel, me dagher faragha Isipin iniziba da gifa, ezi Israel kamaghın uan boribav gei, “Ia uamategh Isipin mangi e uari bagh daghebagh ives.”

³ Ezi Juda kamaghın afeziam miği, “Afeziam, e ni mikemegha gifa. Isipin gavmanın garir gumazim, akar gavgavim e ganingi. A kamaghın e mikemegha gifa, en dozim e ko mangan koghti, a uam en ganan aghuagham.

⁴ Egh ni en dozımın amamangatıghti, an e ko mangiti, e mangi ni bagh daghebagh ivezam.

⁵ Isipin gavmanın garir gumazir ekiam mikemegha gifa, en dozim uaghan e ko mangıghan koghti, a uam en ganan aghuagham. Eghti ni en gin anemangan aghuaghti e mangan kogham.”

⁶ Ezi afeziam Israel kamaghın miği, “Ia manmaghsuavira Isipin gavmanın garir gumazim miğia ghaze, ia dozir mam iti? Ia bar osımtızir ekiam na ganıdi.”

⁷ Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazim uaghan azangsızir aviribar e gami. An en adarazi bagha en azangsisi. Egha ghaze, ‘Ia afeziam ikiavira iti, o an areme? Ia aveghbuatam ua iti, o puvati?’ A kamaghın azangsızima e a mikeme. Egha e kamaghın fozir pu, an en dozim e a inigh mangasa an en azangsisi.”

⁸ Ezi Juda uan afeziam Israel kamaghin a migei, “Ni Benjamin ateghti, a na ko izi, e mangam. Eghti ni ko en boriba uaghara, e bar moghira daghem bagh ovengan kogham.

⁹ Ki uabi, ki a geghuva an ganam. Egh ki uamategh ni bagh a inigh izeghan koghti, osimtizir ekiar kam nan ikiti, nan arazir kurar kam na ko iki mamaghira ikiam.

¹⁰ Guizbangira, ni en anogoroghezir puvatizi, e ti dughiar pumuningin ghuegha izeghai.”

¹¹ Ezi Israel kamaghin me migei, “Tuaviba ua puvatighti, ia kamaghin damu. Ia nguazir kamın bizir aghuiba inigh uan akirabar aghuighiva, da inigh mangi Isipin gavmanin garir gumazir dapanim bizir aghuibar min a daningh. Bizir aghuir kaba ia da ini, hani, mikarzibagh azuir bizir guar aviriba, mughuriar aghuim zuir boreba, temebar eboriba, ko temer iamorir ovizibar min gari, me pistasio ko amonin dar bori.

¹² Ia ua dagiar me isa ian mitaribagh aghuiziba inigh mangi. Egh ia dagiar ia faragha inigha ghueziba, ia dagh isin dagiataba ua dar arikigh. Me ti okinighnigha da aghui.

¹³ Egh ia uan dozim inigh dikavigh egh zuamira gumazir kam bagh mangi.

¹⁴ Ki God ko mikimamin migirigiam kara, Gavgaviba Bar Itir God, gumazir kamın nighnizimin akuraghti a ian apangkufigh. Egh a ian aveghbuar igharazim ko Benjamin amadaghti aning na bagh izi. God ifongeghti nan boriba bar ovengeghti, a dera ki pura ikiam.”

¹⁵ Ezi aveghbuaba bizir aghuiba inigha, dagiar

igharaziba inigha, me faragha inigha ghueziba isafuragha bar moghira da inigha zui. Egha me uaghan Benjamin inigha zui. Me ghua Isipin otogha ghua Josepin gari.

¹⁶ Ezi Josep gari, Benjamin uaghan me ko izima, a uan dipenimin garir gumazim migia ghaze, “Ni gumazir kaba inigh nan dipenimin mangi. Egh bulmakaun tam misuegh a isam. Gumazir kaba aruer arizimin na ko damam.”

¹⁷ Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi moghin amigha, me inigha Josepin dipenimin ghu.

¹⁸ Ezi aveghbuaba dipenimin ghuava, atiatigha ghaze, “Me dagiar faragha en mitaribagh aghuizi e inigha izeziba, me ti dagh nighnighama. Egha bizir mingarir kam bagha e inigha dipenimin zui. Me ti en suigh e damighti e pura men ingangarir gumazibar otivigham. Egh me uaghan en donkiba inigham.”

¹⁹ Egha me Josepin dipenimin ingarir gumazimin gari, a dipenimin tiar akamin tughav itima, me ghua kamaghin a migei,

²⁰ “Gumazir ekiam, ni orakigh. Dughiar faragha ghuzim, e kagh izegha daghebagh ivese.

²¹ Egha e ia ategha ghua tuavimin danganir mam akirigha dimagarimin dakuasava an iti. Egha bar moghira uan mitariba kuigha dar gari, daghebagh ivezezi dagiaba, uam en mitarir akabar iti. Ezi e datirighin ua dagiar kabar akua izi.

²² Egha e dagiar igharazir maba daghebagh ivezasa uaghan da inigha izi. E fozir pu, tinara dagiar kaba en mitaribagh aghui.”

23 Ezi ingangarir gumazim men akam baregha kamaghin me migei, “Ia atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ian God, a uaghan ian afeziamin God, a uabi ian dagiaba isa ian mitaribagh aghui. Ezi ki uabi, dagiar ia daghebagh ivezeziba, ki da inigha gifa.” Egha a ghua Simeon inigha iza me ganingi.

24 Egha gin ingangarir gumazim me inigha Josepin dipenimin aven ghu. Egha dipar me uan dagariba ruamim, me ganigha, dagheba isa men donkibagh anidi.

25 Egha aveghbuaba orazi, Josep izi me ko dughiar arizimin damam, ezi me uan bizir aghuir a daningamba akirmisi.

26 Ezi Josep dipenimin izezi, me bizir aghuir kaba inigha ghuava a ganidi. Egha teviba apirigha Josepin guamin avigha guaba isa nguazimin biri.

27 Ezi Josep dughiam me ganiga ghaze, “Dughiar aghuim, ia deravira iti?” Egha gin kamagh men azara, “Ian afeziar ghurir ia faragha na mikemezim, a manmaghiram amua iti? A deraghavira iti o?”

28 Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, en afeziam nin ingangarir gumazim, a deraghvira iti.” Egha me uam an ziam fasa an guamin dapaniba avingi.

29 Ezi Josep garima, an dozimra, Benjamin itima, a kamaghin migei, “Ia faragha uan dozir bar abuananamun gun na mikeme, ezi gumazir kam kar ian dozimra, o?”

Egha a kamagh Benjamin migei, “Nan gumazir igiam, God deravira ni damu nin apangkufigh.”

³⁰ Egha Josep uan dozim bar an apangkuvigha, bar aziasava ami. Egha zuamira dikavigha akuir danganimin aven ghughava, azi.

³¹ Egha gin a uan guam rue. Egha a gav-gavim inigha uamategha me bagha iza ingangarir gumazim migia ghaze, ni mangi dagheba tuigh dagher dakozim dafegh.

³² Egha me Josep baghavira dagheba dagher dakozir igharazim dafegha, an aveghbuaba bagha igharazim dafe. Isipia Hibrun adarazi koma apir puvati. Arazir kam men damazibar bar derazir puvati, kamaghin, Isipian Josep ko itiba, me dagher dakozir igharazim gapera.

³³ Ezi Josep uan ingangarir gumazibav gia ghaze, aveghbuaba vaghvagh, dabirabibar dapighiri. An ifongiam, aveghbuaba uan otirmirimin azenibar gin mangi dapighiram, otarir ivariam in ikegh mangi bar dozimin tugh. Ezi aveghbuaba iza uan dabirabir kabar apiagha gara, digavir kuram gamigha pura uarir gari.

³⁴ Ezi ingangarir gumaziba aveghbuaba bagha Josepin dagher dakozimin dagheba tuigha me ganingi. Egha Benjamin bagha bar dagher ekiam tui, mati 5plan gumaziba damamin dagheba isa a ganingi. Ezi me Josep ko amegha wainin dipar onganiba apa egha bar akuegha egha ongani.

44

Josepin kap ovenge

¹ Egha me amegha givazima Josep uan dipenimin garir gumazim migia ghaze, “Ni gumazir kabar mitariba dagheba dar aghuti

da mangi bar izefegh. Egh men dagiaba men mītariba vaghvagh dar akabar aven dar aghuigh.

² Egh nan silvan kap isi, gumazir bar igiar munamīn mītarim darugh, egh dagiar a wit-bagh ivezasa inigha izeziba sara an mītarim darugh.” Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi moghirama ami.

³ Ezi bar mīzaraghara Josepīn ingangarir gumazim, aveghbuaba uan donkiba ko me amadazi, me zui.

⁴ Ezi aveghbuaba nguibar ekiam ategha, tighar saghon mangam, ezi Josep uan ingangarir gumazir an dipenimīn garim miġia ghaze, “Ni dikaviġh gumazir kabar ġin mangi, me batogh, kamaghīn men azaragh, ‘E arazir aghuimīn ia gami. Ezi manmaghīn amizi ia arazir kuramīn e gami?”

⁵ Kavīn ia inizir kam, kar nan gumazir ekiam dipaba apir kap. Egha uaghan, a bizir mogomeba bagha asebar azangsiġha, kavīn kamra a kukunir gumazibar mīn, bizir mogomebagh fofosi. Ia bar arazir kuram gami.’”

⁶ Ezi Josepīn ingangarir gumazim aveghbuabar ġin ghua, me batogha Josepīn akabar gun me miġei.

⁷ Ezi me an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ni manmaghsuavira akar kamaghīn amizimīn e miġei? E ni miġeir arazir matam bar a damighan kogham.

⁸ Ni fo, e faragha Kenanīn nguazim ategha izegha datirighīn uamategħa iza ian gari. E dagiar en mītarir akabar itiba ua da inigha ize. Ezi

manmaghsua ni ghaze, e nin gumazir ekiamin dipenimin an silva ko golba okimam?

⁹ Gumazir ekiam, ni gan en tav kavin kamın suiraghti, ni a misueghti an aremegh. Eghti e pura nin ingangarir gumazir kinibar ikiam.”

¹⁰ Ezi ingangarir gumazim me ikaragha ghaze, “Ian akam, a guizbangira. Eghti ki gumazir kavın suirazir kamın apighti, anarira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Eghti ia tarazi mangam.”

¹¹ Ezi me vaghvagha zuamira uan mitariba isa nguazim dafegha da kui.

¹² Ezi Josepin ingangarir gumazim men mitaribar averiabar gari, egha men avebamin mitarim faragha an gara, ghua bar men dozimin tu. Egha Benjaminin mitarimin kavın kamın api.

¹³ Ezi aveghbuaba gari, kavın kam Benjaminin mitarimin itima, me atiatighava uan osimtizim akakagha uan korotiaba abisi. Egha uan mitariba donkibagh afegha uamategha nguibar ekiamin zui.

¹⁴ Ezi Juda uan aveghbuaba ko ua Josepin dipenimin otogha an gari, a ikiavira iti. Ezi me bar atiatigha pura Josepin damazimin nguazim gire.

¹⁵ Ezi Josep kamaghın me migei, “Ia arazir manmaghirama amizim gami? Ia ti kamaghın fozir puvati, ki aseba ko ingara bizir mogomebagh fofozir fofozim iti?”

¹⁶ Ezi Juda kamaghın migei, “Gumazir ekiam, e ni mikimamin migirigiba puvati. E kamaghın mikiman kogham, e bizitam pazava a gamizir puvati. God en arazir kuram akagha gifa. Ezi gumazir ekiam, gumazir nin kap inizir kam, a uabira

nin ingangarir gumazir kinimin ikian kogham. Bar puvati. E bar moghira.”

¹⁷ Ezi Josep kamaghin migei, “Bar puvati. Ki ia ateghti ia mamaghin damuan kogham. Gumazir nan kap okemezir kamra, a uabira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ia igharaziba navir amirizim inigh egh uamategh afeziam bagh mangi. Ki migirigiaba ian puvati.”

Juda Benjaminin danganim iniasa

¹⁸ Ezi Juda Josepin boroghin ghua kamaghin migei, “Gumazir ekiam, ni uan ingangarir gumazimin akam barakigh. Ki gumazir kinim, ezi ni gumazir bar ekiam, egha Isipin atrivimin min iti. Egh ni nan apangkuvigh nan ataran marki.

¹⁹ Gumazir ekiam, ni faragha kamaghin en azara, ‘Ia afeziam ko dozitam iti, o puvati?’

²⁰ Ezi e ghaze, ‘Are, gumazir ekiam, e afeziam iti, a bar ghuri. Ezi en dozir bar vamira uaghan iti. En afeziam ghurigha givazima, an amebam a bate. Amebar kam otarir pumuningrama ote, ezi guizin otarir kamın avebam areme. Ezi a bar uabira iti, kamaghin en afeziam bar a gifonge.’

²¹ Ezi gumazir ekiam, ni kamaghin e mikeme, ‘Ian dozim Benjamin iziti, ki an ganika.’

²² Ezi gumazir ekiam, e kamaghin nin akam ikaragha ghaze, ‘Borir kam afeziam ateghan kogham. An afeziam ateghti, afeziam aremegham.’

²³ Egha ni gin uaghan kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ian aveghbuar dozim ian gin izeghan koghtima, ia ua nan damazim izan marki.’

24 “Ezi gumazir ekiam, e uamategha afeziam bagha ghugha, nin akar kamın gun a mikeme.

25 Ezi gin afeziam ghaze, ‘Ia uamategh mangi, e uari bagh daghebagh ivesegh.’

26 Ezi e ghaze, ‘E mangighan kogham. Aveghbuar dozim e ko mangighan koghtima, gumazir ekiar kam guizbangira bar uam en ganan aghuagham. Eghti en dozim e ko iziti, e mangam.’

27 Ezi en afeziam kamaghın e mikeme, ‘Ia fo, nan amuir kam otarir pumuning bate.

28 Ezi mam ovengezi ki uam an garir puvati. Ki ghaze, asizir laionın tam ti a misuegha aneghoraghsuezi, an areme.

29 Ki ghurigha gifa, ezi ia datirighın uaghan otarir kam inigh nan saghon mangasa. Kamaghın osımtızitam tuavimın a batoghti, ia osımtızir dafam na danighti, ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın magiram.’

30-31 “Gumazir ekiam, en afeziam nin ingan-garir gumazim, kamaghın e ua uan afeziam bagh mangiti, afeziam ganti otarir kam e ko mangan koghti, an nighnıziba ikuvighti an aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın magiram. Guizbangira, otarir kam bar afeziamın dıghorim. Ezi en afeziam a bar ghuri. Ezi otarir kam e ko uamategh mangighan koghti, kamaghın e osımtızir ekiam afeziam danighti, an aremegham.

32 Egha uaghan, ki akar dikirizir gavgavim afeziam kamaghın a ganiga ghaze, ki otarir kamın aku uam a bagh mangan koghıva, kamaghın ki arazir kuram damigham, eghti osımtızir kam an damazimın nan iki kamaghıra iki mangi, ki are-

meghamin dughiam otogham.

³³ Kamaghin, gumazir ekiam, ga uaning, ni nan amamangatighti, ki otarir kamın danganim inigh kagh iki, egh pura nin ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ga uaning, ni aneteghti, a uan aveghbuaba ko mangi.

³⁴ Guizbangira, otarir kam na ko mangighan koghti, ki uamategh afeziam bagh mangighan kogham. Eghti osimtızir nan afeziam bativamin kam, ki an ganan bar aghua.”

45

*Josep uan aveghbuabav gia
ghaze, a tinara*

¹ Ezi Josep oregha bar apangkuvir ekiam ikia, egha kamaghin an aziasava ami. Kamaghin, a uan ingangarir gumazibar diagha ghaze, “Ia bar moghira azenimin mangi.”

Eghti a uabira uan aveghbuaba ko ikiam. Egha a kamaghin me migia ghaze, “Ki Josep. Ki ian aveghbuam.”

² Egha Josep pamtemin azi, ezi Isipia a baraki. Egha ghua atrivimin dipenimin itir darazi bizir kamın gun me mikeme.

³ Ezi Josep kamaghin uan aveghbuabav gei, “Ki Josep. Nan afeziam deraghavira iti, o?” Ezi an aveghbuaba bar digavir kuram gamua bar ati-atigha egha migirigiatam damuan asa.

⁴ Egha Josep ua kamaghin migia ghaze, “Ki kamaghin ian azai, ia bar nan boroghira izi.”

Ezi me an boroghira ghuezi, a kamaghin me migei, “Ki Josep. Ki ian aveghbuam. Ia fomira na ataghizima dagiar gumaziba na isa ingangarir gumazir kinimin min na givezegha, na inigha Isipin ize.

⁵ Ezi ia datirighin uari basiman marki, egh ia na gamizir arazir kurar kam bagh naviba uarir ikuvan bar marki. Guizbangira, God uabi ian akurvaghasa, faragha na amadazi ki ian faragha ize, eghti ia aremeghan kogham.

⁶ Ezi datirighin nguazir kamın dagheba otevir azenir pumuning otogha gifa. Eghti 5plan azeniba ikivira ikiti gumaziba azenibar ingaran koghiva dagheba inian kogham.

⁷ God arazir aghuir bar igharazir kamın ua ia iniasava amigha ian akurvaghasa ifonge, eghti ia ikivira ikiti, ian ovavir boriba otivigh nguazir kamın ikiam. Ezi kamaghsua, a ian faragha na amada.

⁸ Bar guizbangira, ia na amadazi ki nguibar kamın izezir puvati. Bar puvati. God uabi na amadazi, ki ize. Egha a na gamizi, ki mati Isipin kantrin atrivimin afeziamin oto. Ki an dipenimin gumazamiziba bar a dagh ativagha dar gara, egha Isipin kantrin nguaziba bar dagh ativazir gumazir dapanim.

⁹ “Datirighin ia zuamira uamategh nan afeziam bagh mangigh kamaghin a mikim, ‘Ki Josep, nin borim, ki akar kam ni ganidi. God na gamizima, ki Isipin kantrin nguaziba bar, dar gumazir dapanimin oto. Kamaghin, ni suighsuighan marki, ni zuamira na bagh izi.

10 Egh ni nan boroghira Gosenin Distrighin nguibam daperagham. Ni ko nin boriba, ko nin ovavir boriba bar, ian sipsipba, memeba, bulmakauba, ko ian biziba bar, ia bar Gosenin Distrighin daperagh.

11 Mitiriar ekiar kam, a tong uam 5plan azenibar ua ikegham, eghti ni uan amuiroghboriba ko, asiziba, mitiriaba sara ikian ki aghua. Kamaghin ni izi Gosenin Distrighin daperaghti, ki ni gativagh nin ganam.’”

12 Ezi Josep kamaghin aveghbuabav gei, “Ia bar moghira na gifogh. Ki gumazir igharazim ia migeir pu. Bar puvati. Kar ki Josepra. Benjamin, ni bar nan dozimra, ni uaghan na gifogh.

13 Egh ia uamategh mangiva nan afeziam kamaghiram a mikim, ki datirighin Isipin kantrin aven ziar ekiam iti. Egh uaghan bizir ia bar ganiziba sara a mikim. Egh ia zuamira mangigh an aku izi.”

14 Ezi Josep kamaghin mikemegha givagha, uan dozim Benjamin muigha an suiragha azi. Ezi Benjamin uaghan a muigha an suiraghava azi.

15 Egha Josep bar vaghvagha uan aveghbuaba suigha azia egha men tori. Ezi datirighin aveghbuaba Josep ko mikimamin nighnizim inigha a ko migei.

16 Ezi Isipin atrivim kamaghin akam baregha fo, Josepin aveghbuaba iza an gara iti. Ezi atrivim uan gumazir ekiaba ko me bar akonge.

17 Egha atrivim kamaghin Josep migei, “Ni uan aveghbuabav kemegh, me uan biziba isi donkibagh isin dafegh, egh uamategh Kenanin nguazimin mangi.

18 Egh me uan afeziam ko uan amuiroghboriba inigh uamategh na bagh izi. Eghti ki me bagh Isipin nguazir bar aghuitam ginabagh me daningam. Eghti nguazir kam dagher aviriba an otivti, me dar amam.

19 Egh ni uaghan me mikimti, me Isipin kantrin karisbara inigh mangigh uan amuiroghboriba inigh izam. Egh ni me mikemeghti, me uan afeziam inighti a uaghan me ko izi.

20 Egh me Kenanin nguazimin taghizir bizibagh nighnighan marki. Guizbangira, ki Isipin kantrin bizir bar aghuir aviriba me daningam.”

21 Ezi Jekopin otariba atrivim mikemezi moghin ami. Ezi Josep atrivimin akamin gin ghua karisin maba isa me ganingi. Egha uaghan dagher me tuavimin damamiba isa me ganingi.

22 Egha a korotiaba isa vaghvagha bar aveghbuabagh aningi. Egha Benjaminra, a 5plan korotiaba ko 300 silvan dagiaba isa a ganingi.

23 Ezi Josep Isipin kantrin bizir aghuir aviriba inigha, donkin apurir 10pla garigha me amadazi, me an afeziam bagha zui. Egha a witba ko bretba ko dagher maba sara inigha 10plan donkin amebabagh arigha me amadazi, me uan afeziam tuavimin an akuraghasa a bagha zui.

24 Egha Josep uan aveghbuaba amaga kamaghin me migei, “Ia mangi tuavir arizimin uarira uarir ataran marki.”

25 Ezi aveghbuaba Isipin kantri ategha ghua Kenanin nguazimin uan afeziam Jekop bato.

26 Egha me kamaghin uan afeziam migei, “Josep aremezir pu. Puvati. A ikiavira ikia datirighin bar Isipin kantrin nguazibagh ativagha dar gari.” Ezi

Jekop akar kam baregha digavir kuram gamigha, nighnizir gavgavim an itir puvati.

²⁷ Ezi me bizir Josep mikemeziba bar dar gun a mikeme. Ezi Jekop karisin Josep amadazibar gari, da Jekop inigh Isipin kantrin mangam. Ezi an nighniziba ua dera.

²⁸ Ezi Jekop kamaghin migei, “Bar guizbangira, ki datirighin fo, nan otarim Josep angamira ikiavira iti. Ezi ki zuamira dikavigh Isipin mangigh an ganigh egh gin ovengam.”

Israelia Isipin kantrin zui

46

(Sapta 46--50)

Jekop uan adarazi ko Isipin kantrin zui

¹ Ezi Jekop uan biziba bar da akuvagha dikavigha uan adarazi ko, me tuavimin ghua Isipin kantrin zui. Egha me iza Berseban nguibamin otivigha, Jekop uan afeziam Aisakin God bagha ofabagh ami.

² Ezi dimagarimin God irebamin min bizimin aven Jekop batogha, kamaghin an diagha ghaze, “Jekop! Jekop!”

Ezi Jekop kamaghin migei, “Are, ki kati.”

³ Ezi God kamaghin migei, “Ki God. Ki nin afeziamin God. Ni Isipin kantrin mangisiva ati-atingan marki. Eghti ki nin ovavir boribar amuti da bar avirasemegh, ikizir gavgavimin otogham.

⁴ Egh ki ni ko Isipin mangiva, gin ua nin ovavir boribar aku izam. Eghti dughiar ni ovengamim, Josep uabi ni isi mozim darigham.”

⁵ Ezi Jekop Berseba ataki. An otariba uan afeziam, ko men amuiroghboriba isa, Isipin atrivim me inigh mangasava amadazir karisbagh ati.

⁶ Egha me uaghan bulmakauba ko bizir me Kenanin nguazimin inizir maba sara inigha zui, egha Jekop uan adarazi ko, me bar Isipin kantrin zui.

⁷ Ezi Jekopin otariba ko guiviba ko an igiaba, me bar Jekop ko zui.

⁸ Ezi Jekopin adarazi a ko Isipin kantrin ghueziba, men ziabar kara: Ruben, kar Jekopin otarir ivariam.

⁹ Ezi Rubenin otaribar kara, Hanok, Palu, Hesron ko Karmi.

¹⁰ Ezi Simeonin otariba kara, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar ko Saul. Ezi Saulin amebam, a Kenanian amizim.

¹¹ Ezi Livain otaribar kara: Gerson, Kohat, ko Merari.

¹² Ezi Judan otaribar kara: Er, Onan, Sela, Peres, ko Sera. Egha Er ko Onan, aning Kenanin nguazimin ikiavira itir dughiamin ovenge. Ezi Peresin otaribar kara: Hesron ko Hamul.

¹³ Ezi Isakarın otaribar kara: Tola, Puva, Iop, Simron.

¹⁴ Ezi Sebulunin otaribar kara: Seret, Elon, ko Jalel.

¹⁵ Ezi Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar ko Sebulun, kar Jekopin amuim Lean otariba. Lea, me Mesopotemian nguazimin ikiavira ikia, borir kaba bate. Egha Lea uaghan guvir mam bate, an ziam Daina. Ezi Lean boriba ko an ovavir boribar dibobonim, a 33in tu.

¹⁶ Ezi Gatın otaribar kara: Sifion, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arodi, ko Areli.

¹⁷ Ezi Aserin otaribar kara: Imna, Isva, Isvi, Beria. Ezi men amizim, Sera. Ezi Berian otarimning kara: Heber ko Malkiel.

¹⁸ Ezi gumazamizir kaba, me Jekop ko Silpan boriba ko ovaviba. Labanin ingangarir amizim Silpa, ana isa uan guivim Lea ganingi. Ezi men dibobonim 16in tu.

¹⁹ Ezi Jekopin amuim Resel, an otarimningin ziamning kara: Josep ko Benjamin.

²⁰ Ezi Josep Isipin kantrin ikiava Asenat inigha an iti, a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamin ikia, egha asebar ofa gamir gumazir mam. Ezi Asenat, Josep bagha otarir pumuning bate, ezi aningin ziamning kara: Manase ko Efraim.

²¹ Ezi Benjaminin otaribar kara: Bela, Beker, Asbel, Gera, Naman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ko Art.

²² Ezi gumazir kaba, me Jekop ko Reselin boriba ko ovavir boriba. Egha men dibobonim, me 14plara.

²³ Ezi Danin borimra kara, an ziam Husim.

²⁴ Ezi Naptalin otariba kara: Jasel, Guni, Jeser, ko Silem.

²⁵ Ezi gumazamizir kaba, kar Jekop ko Bilhan boriba ko ovavir boriba. Ezi Bilha, a ingangarir amizim. Laban a isa uan guivim Resel ganingi. Ezi men dibobonim, me 7plara.

²⁶ Ezi Jekopin boriba ko an igiar boribar me Isipin ghue, men dibobonim, me 66pla. Egha

dibobonir kam Jekopin otaribar amuiba sara in-
izir puvati.

²⁷ Ezi Josepin amuim Isipin kantrin otarir pumuning bate. Kamaghin, dughiar Jekopin adarazi ghua Isipin itim, men dibobonim bar moghira ghua, 70plan tu.*

Jekop uan adarazi ko me Isipin iti

²⁸ Ezi Jekop Josep bagha Juda amada, a faragh mangiva Josep inigh izam, egh Gosenin Distrighin afeziam bativam. Ezi Jekopin adarazi Gosenin Distrighin otivizima,

²⁹ Josep uan ingangarir gumazibav geima, me an karis akirizi, a uan afeziam bativasa Gosenin Distrighin ghu. Egha an afeziamin apigha ghua a muigha an suiragha bar dughiar ruarimin azi.

³⁰ Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Ki nin ganigha givagha fo, ni ikiavira iti. Kamaghin, ki datirighin aremeghasa ifonge.”

³¹ Egha Josep uan aveghbuaba ko an afeziamin adarazi kamaghin me migei, “Ki datirighin mangi kamaghin atrivim mikimam, ‘Nan aveghbuaba ko nan afeziamin adarasi, me Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa.

³² Egha gumazir kaba, me sipsipbar garir gumaziba. Egha me uan sipsipba, bulmakauba ko uan biziba sara inigha ize.’

³³ Ki kamaghin atrivim mikemeghtima, gin atrivim ian diagh ia amir ingangarim bagh ian azangam.

46:27: Aposel 7:14 * **46:27:** Namba 70in kam, a uaghan Jekop ko Josep virara aning mega egha uaghan Josepin otarimning sara menge.

34 Eghti ia kamaghin an akam ikaragh, ‘Gumazir ekiam, e gumazir sipsipba ko bulmakaubar gariba. Egha e fomira aghiribar min ikia ingangarir kam gamua iza datirikin, en afeziaba fomira uaghan kamaghiram ami.’ Egh ia kamaghin atrivim mikemeghti, a ia ateghti ia Gosenin Distrighin dapiagham. Guizbangira, Isipia me sipsipbar garir gumaziba bar me gifongezir puvati.”†

47

1 Ezi Josep ghua atrivim kamaghin a migei, “Nan afeziam ko nan aveghbuaba Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa. Me uan sipsipba, bulmakauba, ko men biziba, me bar da inigha ize. Egha me datirighin Gosenin Distrighin iti.”

2 Ezi Josep uan aveghbuar 5plan diazi me iza atrivimin guamin tuifi.

3 Ezi atrivim kamaghin men azai, “Ia ingangarir manabagh ami?”

Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, e sipsipbar gari, en afeziaba fomira amizi mokin.

4 Ezi mitiriar ekiam azir dughiam Kenanin nguazimin otozi, en sipsipba apir graziba puvati. Kamaghin, e dughiar otevimin kantrin kamın

† 46:34: Dughiar kam gumazitam ti Gosenin Distrighin itir puvati, ezi Josep ghaze, an atrivim azaraghti, a Jekopin adarazir amamangatighi, me nguazir kam dapiagham. Isipin gumazamiziba, sipsipbagh eghuvir gumazamizibar boroghin ikian me aghua. Kamaghin amizi, Josep fo, atrivim kamaghin oragham, an adarasi, me sipsipbagh eghuvir gumaziba, eghti a men amamangatighi me Gosenin Distrighin ikiam.

ikiam. Egha e n̄in ingangarir gumaziba, e kamagh̄in n̄in azai, ni en amamangatigh̄ti, e Gosen̄in Distrigh̄in dapiagh̄ ikiam.”

⁵ Ezi atrivim kamagh̄in Josep mīgei, “N̄in afeziam ko aveghbuaba ni ko ikiasava otivigha gifa.

⁶ Kamagh̄in, ni Isip̄in kantrin aven, nguazir ote-viba bar dar tonḡin, nguazir otevir bar aghuitam ḡnighnigh̄iva me mīkemeght̄i, me a dapiagh̄. Ni ifueght̄i, me Gosen̄in Distrigh̄in ikiam. Egh uaghan, ni men tonḡin, gumazir bulmakaubar ganamin fofozim iti tabagh fogh, egh ingangarim me danight̄i me nan bulmakaubar ganam.”

⁷ Ezi Josep uan afeziam inigha atrivim bagha zui. Ezi Jekop deraghav̄ira dughiar aghuim atrivim gan̄ingi.

⁸ Ezi atrivim kamagh̄in an azara, “N̄in azeniba datirigh̄in manmagh̄ira?”

⁹ Ezi Jekop an azangsizim ikaragha ghaze, “Ki nguazir kam̄in aruava 130plan azenibar an ikia iza datirik̄in. A dughiar bar ruarim puvati, egha ki uaghan os̄imt̄izir av̄iriba batifi. Nan inaziba dughiar ruarim̄in nguazir kam̄in ike, ezi men azeniba nan azenibagh afira.”

¹⁰ Ezi Jekop deraghav̄ira dughiar aghuim atrivim ganigha, egha ghu.

¹¹ Ezi ḡin Josep atrivim mīkemezi mogh̄iram amigha, uan afeziam ko uan aveghbuabar akuraz̄ima, me Isip̄in kantrin apia. A Rameses̄in

nguibar ekiamin* boroghin nguazim isa me ganingi. Nguazir otevir kam, a Isipin kantrin nguazir igharaziba bar dagh afira.

¹² Egha Josep dagheba isa uan afeziam ko, an aveghbuabar amuiroghboribagh anidi. Egha vaghvagher men boribar dibobonimin mirara ghua dagheba me ganidi.

Mitiriar ekiam Isipia gasighasisi

¹³ Dughiar kamin mitiriar bar ekiam otozi, dagheba bar nguazir otevirbar puvati. Ezi dughiar mitiriam azir kam Isipin kantri ko Kenanin nguazim bar aning gasighasizima, gumazamiziba bar osimtizim isi.

¹⁴ Ezi Isipian gumazamiziba ko Kenanian gumazamiziba, Josep faragha atizir witbagh iveza, ghuvati men daghaba bar gifa. Ezi Josep dagiar kaba inigha da isa atrivimin dagiar dipenim gati.

¹⁵ Ezi Isipin kantrin daghaba ko Kenanin adarazir daghaba givazima, Isipia bar Josep bagha ghuegha, kamaghin a migei, “Ni dagheba e daning! Puvatighti, mitiriam bar e akuatighti, en nin damazimin ireghiva arimighiregham. En daghaba bar gifa, kamaghin ni en akuragh.”

¹⁶ Ezi Josep kamaghin migei, “Ian daghaba bar givaghtima, ia uan asiziba inigh izi na daningti, ki ivezimin min da inigh, dagheba ia daningam.”

¹⁷ Ezi me hoziaba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko donkiba, da inigha Josep bagha zui. Ezi a dagher me ganingiziba, dar ivezimin min

* **47:11:** Rameses, a distrighin igharazim, an ziam Gosen. Ziar kam Josepin gin azenir 100plan aviribar otivavira iti. Rameses, a nguibar ekiar Isipia Israelia gamizi me ingarizim.

bizir kaba isi. Me kamaghıram amua ghuavıra iti azenir kam gıfa.

¹⁸ Egha azenir gin izimın, me ua Josep bagha ghua egha kamaghın mıgei, “Gumazir ekiam, e uan osimtıziba nın mongan kogham. Ni en dagıaba ko asıziba sara bar da inıgha gıfa. Ezi e ua ni danıngamin biziba puvati. E ko en nguaziba, darara ikiavıra iti.

¹⁹ Ni e ateghti, e nın damazimın mıtiriamın aremeghan kogham. Eghti en nguazim pura iki ikuvıghan kogham. Kamaghın, atrivim dagheba e danıngti, e an ingangarir gumazamizir kinibar mın ikiam. Eghti atrivim uaghan en nguazim iniam. Kamaghın, e uari, ni oparir dagher ovıziba e danıng, eghti e deragh ikıva ovengan koghti, en nguazim ikuvıghan kogham.”

²⁰ Mıtiriar ekiam azir dughiar kam, bar ikuvıgha ghuavıra itima, Isipia bar uan nguaziba isa Josep ganıngızı, an atrivim bagha dagh ivese. Ezi Isipın kantrin nguaziba, atrivim bar da ini.

²¹ Ezi Josep gumazamizibagh amima, me Isipın kantrin aven vong ko vong sara ingangarir gumazamizir kinibar mın iti.†

²² Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguazibara, Josep dagh ivezezir puvati. Atrivim zurara dagıabar me givesi. Kamaghın, me uan nguaziba amangizir puvati.

²³ Ezi Josep kamaghın gumazamizibav gei, “İa oragh. Ki datırıghın ia ko ian nguaziba sara ia

† **47:21:** Gumaziba fomıra akar kam, Grikın akamın a gıgha ghaze, gumazir kaba ti kamaghın mıgei, “Josep Isipın danganıba bar dar gumazamizibagh amızı, me atrivimın ingangarir gumazamizir kinibar ike.”

givezegha gifa, ezi ia atrivimın ingangarir gumamazir kınibar mın iti. Ezi ian nguaziba, da bar atrivimın nguaziba. Ezi kar ia oparamin dagher oviziba. Ezi ia da inigh mangi dagher azenibar da oparigh.

²⁴ Eghti gın azenibar dagheba asiamin dughiam otoghti, ia da isi, 5plan pozibav kınigh. Egh ia pozitam atrivim daningigh, eghti 4plan poziba iana. Egh ia taba oparisi dar arigh, taba ia uan amuiroghboriba ko, dar ami.”

²⁵ Ezi gumamaziba kamaghın migei, “Gumazir ekiam, ni bar en akurazi, kamaghın e deraghvira ikiam. E bar ni mınaba, ni e ataghizi, e atrivimın ingangarir gumazir kınibar mın iti.”

²⁶ Ezi Josep Isipin kantrin migirigiar gavgavim kamaghın anetigha ghaze, “Dagher azenibar itiba, ia da iniamin dughiamın, da bigh 5plan pozibav kınigh, egh pozir tam atrivim daningigh.” Arazir kam a kamaghıra ikia iza datirighın iti.‡ Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguaziba, darara atrivimın nguazibar mın itir puvati.

Josep Kenanin nguazimın Jekop afasa akar dikirizim gami

²⁷ Ezi Israelia Isipin kantrin aven, Gosenin Distrighın apiagha, danganir kamın nguazim ini. Egha me borir avırım batava bar aviraseme.

²⁸ Ezi Jekop uabi 17plan azenibar Isipin kantrin apera, egha a 147plan azeniba ikiava areme.

‡ **47:26:** Akar kam, “ikia iza datirighın iti,” an en dughiamın migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimın dughiamın migei.

²⁹ A fo, a gurumram ovengam, egha a uan otarim Josep̄in diazi, a ize. Ezi a kamagh̄in a migei, “Ni guizbangira bar na gifuegh, uan da-farim isi nan buarakirim̄in apengan amadagh, akar dik̄irizir gavgavim damigh suam, ni bar arazir aghuim̄in na damuam. Ni Isip̄in kantrin narafan kogham.

³⁰ Eghti k̄i aremeghti ni nan kuam inigh Isip̄in kantri ategh mangi, nan inazir afeziabar kuabar afezir danganim̄in narafagh.”

Ezi Josep kamagh̄in an akam ikaragha ghaze, “Ki ni mikemezi mogh̄in damuam.”

³¹ Ezi Jekop ua kamagh̄in migei, “Ni God̄in akagh bar guizbangira mikim suam, ni guizbangira bizir kam damuam.” Ezi Josep God̄in akagha ghaze, k̄i guizbangira bizir kam damuam. Ezi Jekop, Josep bagha bar akongegha, aviragha ghuaghira uan dapanim isa dakozim gati.

48

Jekop deragha Efraim ko Manase damuasa, akar aghuim aning gan̄ingi

¹ Ezi ḡin me kamagh̄in Josep miḡia ghaze, “Nin afeziam arei.” Ezi Josep dikavigha uan otarir pumuning Manase ko Efraim, aning inigha uan afeziam Jekop̄in ganasa zui.

² Ezi gumaziba kamagh̄in Jekop migei, “Nin otarim Josep nin ganasa izegha ḡifa.” Ezi Jekop mong gavgavigha dakozim̄in dikavigha apera.

³ Egha Jekop kamagh̄in Josep migei, “Gavgaviba Bar Itir God, Lus̄in nguibam̄in, na bato, a Kenan̄in

nguazimın itir nguibam. Egha a deraghvıra na damuasa akar aghuim na mikeme.

⁴ Egha a kamaghın mikeme, ‘Ki borir avırıba nı danıngam, eghti nın ovavir borıba bar avırasemeghti, nı kantrin avırıbar gumazamızıbar inazir afeziamın otogham. Eghti kı nguazir kam isi, nın ovavir borıbar anıngtı, a men nguazimın iki mamaghıra ikiam.’”

⁵ Egha Jekop ua kamaghın mıgei, “Ki tıghar Isipın kantrin nı batıvamin dughiam, nın amuim otarir pumuning bate. Ezi borir kamning, bar nan borimningra ikiam. Efraim ko Manase bar nan borimningın mın ikiam, mati Ruben ko Simeonın mın.

⁶ Eghti nın borir, Efraim ko Manasen gın otıvıghamba, me bar nına. Eghti gın me nguazim tıuragh vaghvagh me danıngamin dughiamın, borir kaba me Efraim ko Manasen adarazir aven ikiam, kar men aveghbuar ekiamning.

⁷ Ki fomıra Mesopotemian nguazim ategha uamategha Kenanın nguazimın izima, nın amebam Resel areme. An aremezir dughiamın, e mong Efratan nguıbamın saghon itı. Egha kı Efratan zıur tuavımın mıriamın anefa. Efrata, kar Betlehemın zıar ghurım. Ezi kı Resel bar an apangkuvıgha bar oseme. Kamaghın, kı nın otarımning bagha akar aghuir kam mıgei.”

⁸ Ezi Jekop Josepın borımning ganıgha kamaghın anıng bagha azara, “Kar tınan borımning?”

⁹ Ezi Josep ghaze, “Kar nan otarımning, kı Isipın kantrin itir dughiamın, God anıng na ganıngı.”

Ezi Jekop ghaze, “Ni aning inigh nan boroghin iziti, ki bizir aghuiba aning daningam, egh God ko mikimti a deraghviram aning damuam.”

¹⁰ Dughiar kamın Jekop bar ghuri, ezi an damaz-iba deragha bizibar garir puvati. Kamaghın, Josep borimningın akua iza Jekopin boroghira tuzi, Jekop aningın toregha aning muki.

¹¹ Egha Jekop kamaghın Josep migei, “Ki fomira ghaze, ki nin guamın ganighan kogham. Ezi datirighın God na ataghizi ki ni ko nin borimning sara, bar moghira ian gari.”

¹² Ezi Josep borimning Jekopin apozimın aning ini. Egha gin Josep ziar ekiam Jekop daningasa, aviragha ghuaghira guam Jekopin boroghira nguazim giri.

¹³ Egha Josep kamaghın ifonge, Manase Jekopin agharir guvimın tughiv ikiam, eghti Efraim Jekopin agharir ikiriam tughiv ikiam. Kamaghın a Manase agharir ikiriamın an suiragha, Efraim agharir guvimın an suira, egha aning inigha Jekopin boroghın ghu.

¹⁴ Jekop fo, Manase, an otarir ivariam. Ezi puvati, a uan agharimning ighuvagha, agharir guvim isa otarir dozim Efraimın dapanim gati. Egha agharir ikiriam isa otarir ivariam Manasen dapanim gati.

¹⁵ Ezi Jekop deraghvira Josep damuasa kamaghın Godın azaragha ghaze, “God, nan inazim Abraham ko nan afeziam Aisak, aning bar nin apengan ike. Ezi ni bar deravira nan gari, dughiar amebam na batezimın iza datirikin.

¹⁶ Egha ni enselin mamın mın na bato, egha ki ikuvasava amima, ni nan akura. Ezi ki datirighın

nin azai, ni deravira borir kamning damu. Egh ni aningın ovavir boribar amuti, me nguazir kamın bar avırasemegham. Eghti aning bangın, gumazamiziba nan ziam ko, Abraham ko Aisakın ziamning sara okinighnighan kogham.”

¹⁷ Josep uan afeziamın garima, an agharir guvim isa Efraimın dapanim gisin arızima, a kamaghın nighnigha ghaze, arazir kam derazir puvati. Kamaghın, a uan afeziamın agharir guvimın suiragha, Manasen dapanim gisin darıghasava ami.

¹⁸ Egħa a kamaghın afeziam mıgei, “Afeziam, ni kamaghın damuan marki. Otarir kam, an otarir ivariam. Ezi ni uan agharir guvim an dapanim gisin datigh.”

¹⁹ Ezi afeziam aghuagha, kamaghın Josep mıgei, “Nan otarim, ki fo. Manasen adarazi uaghan bar avırasemegham. Eghti an dozımın adarazi bar mogħira bar avırasemegħ, egh Manasen adarazigh afiragham. Egh me kantrin avıribar gumazamizibar mın bar avırasemegham.”

²⁰ Ezi dughiar kamın Jekop deraghavira aning damuasa bizir aghuiba isa aning ganıga, kamaghın Josep mıgei, “Gın izamin dughiamın, Israelia, God deraghvira igharaz darazi damusi an azangsıgh, nin borimningın ziamning diponıva mikim suam, God deravira Efraim ko Manase gamizi mogħın, a deravira ia damuam.” Ezi arazir kamın Jekop Efraim faragha anetigha, Manase gın aneti.

²¹ Egħa Jekop kamaghın Josep mıgei, “Ni oragh, ki ovengasava ami. Egħti God ia ko ikiam,

egh ua ia inigh uamategh ian inazibar nguazimîn mangam.

²² Guizbangîra, Sekemîn nguazimîn itir mighsiar apîrazim, a bar nguazir otevir aghuim. Ezi ki fomîra uan midorozir sabam ko pimîn suiragha, Amoria ko misuegħa nguazir kam ini. Ki nguazir otevir kam, nîrara danîngam. Ki nîn aveghbuabar anîngan kogham.”*

49

*Jekop, God an boriba deragh me damuasa ifuegħa,
an akar aghuiba me ganîdi*

¹ Egha Jekop uan boribar diazi, me izima, a kamaghîn me mîgei, “Ia nan boroghîra iziti, ki bizir gîn ia bativamîbar gun ia mikîmam.

² Ki Jekop ian afeziam, nan ziar mam Israel, ia nan boriba, ia bar izi nan boroghîn uari akuvagh, deraghvîra uan kuariba arigh na baragh.

³ “Ruben, nan borir ivariam, ki gumazir igiamra ikia nî bate. Ezi nî bar ekevegħa bar gavgavigha nan borir igharazibagh afira.

⁴ Egha nîn araziba mati aperiam ivemari moghîn bar gavgavigha ongani, ezi gumazitam nî gatavaghan kogham. Nî uan afeziamîn amuir

* **48:22:** Israelia ghua Kenanîn nguazimîn itir dughiamîn, Josepîn adarazi Sekemîn nguibam ini. Nî Josua 24:32in gan. Ezi Hibrun akamîn, ziar kam, “Sekem,” an ararem akar kam mîrara ghu, “asizir suer akuam tuzir aghuiba an iti.” Nî 1 Samuel 9:24in gan. Kamaghîn, dughiar kam Jekop ghaze, a Sekemîn nguazim isi Josep danîngam. Guizbangîra, an akar isin zuim gamua ghaze, a nguazir otevir Josep danîngamim, an aveghbuaba iniamin nguazim gafiragham.

dozim koma akuigha, bar arazir kuram gamigha aghumsizir ekiam na ganingi. Kamaghin, ni ua faragh ikian kogham.*

⁵ “Ezi Simeon ko Livai, aning aveghbuamning. Aning uaning inigha midorozir biziba isa igharaz darazi paza me gami.

⁶ Egha aning atarava gumazibav sozima, me ariaghiri. Egha aning pura ikia uan ifongiar kuramin gin ghua bulmakaubar suer duar agiribar aghori. Kamaghin, ki aning ko navir vamira ikian kogham. Ezi bizir ki aning damuasa nighnigha akam akiriziba, ki dar gin mangan aghua.

⁷ Aningin adariba bar gavgafi, ezi aningin aningagharim bar kufi, kamaghin aningin aningagharir kam aning gasighasigham. Eghti ki aning damighti, aningin ovavir boriba tintinibar Israelian gumazamizir igharazibar tongin ikiam.

⁸ “Juda, nin aveghbuaba nin ziam fam. Egh ni uan apanibar firibar suigh me abinti, nin aveghbuaba nin guamin uan dapaniba avigh, ziar ekiam ni daningam.

⁹ Ezi Juda, nan otarim, ni mati laionin igiar mam. An asizibav sogha da apa, ghua bar gavgafi. Egha nimira apiav ikia uabi akunasavira gara iti, ezi gumazamiziba a dipovan atiatingi.

¹⁰ Egha an atrivimin aghorimin suiraghti, an an gavgavir ekiam akaghti, a iki mamaghira ikiam. Egh an ovavir boribar atrivimin min iki mangiti, gumazamiziba bar a bagh bizir aghuiba inigh a

* **49:4:** Ni Jenesis 35:22in gan. **49:9:** Diboboniba 24:9; Akar Mogomem 5:5 **49:10:** Onger Akaba 60:7; 108:8

bagh izamin dughiam otogham.† Egh a kantriba bar dagh ativagham.

11 Egha a wainin ikarizir bar aghuir aviriba iti. Egha a uan donkin amebamin nguzim ikiasa, pura wainin ikarizir kabar a iti. Egha a wainin oviziba mirmira, wainin dipar aviribagh ami, eghti gumazamiziba dar ami da givaghan kogham. Ezi a wainin dipar maba isa uan korotiaba rue.

12 Egha a wainin dipar aviriba apava, kamaghin an damazimning aghefe. Ezi a bulmakaun oter eborir aviriba apava, kamaghin an atariba bar ghurghuri.

13 “Ezi Sebulun ongarimin boroghira ikiam, ezi an ongarir dadarim, kuriba ikiamin danganir aghuim ikiam. Eghti an nguazimin ababanim bar mangi Saidonin nguibamin nguazim biragham.

14 “Isakar a donkin bar gavgavim. Egha a pura mitarir biziba ateribar tongin irav iti.‡

15 A uan nguazimin garima a ikiamin danganir bar aghuim, egha a bar pura ingari. Egha gin a pura ingangarir gumazir kinimin min ingangarir bar ekiam gami.

16 “Ezi Dan,§ a gumazir dapanir ekiamin min ikiva, uan gumazamizibagh ativagh ikiti, me Israelian anabar igharazibar min otivam.

† **49:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. Gumazir maba Hibrun akam mong a gighagharira egha kamaghin akar kam osiri, “A gavgavir kamın suiragh iki mangi gumazir ingangarir kam iniamin gumazim otogham.” ‡ **49:14:** Akar kam, “mitarir biziba ateriba,” Hibrun akamin deragha migeir puvati. Gumazir maba kamaghin a gira, “sipsipbar divazim.” § **49:16:** Hibrun akam, ziar kam, “Dan,” akar kam mong an mirara ghu, “Ativagh.”

17 Egh Dan kuruzir kurar mamın mın tuavir mırıabar iki mızuamam. Eghti hoziaba ive-mari tuavimın iziti, a uabi fegh kunigh men suebagh inivti, gumazir hoziabagh apiaziba me daighiregham.

18 “O Ikiavıra Itir God, ni nan akurvaghasa ki ni mızuai iti.

19 “Gat, okimakiar gumaziba izi ni misogham. Eghti ni men midoroziba ikarvagh me batueghti me mangam.

20 “Aser, nın nguazim dagher avırıba ikiam. Ni dagher isingtizir atrivim bar ifongeziba tuam.

21 “Naptali ni mati, memen atiam uan ifongiamın gın zui. Egha nguzir dirıba bati.

22 “Josep ni mati wainın ikarızir aghuim, a dipar atuir mamın boroghın otogha aghua ovızıba bati. Egha an agharıba ruarıgha divazim avara.

23 Ezi gumazir pıbar asa misozıba, me pamten a gasavıra iti. Me a gaseghti an aremeghasa me pazava a gami.

24 Ezi Josep uan pımın benim firızir puvati. Godın Bar Gavgavım İtim, a Jekopın God, a gavgavım isa Josep ganıngi, ezi Josepın agharım amırazir puvati. Ezi Godın kam, a İsraelian Garır gumazım, egha a mati İsraelia Modır Dagıar Gavgavım.

25 Kar nın afezıamın God, kar Godın Gavgavıba Bar İtim. Egha a uavıra deravıra ni gamua, bizır aghuir avırıba ni ganıdi. Egh overıam damutı, amozır avırım ni gizam. Egh a dipar avırım

damuti, da nguazimın otivam. Eghti a nın adarazir amizibar amuti, me borir avırıba batam.

²⁶ Ezi ki nın afeziam, ki bizir aghuir avırıba ni ganıdi. Eghti bizir aghuir ki ni danıngamin kaba, ni da iniam, da otiv avırasemegh, mighsiar dafaba avegham. Egh da bar nan inazıba fomıra inızir bizir aghuibagh afıragham.** Eghti Josep, bizir kaba da bar ni bativam, ni gumazir kam, uan aveghbuabar tongın gumazir ekiamın otogham.

²⁷ “Ezi Benjamin mati afiar atiar ekiar mam, an asızıbav sozıma da ariaghiri. Egha asızir misoghezıba a mızarazıbar ada apı. Egha guaratızıbar a inızir bizıba tuisısi.”

²⁸ Ezi aveghbuar kaba, kar Israelian 12plan anababa. Ezi men afeziam aremeghasa amuava, vaghvagh akar aghuim me ganıdima, akar kam men arazıbar mırara ghu.

Jekop aremezı me anefa

²⁹ Ezi Jekop akar aghuıba anıgha gıvaghava, kamaghın uan borıbav gei, “Kıran oveghangın, ki oveaghuezıbar nguıbamın mangı uan inazir afezıaba ko ikiam, kar gumazir ovegezıbar nguıbam. Eghti ia na isı nan inazıba ko dagıar mozımın narafagh. Dagıar mozir kam, a Efronın nguazımın iti. Efron, a Hitian gumazir mam.

³⁰ Mozir kam Makpelan nguazımın iti, a Kenanın nguazımın ikia, Mamren nguıbamın boroghıra iti. Abraham Efron dam nguazir otevir kam gıvese, eghti a uan adarazir kuabar afamin danganımın mın ikiam.

** **49:26:** Hıbrun akam deragha mıgırıgıar kamin mıngarım abıghızir puvati. **49:30:** Jenesis 23:3-20

³¹ Ezi mozir kamın, me Abraham uan amuim Sara ko aning afagha, uaghan Aisak uan amuim Rebeka ko, aning afa. Ezi ki Lea uaghan mozir kamın anefa.

³² Dagiär mozir kam itir nguazim, Abraham Hitian adarazi dam a givese.”

³³ Egha Jekop akar kabav mikemegha gıvagha, uan suemning amikirigha dakozim gisin ati. Egha an areme, ezi an duam ghua uan adarazi ko me oveaghuezibar nguibamın iti.

50

¹ Ezi Josep kamaghın uan afeziamın garima, an aremezi, a uan afeziam gisin irigha a muigha bar an apangkuvigha azia uan afeziamın tori.

² Egha gın Josep doktabav geima, me marasinba ko borer igharagha gariba, an afeziamın mikarzim gaghui. Eghti, an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi doktaba Josep mikemezi moghıram ami.

³ Isipian kuabagh amir arazimra kara, me marasın kuamın mikarzim daghu mangı 40plan dughiabar tugham. Kamaghın me ingangarir kam 40plan dughiabar Jekopın kuam gami. Ezi Isipia Jekop bagha azia ghua 70plan dughiabar tu.

⁴ Ezi aghuimazim ko azirakam gıvazıma, Josep atrivimın gumazir dapanıbav gıa ghaze, “E uarı, ia na gifueghıva, ia nan akam inigh atrivim bagh mangı. Akar kam kamakın,

⁵ ‘Atrivim, nan afeziam aremeghasava amua, a na gamizi, ki akar dikirizim gamua ghaze, ki

an kuam inigh mangiva dagiar mozir a uabi okorezim, a Kenanin nguazimin iti, ki an anefam. Kamaghin, ni nan amamangatighti, ki uan afeziamin kuam inigh mangi anefagh egh gin ki ua izam.”

⁶ Ezi atrivim Josepin akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni uan afeziam ko akar dikirizir amizir kamın gin mangi, egh an kuam inigh mangiva anefagh.”

⁷ Ezi Josep uan afeziam mozimın anefasa zui. Ezi atrivimın gumazir dapaniba, ko an dipenimın gumazir ekiaba, ko Isipian gumazir aruaba, me bar Josepin gin zui.

⁸ Ezi Josepin adarazi, ko an aveghbuaba, ko an afeziamın adarasi, me bar ghue. Ezi borir doziba ko, sipsipba, memeba ko bulmakauba, darara Gosenin Distrighin iti.

⁹ Ezi karisba ko gumazir hoziabagh apiaziba, me uaghan Josep ko zui. Guizbangira, gumazir bar avirim ghue.

¹⁰ Egha me ghua Atatin nguibamin otifi, Jordanin Fanemin aruem anadi nakin. Kar me witin iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi Josep aghuimazir arazim gamua azia ghua 7plan dughiba gifa. Dughiar kam, me bar, azirakar dafam gamua pamtemin azi.

¹¹ Ezi Kenania, me Atatin itir gumazamizir kabar gari, me aghuimazimın ikiava azima, me kamaghin migei, “Isipia aghuimazimın ikia azirakar ekiam gami.” Kamaghin me danganir kam dibora ghaze, “Abel Misraim.” Ezi danganir kam,

a Jordanin Fanemîn, aruem anadi naghîn iti.*

¹² Ezi Jekopin boriba an akamîn gîn ghua a mikemezi moghiram ami.

¹³ Ezi me an kuam inigha Kenanîn nguazimîn ghugha, Makpelan nguazimîn itir dagiar mozimîn anefa, a Mamren nguibamîn boroghîn iti. Abraham fomira Efron da nguazir kam givese, a Hitian mav, eghti nguazir kam, an adarazir kuabar afamin danganimîn mîn ikiam.

¹⁴ Ezi Josep uan afeziam afagha givagha, uan aveghbuaba ko, a ko ghuezir darasi, me uamategha Isipin ghue.

Josep uan aveghbuabar arazir kuraba gîn amada

¹⁵ Ezi men afeziam aremezi, Josepin aveghbuaba gîn kamaghîn miği, “Manmaghîn ami? Josep ti en ataravira ikiama, egha arazir kurar e a gamiziba ikarvaghasa?”

¹⁶ Kamaghîn, me Josep bagha akam amada. Akar kam kamakin, “En afeziam tighar ovengamin dughiamîn, an akar mamîn e mikeme.

¹⁷ An akar kam ni daningasa e mikeme, ‘Josep, nîn aveghbuaba arazir bar kuraba ni gamua, bar pazavira ni gami. Ezi ki nîn azai, ga uaning, ni men arazir kurar kaba, gîn amadagh.’ Ezi e datirighîn, en afeziamîn Godin ingangarir gumaziba, e nîn azai, e uari, ni en arazir kurar ekiar kam, a gîn amadagh.” Ezi Josep akar kam baregha azia iti.

* **50:11:** Hibrun akamîn, ziar kam, “Abel Misraim,” an mingarim kamakin, “Isipia aziava arai.” **50:13:** Aposel 7:16

¹⁸ Egha gın Josepın aveghbuaba ghuava an gara egha uan guaba avigha ghuaghira Josepın suemningin boroghın nguazim giregha, kamaghın a migei, “E pura nın ingangarir gumazir kinibar otifi.”

¹⁹ Ezi Josep kamaghın me migei, “Ia atiatingan marki. Ki Godın danganim inighıva, ia kotiam darighan kogham.

²⁰ Bar guizbangıra, ia na gasighasighasa akam misoke. Ezi ki fo, God ian amamangatizi, ia arazir kam gami. Guizbangıra, God gumazamizir avıribar akurvaghasa ifonge, eghti me ikuvighan kogham. Ezi ia God amizir ingangarir kam gıfogha gıfa.

²¹ Kamaghın, ia atiatingan marki. Ki ia ko ian boribar ganam.” Josep akar bar aghuir kamın uan aveghbuaba mikemegha men navibagh amima, me navir amirizim ini.

Josep areme

²² Egha Josep Isipın kantrin uan afeziamın adarazi ko iti. Egha a 110plan azenibar bar moghıra nguazir kamın ike.

²³ Egha Efraimın boriba ko an igiabar boribar gani. Ezi Makirın boriba otivizi, me uaghan men akua Josep bagha ghuzıma, a men suiragha me isa uan apozim dafa. Makir, a Manasen borim.

²⁴ Egha gın Josep kamaghın uan aveghbuabav gia ghaze, “Kıran oveghangın, ki aremegham. Eghti God ian ganam, egh gın ian aku kantrin kam ategh mangam. Ia fo, a fomıra Abraham, Aisak ko Jekop nguazir mam me daningasa akar dikırızir

gavgavim gami. Egh a gın ia inigh nguazir kamra, an mangam.”

²⁵ Ezi gın Josep kamaghın Israelin otaribav gia ghaze, “Ia kamaghın na ko akam akırigh, dughiar God ia bagh izamim, ia danganir kamın nan aghariba inigh mangi.” Egha Josep uan aveghbuabagh amima, me guizbangıra pın akagha mikeme, me an akar kamın gın mangam.

²⁶ Ezi Josep 110plan azenibar ikegha an areme. Ezi Isipian doktaba marasin ko borer aviribar an mikarzim gaghui, eghti an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi me an kuam isa boksiar mam gati, egha Isipın kantrin itir danganir mam gati.

CCV

**Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir
Ghurim ko Igiam**

**The Holy Bible in the Aruamu language of Madang
Province, Papua New Guinea, 2020 Edition
Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins
long Niugini long 2020**

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 29 Jan 2022

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea